

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

CEZA MUHAKEMESİNDE SORUŞTURMANIN SONA ERMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NESRULLAH ERDOĞAN

GAZİANTEP – 2020

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

CEZA MUHAKEMESİNDE SORUŞTURMANIN SONA ERMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
NESRULLAH ERDOĞAN

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET BOZDAĞ

GAZİANTEP – 2020

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU**

Kamu Hukuku Anabilim Dalı **Kamu Hukuku** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Nesrullah ERDOĞAN** tarafından hazırlanan “**Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi**” başlıklı tez, **22/01/2020** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Hasan TUNÇ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BOZDAĞ

Jüri Üyesi

Gaziantep Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Tanju SARIĞÜL

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

**Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü**

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım ve yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi**” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 22.01.2020

Nesrullah ERDOĞAN

ÖNSÖZ

Meslek hayatımızda bizlere yardımcı olması ve uygulamada kolaylık sağlaması için hukuk fakültesinde öğrendiğimiz bilgilerin pekiştirilmesi gerektiği düşüncesiyle hareket ederek, sadece mesleğin uygulama alanı ile meşgul olmanın yeterli olamayacağını; teorik bilgilerin, yol göstericiliğin ve aydınlanmanın yer aldığı akademik hayattan uzak kalınmaması gerektiği fikri ile Yüksek Lisans eğitimini tamamlamanın önemli bir aşama olduğunu idrak ettim. Bu doğrultuda hareket ederek tezimin konusu olan “Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi” adlı çalışmam ile cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma safhasını etraflıca inceleme fırsatı buldum. Yaptığım araştırmalar ve verdiğim emekler sonucu meydana gelen bu eserin, teoride veya uygulamada, kişilere yardımcı ya da yol gösterici bir eser olması en büyük hayalim ve temennimdir. Bu eserin meydana gelmesinde; Yüksek Lisans eğitimim boyunca bir an bile olsun desteğini esirgemeyen, bu eserin meydana gelmesinde katkısı bulunan sevgili eşime ve Yüksek Lisans eğitimine başladığım ilk günden başlayarak tezimin bittiği son güne kadar değerli görüşleri, yol göstericiliği, yardımları ve katkılarından dolayı tez danışmanım çok değerli hocam sn. Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Bozdağ’a teşekkürü bir borç bilirim.

Gaziantep, 2020

Nesrullah ERDOĞAN

ÖZET

Soruşturma safhası, suç işlendiği izleniminin suçun öğrenilme şekillerinden herhangi biri ile cumhuriyet savcısı tarafından öğrenilmesi sonrasında başlayan bir süreçtir. Suç şüphesinin öğrenilmesinden sonra başlatılan soruşturmada, suç şüphesi altına giren kişiye şüpheli denir. Şüphelinin işlediği suç nedeniyle başlatılan soruşturma, bizzat cumhuriyet savcısı tarafından yürütülür. Cumhuriyet savcısı soruşturma işlemlerini bizzat yapabileceği gibi emrindeki kolluk görevlileri vasıtasıyla da yapabilir.

Cumhuriyet savcısı suç işleme izlenimi edinmesi üzerine işin gerçeğini araştırmaya başlayarak kamu davası açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere delil toplama faaliyetinde bulunur. Soruşturma sonunda toplanması gereken delillerin toplanmasından sonra delillerin yapılan incelemesinde kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmesi halinde cumhuriyet savcısı tarafından görevli ve yetkili mahkemeye hitaben iddianame düzenlenir. Yürütülen soruşturma sonunda toplanan delillerin kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi gerçekleştirememesi ya da kovuşturma olanağının bulunamaması halinde ise, cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir.

Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi adlı tezimiz, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma safhası sonunda verilen kararları kapsamaktadır. Tezimizin birinci bölümünde soruşturma safhasının genel yapısı, ikinci bölümünde soruşturmayı sona erdiren hallerden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ve üçüncü bölümünde soruşturmayı sona erdiren hallerden iddianame ayrıntıları ve ceza mevzuatında yapılan son değişiklikler göz önünde bulundurularak ele alınmaya çalışılmıştır. Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi adlı çalışmamız ile cumhuriyet savcısı tarafından sona erdirilen soruşturmada ortaya çıkan teorik ve somut olay uyumsuzluğu sorununa çözüm sunulmaya çalışılmış, uygulamada ortaya çıkan sorunlara çözüm getirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Savcısı, Soruşturma, Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar, İddianame

ABSTRACT

The stage of inquiry is a process that starts by learning of the impression of a crime having been committed by the public prosecutor in one of the ways of learning about the crime. In inquiry that is started after learning about the suspicion of the crime, the person under the suspicion of crime is called the suspect. The inquiry that is started due to the crime committed by the suspect is carried out by the public prosecutor himself/herself. While the public prosecutor can conduct inquiry procedures by himself/herself, he/she may also do so via the law enforcement under his/her command.

Upon having the impression of a crime having been committed, the public prosecutor conducts activities of evidence connection by starting to research the facts to decide whether or not to initiate a criminal case. After collecting the required evidence as a result of inquiry, in the case of probable cause, which is the requirement of prosecution, the public prosecutor issues an indictment referring to the competent and authorized court. In cases where the evidence collected as a result of the inquiry that is conducted does not satisfy probable cause, which is the requirement of prosecution, the public prosecutor makes a decision of non-prosecution.

Our dissertation titled Completion of Inquiry in Criminal Procedure covers the decisions made by the public prosecutor at the end of the inquiry stage. The first part of the study aimed to discuss the general structure of the inquiry stage, the second part focused on the decision of non-prosecution among the conditions that end the inquiry, and the third part deals with the indictment details among the conditions that end the inquiry and the recent changes made in the criminal legislation. With our study titled Completion of Inquiry in Criminal Procedure, it was attempted to provide a solution to the problem of incompatibility between theoretical and tangible events that arises in the inquiry ended by the public prosecutor and bring a resolution to issues that arise in practice.

Keywords: Public Prosecutor, Inquiry, Decision of Non-Prosecution, Indictment

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA MUHAKEMESİNDE SORUŞTURMA SAFHASI.....	4
2.1. Soruşturma Safhasının Yapısı Hakkında Genel Bilgiler.....	4
2.2. Soruşturma İşlemlerinin Özellikleri.....	5
2.2.1. Soruşturmanın Kamusalılığı ve Mecburiliği.....	5
2.2.2. Soruşturmanın Yazılılığı.....	6
2.2.3. Soruşturmanın Dağınıklığı ve Kurala Bağlı Olmayışı.....	7
2.2.4. Soruşturmanın Gizliliği.....	8
2.3. Soruşturma Safhasının Başlaması.....	9
2.3.1. Genel Olarak.....	9
2.3.2. Suçun Öğrenilme Şekilleri.....	11
2.3.2.1. Resen Öğrenme.....	11
2.3.2.2. İhbar Yolu ile Öğrenme.....	12
2.3.2.3. Şikayet Yolu ile Öğrenme.....	13
2.3.2.4. Diğer Öğrenme Şekilleri.....	13
2.3.3. Öğrenilen Suçla İlgili Soruşturma Yürütülmesi.....	15
2.3.3.1. Genel Olarak.....	15
2.3.3.2. Soruşturmanın Süjesi Olarak Cumhuriyet Savcısı.....	15
2.3.3.3. Delil Kavramı.....	17
2.3.3.4. Delillerin Özellikleri.....	17
2.3.3.5. Delillerin Toplanması.....	18
2.3.3.6. Toplanan Delillerin Takdir Edilmesi ve Kullanılması.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR İLE SORUŞTURMANIN

SONA ERMESİ.....	22
3.1. Genel Olarak.....	22
3.2. Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karara Dayanak Olan Nedenler	26
3.2.1. Kovuşturma Şartı Olarak Yeterli Şüpheye Ulaşılamaması.....	26
3.2.2. Kovuşturma Olanığının Bulunmaması.....	29
3.2.2.1. Şikayet Yokluğu.....	31
3.2.2.2. Şikayetten Vazgeçme.....	33
3.2.2.3. Şüphelinin Ölümü.....	36
3.2.2.4. Yaş Küçüklüğü, Sağır ve Dilsizlik.....	37
3.2.2.5. Dava Açma Süresinin Dolması.....	38
3.2.2.6. Dava Zamanaşımı Süresinin Dolması.....	39
3.2.2.7. Genel Af Çıkarılması.....	41
3.2.2.8. Suçun Oluşmadığı Kanaatinin Oluşması.....	42
3.2.2.9. Soruşturma İzni Verilmemesi.....	44
3.2.2.10. Ön Ödemenin Gerçekleşmesi.....	47
3.2.2.11. Uzlaşmanın Gerçekleşmesi.....	49
3.2.2.12. Aynı Dava veya Kesin Hüküm Bulunması.....	53
3.2.2.13. Soruşturmanın Mükerrer Olması.....	54
3.2.2.14. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesinde Erteleme Süresinin Dolması.....	55
3.2.3. Kamu Davası Açmada Takdir Yetkisi.....	57
3.2.3.1. Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Uygulanması.....	59
3.2.3.2. Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Şahsi Cezasızlık Hükümlerinin Uygulanması.....	61
3.3. Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararın Hukuki Niteliği ve Denetimi	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDDİANAMENİN KABULÜ İLE SORUŞTURMANIN SONA ERMESİ.....

4.1. Genel Olarak.....	66
4.2. Kamu Davasının Açılmasındaki İlkeler.....	68

4.2.1. Kamu Davasının Kamusalılığı İlkesi.....	68
4.2.2. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi.....	69
4.2.3. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi.....	70
4.2.4. İsnat Edilen Fiil ile Bağlılık İlkesi.....	72
4.3. İddianamenin Görevli ve Yetkili Mahkemeye Sunulması.....	73
4.3.1. Genel Olarak.....	73
4.3.2. İddianamede Bulunması Gerekli Unsurlar.....	75
4.3.2.1. Görevli ve Yetkili Mahkemeye Hitaben Yazılması.....	75
4.3.2.2. Şüpheli, Maktul, Mağdur veya Suçtan Zarar Gören ile İhbarda Bulunan Kişilerin Kimliği ve Müdafî, Mağdur veya Suçtan Zarar Gören Vekili veya Kanuni Temsilcisinin Bulunması	77
4.3.2.3. Şikayetin Yapıldığı Tarih	81
4.3.2.4. Suçun İşlendiği Yer, Tarih ve Zaman Dilimi.....	82
4.3.2.5. İsnat Edilen Suç ve Uygulanması Gereken Kanun Maddeleri	82
4.3.2.6. Varsa Gözaltı ve Tutuklama Bilgileri.....	84
4.3.2.7. İsnat Edilen Suçun Delilleri.....	86
4.3.2.8. İsnat Edilen Fiillerin Mevcut Delillerle İlişkilendirilmesi	87
4.3.2.9. Kovuşturma Şartı Olarak Yeterli Şüpheyeye Ulaşılması.....	88
4.3.2.10. Cumhuriyet Savcısının İmzası.....	89
4.4. İddianamenin Görevli ve Yetkili Mahkeme Tarafından Kabul Edilmesi.....	90
4.5. İddianamenin İade Edilmesi.....	91
4.5.1. Genel Olarak.....	91
4.5.2. İade Nedenleri.....	93
4.5.2.1. İddianamede Bulunması Gereken Unsurların Bulunmaması.....	94
4.5.2.2. Suçun Sübutuna Doğrudan Etki Edecek Mevcut Bir Delilin Toplanmamış Olması.....	94
4.5.2.3. Ön Ödeme, Uzlaştırmaya veya Seri Muhakeme Usulüne Tabi Olan Soruşturma Dosyalarında Ön Ödeme, Uzlaştırma veya Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmadan İddianamenin Düzenlenmesi.....	96
4.5.2.4. Soruşturma veya Kovuşturma Yapılması İzne veya Talebe Bağlı Olan Suçlarda İzin Alınmaması veya Talepte Bulunulmaması.....	102
4.5.3. İddianamenin İade Edilemeyeceği Durumlar	103
4.5.3.1. İade Süresinin Geçmesi.....	103
4.5.3.2. Suçun Hukuki Nitelendirilmesi Nedeni ile İade Yapılamaması.....	104

4.5.3.3. İlk İade Kararında Bulunmayan Nedenden Dolayı İkinci Defa Aynı İade Nedeni ile Mahkemenin İade Yapması.....	105
4.5.4. İddianamenin İadesine İtiraz.....	106

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ	107
KAYNAKÇA	112

KISALTMALAR

AE	:	Aynı Eser
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BKZ	:	Bakınız
BS	:	Basım
BSK	:	Baskı
C	:	Cilt
CD	:	Ceza Dairesi
CMK	:	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	:	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CYY	:	Ceza Yargılama Yasası
ÇKK	:	Çocuk Koruma Kanunu
E	:	Esas
HSK	:	Hakimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	:	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
K	:	Karar
M	:	Madde
Ö	:	Özel
ÖRN	:	Örnek
PVSK	:	Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s	:	Sayfa/Sayfalar
S	:	Sayı
SSÇ	:	Suçta Sürüklenen Çocuk
T	:	Tarih
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TL	:	Türk Lirası
UYAP	:	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
VD	:	Ve devamı
Y	:	Yargıtay
Y	:	Yıl
YAY HAZ	:	Yayına Hazırlayan
YCGK	:	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kanun koyucu, CMK'da soruşturma safhasını, cumhuriyet savcısı merkezli oluşturmuştur. Nitekim; kanun koyucu, cumhuriyet savcısından, suç işlendiği izlenimi edinmesi üzerine derhal işin gerçeğini araştırmaya başlamasını, meydana gelen suç şüphesinin kamu davası açılmasına yeterli olup olmadığına karar verebilmek için şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplanmasını, yürütülen soruşturma sonunda toplanan delillerin kamu davası açmak için kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi sağlaması halinde iddianame düzenlenmesini, yürütülen soruşturma sonunda toplanan delillerin kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi sağlamaması halinde ise, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesini istemiştir. Bu nedenle soruşturmayı yürütmekle görevli cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma sonunda verdiği karar, kişilerin yargılanması ya da yargılanmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Cumhuriyet savcısının vereceği karar ile soruşturma safhasında şüpheli sıfatını alan suç şüphesi altındaki kişi, kovuşturma safhasında sanık sıfatı ile yargılanarak cezalandırılma konumuna girmektedir. Burada soruşturma safhasının önemi ortaya çıkmaktadır. Zira; isnat edilen suç dolayısıyla hakkında soruşturma yürütülen şüpheli hakkında yürütülen soruşturma sonucunda toplanan deliller uyarınca kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmemesi halinde kamu davası açılmayacaktır. Dolayısıyla, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmada şüphelinin aleyhine olduğu kadar lehine olan delillerin de toplanması ile soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir. Yürütülen etkin bir soruşturma sonucu toplanan mevcut deliller uyarınca hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak nitelikte kovuşturma şartı olan yeterli şüphe elde edilemeyen şüpheli hakkında isnat olunan suça dair kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Buradan CMK'nın soruşturma safhasına önemli sonuçlar bağladığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma safhası, toplumun adalet duygusunun tatmin olması ve kişinin lekelenmeme hakkı yönünden önem arz etmektedir. Etkin bir soruşturma yapılamaması nedeniyle toplanması gereken deliller toplanmadan şüpheli hakkında soruşturma safhası sonunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile toplumun adalet duyguları incinebileceği gibi şüphelinin lehine olan delillerin toplanmaması sonucu şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebileceği halde kamu davası açılması nedeniyle şüpheli kovuşturma safhasında sanık olarak yargılanacak ve dolayısıyla da şüphelinin lekelenmeme hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Bu

nedenle kovuşturma safhasına hazırlık olan soruşturma safhasında yapılan soruşturma işlemlerinin eksiksiz bir şekilde yapılması gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, soruşturma işlemlerinin eksiksiz yapılarak etkin bir soruşturma sonucu cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianame ile de, kovuşturma safhasında yargılama görevini icra edecek olan mahkemeye kolaylık sağlanacaktır. Zira; kanun koyucu, CMK'da, yapılacak yargılamaların kısa sürede sona ermesi amacıyla tek duruşmada karar verilmesini amaç edinmiş ve bunun gerçekleşmesi için de soruşturma safhası sonunda düzenlenen iddianamede bulunması gereken unsurların bulunmaması halinde iddianamenin görevli ve yetkili mahkeme tarafından iadesine karar verileceğini düzenlemiştir.

Kanun koyucu, ceza muhakemesini iki ayrı safhada ele almaktadır. Birinci safhayı soruşturma, ikinci safhayı ise kovuşturma oluşturmaktadır. Kanun koyucu tarafından soruşturma safhasında cumhuriyet savcısına, yürüteceği soruşturma sonucunda kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin oluşması halinde şüpheli hakkında iddianame düzenleyerek kamu davası açma, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmesine rağmen koşulların oluşması halinde şüpheli hakkında kamu davası açmayıp kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verme, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmemesi halinde ise şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisini tanımaktadır. Çalışmamızın adından da anlaşılacağı üzere, çalışmamızda soruşturma safhasını ele alarak tez konumuzun adını "*Ceza Muhakemesinde Soruşturmanın Sona Ermesi*" olarak belirledik.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde, soruşturma safhasına genel bir bakış ile soruşturma safhası hakkında genel bilgiler, soruşturma işlemlerinin özellikleri, soruşturmanın nasıl başladığı, suçun ne şekilde öğrenildiği, öğrenile suçla ilgili olarak cumhuriyet savcısının yapması gerekli olan işlemler ve soruşturma safhasının en önemli konusu olan delil kavramına değinilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma sonunda verdiği kararlardan biri olan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile soruşturmanın sona ermesi ele alınarak, bu kararın hangi koşullarda verildiğine bütün ayrıntıları ile değinilip, kamu davası açmada takdir yetkisine de değinilerek etkin pişmanlık hükümleri ile şahsi cezasızlık hükümlerinin uygulanması hallerine yer verilip, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın hukuki niteliği ve bu kararın hukuki denetimi ele alınmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, soruşturma safhasının iddianame düzenlenerek kamu davası açılması ile sona ermesini ele alınarak, kamu davasına hakim olan ilkelerin neler olduğu, iddianamede bulunması gereken unsurların nelerden ibaret olduğu, iddianamenin görevli ve yetkili mahkemeye sunulması,

iddianamenin iade edilebileceği haller, iddianamenin iade edilemeyeceği haller ile iddianamenin iadesine itiraz ele alınmıştır.

Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma safhasında verilen ve çalışmamızda değinilen kararların daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla ekler kısmında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, ön ödeme bildirim, uzlaştırma bürosuna gönderme kararı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, iddianame, yetkisizlik kararı, karşı yetkisizlik kararı, iddianamenin iadesi kararı, talepname ve iddianamenin iadesine itiraz kararı karar örneklerine yer verilmiştir. Çalışmamızın daha anlaşılır olması amacıyla sade bir dil kullanılmasına özen gösterilerek, açıklanan konuların daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla öğretilerdeki ilgili eserlere olabildiğince değinilmeye çalışılmıştır. Ayrıca alışmamızda yer alan konuların somutlaştırılması amacıyla Yargıtay'ın en güncel kararlarına değinilmiştir. Çalışmamızda ceza mevzuatındaki eksikliklere ve uygulamada ortaya çıkan sorunlara olabildiğince değinilmeye çalışılarak, bu konulara çözüm önerisi getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kanun koyucu tarafından CMK'da yapılan en güncel değişiklikler olan 15/08/2019 tarih ve 694 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'nin 145. Maddesi ile CMK'nın 158. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karara tezimizin ikinci bölümünde yer alan soruşturma safhasının başlaması başlığı altında, 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 23. maddesi ile CMK'da yapılan değişiklikle ceza mevzuatımızda kendisine yer bulan seri muhakeme usulüne ise tezimizin üçüncü bölümünde yer alan iddianamenin iade nedenleri kısmında değinilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA MUHAKEMESİNDE SORUŞTURMA SAFHASI

2.1. Soruşturma Safhasının Yapısı Hakkında Genel Bilgiler

Soruşturma kelimesi, kelime kökü olarak “sor” fiil kökünden türeyerek, aldığı eklerle birlikte bir isim fiil olan soruşturma kelimesi haline gelen bir sözcüktür.¹ Diğer taraftan soruşturmanın ceza hukuku bağlamında ne anlama geldiği CMK’da düzenlenmiştir. CMK 2/1-e maddesine göre: “*soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu şekilde tanımlanan soruşturma safhasında yapılan işlemler de soruşturma işlemleri adını almaktadır.

Soruşturma safhası, diğer bir ifade ile iddia faaliyeti, kanun koyucu tarafından verilen yetki ile kamu adına başsavcılıklar tarafından yürütülür.² CMK madde 160/1’de, “*Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar*” şeklinde ve madde 160/2’de “*Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılanmanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür*” şeklinde kanun hükümleri bulunmaktadır. Bu kanun hükümlerini bir bütün olarak değerlendirecek olursak; soruşturma safhası, cumhuriyet savcısı ya da onun emrindeki kolluk görevlileri eliyle, bir suçun işlendiği izlenimi edinilmesi üzerine kamu davası açmaya gerek olup olmadığı amacı ile gizli ve yazılı yapılan soruşturma faaliyetine denir.³

Soruşturma safhasının asıl amacı, suç işlendiğine dair izlenimin edinilmesi üzerine doğan şüpheye dayanılarak yapılacak araştırma sonucunda, iddianame düzenlenmesini gerektirecek mahiyette kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheye ulaşıp ulaşılmadığının

¹ Kaşka, Hakan, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturma Evresinin Sona Ermesi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Kırıkkale, 2018, s. 12

² Centel, Nur / Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2015, s. 79

³ Öztürk, Bahri / Tezcan, Durmuş / Erdem, Mustafa Ruhan / Sırma, Özge / Saygılar Kırıt, Yasemin F. / Özyayın, Özdem / Akcan, Esra Alan / Erden, Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, yay. haz.: Öztürk, Bahri, 7. bsk., Ankara, Seçkin Yayınları, 2014, s. 578

tespiti ile iddianame düzenlenmesini gerektirecek nitelikte şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplamak ve toplanan delilleri muhafaza altına almaktır⁴. Bu bağlamda delillerin titizlikle toplanması önem arz etmektedir. Delillerin toplandığı, soruşturma safhasının iyi geçirildiği bir soruşturma, kovuşturma evresine de hazırlık teşkil ettiği gibi, kovuşturma evresinin en kısa sürede tamamlanması açısından da önemlidir⁵.

2.2. Soruşturma İşlemlerinin Özellikleri

Soruşturma safhasının dört temel ilkesi bulunmaktadır. Soruşturma safhasına hakim olan bu ilkeler; soruşturmanın kamusalılığı ve mecburiliği, soruşturmanın yazıllılığı, soruşturmanın dağınıklığı ve kurala bağlı olmayışı ile soruşturmanın gizliliği ilkelerinden oluşur. Soruşturmaya hakim olan bu ilkelerin bilinmesi soruşturmayı daha iyi özümseyebilmek için gereklidir.

2.2.1. Soruşturmanın Kamusalılığı ve Mecburiliği

Hukuk düzenine sahip ülkelerde cezalandırma hakkına sahip olan devlettir. Bu nedenle toplumun oluşturduğu kamu düzeninde, kişilerin kendi aralarındaki ilişkilerden veya kişi ile toplum arasındaki ilişkiden doğan suçta konu fiillerin ceza tayini devlet tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda soruşturmanın kamusalılığı, devletin temsilcisi olan soruşturma makamlarının soruşturma yapması demektir. Böylece kamusalılık ilkesi ile kişilerin haklarını bizzat aramalarının önüne geçilmiştir⁶.

Cumhuriyet savcısı, TCK ve suç tiplerinin düzenlendiği diğer kanunlarda yer alan suçların soruşturmasını kamu adına takip etmektedir. Belirtilen kanunlarda yer alan suçlara dair soruşturma yapılabilmesi için kural olarak şikayet koşulu aranmadığı için suçlara dair soruşturma resen yürütülür. Diğer taraftan 19/12/2016 tarih ve 5560 sayılı kanunun 2. maddesi ile değişik TCK madde 73/1'de "*Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz*" hükmü düzenlenmiştir. Bu nedenle mağdur veya suçtan zarar görenin şikayeti soruşturma makamına ulaşmadan şikayet koşulunun arandığı suçlarda soruşturma

⁴ Ünver, Yener / Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. c., 7. bsk., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 2

⁵ Donay, Süheyl, Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul, Beta Yayınları, 2015, s. 283

⁶ Centel / Zafer, a.e., s. 100

yapılamaz⁷. Her ne kadar TCK ve diğer kanunlarda yer alan bazı suç tipleri için şikayet koşulu aranmış ise de, istisna olan bu suç tipleri dışında esas olan, CMK'nın 160/1 maddesinde yer aldığı gibi, cumhuriyet savcısının bir suçun işlendiği izlenimini veren hali öğrenir öğrenmez karar vermek üzere işin gerçeğini araştırmaya başlaması gerektiğine dair amir hükümdür⁸. Bu amir hüküm karşısında bir anlamda soruşturmaya başlama veya araştırma mecburiyeti, kovuşturmaya başlama mecburiyetinden önce gelir⁹.

2.2.2. Soruşturmanın Yazılılığı

Soruşturma safhasının yazılı olmasının gerektiği CMK'nın 169/2 maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, yapılan her soruşturma işleminin tutanağa bağlanması ile birlikte tutanağa bağlanan soruşturma işleminin adli kolluk görevlisi, cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hakimi ile hazır bulunan zabıt katibi tarafından imza altına alınması öngörülmüştür. Bu nedenle soruşturma safhasında asıl olan yazılılık ilkesidir. Diğer taraftan CMK madde 161/3'de; *“Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hallerde, sözlü olarak verir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.”* hükmü düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere soruşturma safhasının yazılı olmasının gerekliliği, acele hallerde verilen sözlü emirlerin bile en kısa sürede yazılı hale getirilmesi gerektiğinden de anlaşılmaktadır. Uygulamada kolluk görevlilerinin suç ihbarını aldıktan sonra suça konu olayı intikal ettirdikleri cumhuriyet savcısından aldıkları sözlü emirler daha sonra yazılı hale gelmektedir. Gerçekten de kovuşturma safhasının en belirgin özelliği sözlü olması iken, soruşturma evresine ise yazılılık ilkesi hakimdir. Nitekim sözlü olarak yapılacak yargılama safhasında,

⁷ Centel / Zafer, a.e., s. 101

⁸ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: *“Soruşturmanın ‘kamusallığı’ ve kural olarak ‘mecburiliği’ ilkesi uyarınca Cumhuriyet Savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimi veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere işin gerçeğini araştırmaya başlar. CMK'nın 160/1. Maddesine göre, savcının bu evredeki görevi bir suçun işlendiği izlenimi veren bir hali öğrenir öğrenmez işin gerçeğini araştırmaktır. Soruşturma evresi, CMK'nın 2. Maddesine göre; suç şüphesinin öğrenilmesi anında başlar ve mahkeme tarafından iddianamenin kabulüne kadar geçen evrevi kapsar ve Cumhuriyet Savcısının yetki ve sorumluluğu altında yürütülür. Soruşturma evresinin asli görevli ve yetkilisi Cumhuriyet Savcısıdır. Asıl olan Cumhuriyet Savcısının adli tahkikatı bizzat yapmasıdır. Ancak Cumhuriyet Savcısı ihbar, şikayet veya herhangi bir şekilde öğrendiği ve suç niteliği taşıyan olayın soruşturmasının tamamını veya bir bölümünü kolluk kuvvetine de bırakabilir. Cumhuriyet Savcısının bilgisi olmadan adli kolluk görevlileri kendiliğinden herhangi bir işlem yapamaz. Bütün kolluk birimleri Cumhuriyet Savcısı adında adli görev yapmaktadır. Cumhuriyet Savcısı, soruşturma sırasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesinde güvence altına alınmış bulunan temel haklara ve evrensel hukuk kurallarına saygı içinde hareket etmelidir. Bu nedenle, Cumhuriyet Savcısı maddi gerçeğe ulaşması ve adli bir yargılanmanın yapılabilmesi için şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri toplayıp koruma altına almak ve aynı zamanda şüphelinin haklarını korumakla görevlidir. Bu anlamda Cumhuriyet Savcısı nesnel davranmak yükümlülüğü altındadır.”* Y.C.G.K, 26/03/2019 T, 2017/19-1165 E ve 2019/263 K sayılı kararı, UYAP, (16/09/2019)

⁹ Özen, Mustafa, “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 67, S. 3, 2009, s. 19

delillerin yazılı bir şekilde toplanarak değerlendirilmesi için kovuşturma makamına yazılı olarak sunulması gerekmektedir¹⁰. Dolayısıyla soruşturma safhasında yapılan her soruşturma işleminin tutanağa bağlanması, işleme bağlanan tutanakta CMK madde 169/4 ve 169/5'e göre işlemin yapıldığı yer, tarih, başlama ve bitiş saati ile işleme katılan veya ilgisi bulunan kişilerin isimlerinin bulunması ve tutanağın katılan ya da ilgisi tarafından imzalanması gerekmektedir.

2.2.3. Soruşturmanın Dağımlılığı ve Kurala Bağlı Olmaması

Soruşturma safhasında yapılması gerekli tüm soruşturma işlemlerinin cumhuriyet savcısının görevinde bulunduğu kabulü ile birlikte bu işlemlerin cumhuriyet savcısı tarafından nerede, ne zaman ve ne şekilde yapılacağına dair bir kural CMK'da yer almamaktadır¹¹. Oysaki, kovuşturma safhasında yapılacak yargılamaya dair usul işlemlerinin ne şekilde yapılması gerektiği aynı kanunda düzenlenmiştir¹². Cumhuriyet savcısı, suç işlendiği izlenimini edinmesi ile işin gerçeğini araştırmaya başladığı sırada delillerin toplanması sürecinde herhangi bir kurala bağlı değildir. Dolayısıyla delillerin belli bir sıra dahilinde toplanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bundan ötürüdür ki, cumhuriyet savcısı, soruşturma safhasında delil toplarken istediği soruşturma işlemini istediği zaman yapabilir ve delillerin toplanması sırasında soruşturma dosyasına istediği şekilde yön verebilir. Zira; her soruşturma dosyasının kendi içerisinde farklı özellik arz etmesi nedeniyle bütün soruşturma dosyalarında aynı soruşturma işlemleri düzeninin sağlanması, aynı soruşturma işlemlerinin sıralamasının yapılabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle bahse konu soruşturma işlemlerinin yürütülmesi sırasında yer, zaman ve şahıs bakımından bir ilişki bulunmamaktadır¹³. Burada önemli olan soruşturma dosyasının tekemmül edebilmesi adına maddi gerçeğin ortaya çıkması için delillerin eksiksiz bir biçimde toplanmasıdır.

Soruşturma işlemlerinde belli bir sıra ve şekil şartı bulunmamasının yanında, aynı soruşturma dosyasının soruşturmasını birden fazla cumhuriyet savcısının yapabileceği gibi, bir cumhuriyet savcısının başladığı soruşturma hakkında soruşturmaya karar vermeden aynı

---

¹⁰ Ünver / Hakeri, a.e., s. 3-4

¹¹ Kitapçioğlu, Tülay, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Soruşturmanın Sonuçlandırılması, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2014, s. 82

¹² Örn. CMK'nın 175/2. Maddesinde: “Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma günü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır.” şeklinde hüküm bulunmaktadır.

¹³ Ercan, İsmail, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. bsk., İstanbul, Kuram Kitap Umuttepe Yayınları, 2017, s. 286

soruşturma dosyasına başka bir cumhuriyet savcısının devam ederek bu soruşturma dosyası hakkında karar vermesi de mümkündür¹⁴.

2.2.4. Soruşturmanın Gizliliği

Soruşturma işlemlerinin özelliklerinden biri olan gizlilik ilkesi CMK'da düzenleme alanı bulmuştur. Zira; aynı kanunun 157/1 maddesinde “*Kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bu nedenle soruşturma safhasında esas olan, soruşturma işlemlerinin gizlilik içerisinde yürütülmesidir. Gizlilikten anlaşılması gereken, soruşturma işlemleri ile bir ilgisi bulunmayan kişinin işlemlerde bulunmaması ve soruşturma işlemleri nedeniyle yapılan araştırmaların kamuya paylaşılamamasıdır¹⁵.

Soruşturma işlemlerinin gizlilik ilkesi uyarınca yürütülmesi soruşturma safhasının doğasından kaynaklanan bir durumdur. Zira; şüphelinin lehine ve aleyhine olan deliller henüz toplanmadan ve şüpheli hakkında üzerine atılı suça dair bir değerlendirmede bulunmadan soruşturmaya dair yapılan araştırmaların kamuya paylaşılması, şüpheliye ve topluma zarar vererek lekelenme hakkını ihlal edebileceği gibi, soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülerek delillerin toplanmasında da güçlük çıkarabilecektir¹⁶.

Soruşturma işlemlerinin özelliklerinden biri olan gizlilik ilkesinin istisnası, savunma hakkına zarar vermemektir. CMK'nın 157/1 maddesinde; “*savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla*” denilerek bu husus ayrıca belirtilmiştir. Ancak bu istisna, soruşturmanın gizliliğine tamamen zarar veriyor şeklinde düşünülmemelidir; çünkü kanun koyucu, soruşturmanın gizliliği ile savunma hakkı arasında bir denge sağlamayı amaç edinmiştir.¹⁷ Bundan ötürüdür ki, kanun koyucu, soruşturma safhasında şüpheli müdafine soruşturma dosyasını inceleme ve soruşturma dosyasından belge örneği alma hak ve yetkisini vererek gizlilik ilkesine istisna getirmiştir¹⁸. Aynı şekilde mağdur ve suçtan zarar gören vekiline de soruşturma dosyasını inceleme ve soruşturma dosyasından belge örneği alma yetkisi verilmiştir. Bununda birlikte kanun koyucu, dosya inceleme ve dosyadan belge örneği alma yetkisini bazı hallerde sınırlandırmıştır. CMK'nın 153/2 maddesinde; müdafinin soruşturma

---

¹⁴ Centel / Zafer, a.e., s. 99

¹⁵ Centel / Zafer, a.e., s. 95

¹⁶ Yurtcan, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2007, s. 390

¹⁷ Özbek, Veli Özer / Kanbur, Mehmet Nihat / Doğan, Koray / Bacaksız, Pınar / Tepe, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. bsk., Ankara, Seçkin Yayın, 2014, s. 264

¹⁸ Bozdağ, Ahmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafii, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s. 127

dosyasını inceleyerek bu dosyadan evrak örneği almasının, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürecek olması halinde, cumhuriyet savcısının talebi ile soruşturma dosyası hakkında kısıtlama kararı verilebileceği düzenlenmiştir. Soruşturmanın salahiyeti için getirilen bu düzenlemeye de istisna getirilerek, savunma hakkının kısıtlanmaması için aynı kanunun 153/3 maddesinde; yakalanan kişi veya şüphelinin ifadesi, bilirkişi raporları ile hazır bulunmaya yetkili olanların katıldıkları işlemlere ait tutanaklara kısıtlama getirilemeyeceği belirtilmiştir.

Kanun koyucu, soruşturma safhasında yapılan soruşturma işlemlerine getirdiği gizlilik ilkesine verdiği önemin yanı sıra, TCK'da "*gizliliğin ihlali*" suçunu da düzenlemiştir. Aynı kanun koyucu, soruşturmanın gizliliğinin belli durumlarda ihlal edilmesi halinde, bu ihlalin cezai müeyyidesinin bulunduğunu anılan kanunun 285/1 maddesinde belirtip, soruşturmaya hakim olan gizlilik ilkesinin yanında, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkına verdiği önemi de göstermektedir¹⁹.

2.3. Soruşturma Safhasının Başlaması

2.3.1. Genel Olarak

Soruşturma makamının bir suçla ilgili soruşturma başlatabilmesi için işlendiği iddia edilen suçun meydana geldiğini bilmesi gerekir. Bu nedenle soruşturma, bir suçun işlendiğinin öğrenilmesi ile başlar²⁰. CMK, bir suçun işlendiği izlenimini veren halin öğrenilmesi durumunda, cumhuriyet savcısını, işin gerçeğini araştırmakla mükellef kılmıştır. Burada suçun işlenmesine dair edinilen izlenim üzerinde biraz durmak gerekmektedir. Suçun işlendiğine dair edinilen izlenimin hangi tür şüpheye dayalı olacağı CMK'da belirtilmemiştir. Aynı kanunun 2/1-e maddesinde soruşturma kelimesinin tanımı, yetkili makamların suç şüphesini öğrenmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen safha olarak yer almıştır. Dolayısıyla, izlenimden anlaşılması gereken bir suçun işlendiğine dair duyulan şüphe olarak ifade edilebilir²¹. Bir diğer ifade ile izlenim, bir fiil veya hareketin duyular kanalıyla insanda bıraktığı tesir şeklinde açıklanabilir²². Suçun işlendiği izlenimini veren hal, yani şüphe,

---

¹⁹ Kaşka, a.e., s. 31

²⁰ Özbek, v.d., a.e., s. 207

²¹ Centel / Zafer, a.e., s. 80

²² Kitapçıoğlu, a.e., s. 85-86

olgulara dayanan basit bir şüphe olabileceği gibi, artarak devam eden ve şüphenin daha da somutlaştığı makul, yeterli veya kuvvetli bir şüphe de olabilir²³.

Kanun koyucu, soruşturma makamının bir suçla ilgili soruşturmaya başlaması için şüphe çeşitlerinden herhangi birini öngörmemiştir. Bu nedenle soruşturmaya başlanması için bir suç işlendiği izleniminin edinilmesi yeterlidir. Ancak kanun koyucu, 25.08.2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 145. maddesi ile eklenen ve daha sonra 08.03.2018 tarihli ve 30354 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun’un 140. maddesiyle, CMK’nın 158. maddesine 6. ve 7. Fıkra’yı ekleyerek, soruşturmaya yer olmadığına dair kararı hukukumuzaya yerleştirmiştir.

Soruşturmaya yer olmadığına dair karardan önce, suç işlendiği izlenimi edinilmesi üzerine soruşturmaya başlayan cumhuriyet savcısı, suça konu olay hakkında soruşturma yapmak için soruşturma açmak zorundaydı. Bu durum, bazı soyut ve genel nitelikteki iddiaların suç olmadığına açıkça anlaşılmasına rağmen kişilerin şüpheli sıfatı almalarına, bu kişiler hakkında isnat olunan fiile dair kamu davası açılmayacağına soruşturma dosyasından öngörülmesine rağmen haklarında şüpheli sıfatı ile soruşturma açılarak soruşturma yürütülmesine ve kişilerin lekelenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu, 5721 sayılı CMK’nın 158. maddesine eklemeye yaparak 6. Fıkrasına; *“İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 173 üncü maddedeki usule göre itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir.”* şeklinde hüküm getirmiştir. Getirilen bu hüküm ile kişilerin şüpheli sıfatı almadan, haklarında şüpheli sıfatı ile soruşturma başlatılmadan lekelenmeme hakkından yararlanmaları amaçlanmıştır. Anılan hükmün gerekçesi ise; *“Madde ile 5271 sayılı Kanununun 158 inci maddesine eklenen 6. Fıkrayla soyut ve dayanıksız ihbar ve şikâyetler için savcıların soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı*

²³ Çataloğlu, Musa, “Soruşturma Evresinin Fonksiyonu, Amacı ve Başlaması”, yay. haz.: Balcı, Muharrem, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, S. 4, İstanbul, 2013, s. 248

verebilmesi ve bu kararların ayrı bir sisteme kaydedilerek kişilerin lekelenmeme hakkının korunması öngörülmektedir” olarak ifade edilmiştir²⁴. Dolayısıyla soruşturmayı yürütmeye yetkili kişi olan cumhuriyet savcısı, ihbar veya şikayeti değerlendirerek, bu ihbar veya şikayetin suç oluşturmadığını açıkça anlaması veya ihbar ve şikayetin soyut veya genel nitelikte olduğunu tespit etmesi durumunda soruşturmaya yer olmadığı kararını verebilecektir²⁵. Böylelikle, soruşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da üzerinde önemle durulan suçsuzluk karinesi ve lekelenmeme hakkı gibi hukukun en temel ilkelerinden olan haklar korunmuş olacak, ihbar veya şikayette bulunulan kişiye şüpheli sıfatının hemen verilmemesi ile de, kişi hakkında isnat edici bir işlemin yapılmasının önüne geçilmiş olacaktır²⁶.

2.3.2. Suçun Öğrenilme Şekilleri

Soruşturma safhasının başlaması için suç işleme izlenimi edinilmesi gerekmektedir. Bunun yanında soruşturma makamının işlendiği iddia olunan bir suç hakkında bilgi sahibi olup bu suçu araştırabilmesi için, öncelikle bu suçtan haberdar olması gerekmektedir²⁷. Soruşturma makamı tarafından suç işlendiği haberi resen, ihbar yoluyla, şikayet yoluyla veya diğer öğrenme şekilleri olan tutanakla öğrenme, talep, yabancı devletin şikayeti ve mütalaa ile öğrenilebilir.

2.3.2.1. Resen Öğrenme

Cumhuriyet savcısının görevi başında bulunduğu mesai saatleri içinde veya dışında bir suçun işlendiği izlenimi edinmesi ya da kolluk görevlilerinin adli veya idari görevlerini ifa ettikleri sırada suç teşkil edebilecek bir fiille karşılaşmaları nedeniyle suçun öğrenilmesi ve bu hususun tutanağa bağlanmasıyla birlikte resen öğrenilen suç hakkında soruşturmaya başlanılabilir²⁸. Kolluk görevlilerinin suçu öğrenmeleri halinde, görevli ve yetkili cumhuriyet savcısına bilgi vermeleri gerekmektedir. Bu durumda cumhuriyet savcısı veya kolluk

²⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss500.pdf> (16.10.2019)

²⁵ Canoğlu, Veysel Candan, “Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı”, İzmir Barosu Dergisi, S. 3, İzmir, Eylül 2017, s. 115-116

²⁶ Özen, Muharrem / Köksal, Atacan, “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, yay. haz.: Başpınar, Veysel, C. 68, S. 1, Ankara, Mart 2019, s. 285

²⁷ Centel / Zafer, a.e., s. 84

²⁸ Çataloğlu, a.e., s. 254

görevlileri, bir suç örneğinin basından, televizyondan veya okuduğu gazeteden de öğrenerek resen harekete geçebilir²⁹.

2.3.2.2. İhbar Yolu İle Öğrenme

İhbar, bir vatandaş tarafından yetkili soruşturma makamlarına suç işlendiğinin herhangi bir şekilde bildirilmesidir³⁰. Herkesin bir suçla dair ihbarda bulunmaya hakkı bulunmaktadır. Dolayısıyla ihbarda bulunan kişinin kim olduğunun bir önemi bulunmamaktadır³¹. Bu kişi, suçla ilgisi veya irtibatı bulunmayan bir kişi olabileceği gibi, suçtan zarar gören, suçun mağduru veya suçla tanıklık eden herhangi bir kişi de olabilir. Suçun bizzat mağdur veya suçtan zarar gören tarafından ihbar edilmesi durumunda, mağdurun veya suçtan zarar görenin şikayetçi olup olmadığının öğrenilmesi gerekir. Zira; TCK'da yer alan bazı suç tiplerinin soruşturulması şikayet koşuluna bağlı kılındığından, müştekinin aynı kanunun 73. maddesi uyarınca fiili ve faili öğrendiği tarihten itibaren altı ay içerisinde şikayetçi olması gerekir. Aksi takdirde altı ay içerisinde şikayette bulunmadığından soruşturma yapılamayacaktır. İhbarın ne şekilde ve nereye yapılacağı CMK madde 158'de düzenlenmiştir. Buna göre; *“ihbar, Cumhuriyet Başsavcılığı veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik, kaymakamlık veya mahkemeye yapılan ihbarların da ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi gerekir. Yurt dışında işlenen suçlardan ülkemizde takibe elverişli bulunan suçlara ilişkin de Türkiye'nin elçilik veya konsolosluklarına ihbarda bulunulabilir. Ayrıca kamu görevinin yürütülmesi ile ilişkili bir suç sebebiyle ilgili kurum veya kuruluşlara yapılan ihbarında gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesi gerekmektedir”*.

CMK'da, meydana gelen bir ölümün şüpheli olup olmadığının anlaşılmasına dair özel bir ihbar yükümlülüğü düzenlenmiştir³². Aynı kanunun 159. maddesinde düzenlenen bu hükme göre; ölenin kimliğinin belirlenememesi veya ölenin doğal ölüm dışında öldüğü kuşkusunun doğması üzerine kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işiyle ilgili görevli bulunanlar tarafından durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmelidir.

---

²⁹ Ercan, a.e., s. 288

³⁰ Öztürk, v.d., a.e., s. 578

³¹ Büyükhatoğlu, Onur, Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Yapması Sonucu Verdiği Kararlar, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, s. 27

³² Kitapçıoğlu, a.e., s. 92

Kanun koyucu, TCK'da “suçu bildirmeme” başlığı altında, işlenmekte olan bir suçun yetkili makamlara bildirilmemesini, suç tipi olarak düzenlemiştir. Ancak kanun koyucu, aynı kanunun 278. maddesinin 1. Fıkrasında “işlenmekte olan bir suç” diyerek işlenmiş bir suçun bildirilmemesini, 2. Fıkra da ise özel bir koşul olan “kişinin sebebiyet verdiği sonuçların sınırlandırmasını mümkün görmesi durumunda” diyerek cezai müeyyide uygulayacağını belirtmiştir. Bu nedenle işlenmiş olan suç ile işlenmekte olan suç kavramlarının birbirinden ayırt etmek gerekir. Diğer taraftan aynı kanunun 280. maddesinde sağlık mensuplarının suçu bildirmemesi başlığı altında özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu hükme göre; göreviyle bağlantılı şekilde bir suçun işlendiğini öğrenmesine rağmen yetkili makamlara bildirimde bulunmayan sağlık mesleği mensuplarının cezalandırılacağı belirtilmiştir³³.

2.3.2.3. Şikayet Yolu İle Öğrenme

Şikayet, şikayete bağlı suçlarda, şikayet hakkı olan mağdur veya suçtan zarar görenin yetkili mercilerden failin cezalandırılmasına yönelik talebidir³⁴. Şüpheli hakkında cezai müeyyide uygulanması amacıyla mağdur veya suçtan zarar görenin bu irade ile yetkili adli makamlara ya da bu makamlara iletilmek üzere kamu makamlarına yazılı veya sözlü bildirimde bulunmasına şikayet denir³⁵. Şikayet, TCK'da düzenlenen bazı suç tipleri açısından soruşturma koşulu olarak düzenlenmiştir. Kural olarak soruşturmaya her ne kadar resen başlanması kanun koyucu tarafından kabul edilmiş ise de, istisna olarak bazı suçların soruşturulması şikayet koşuluna bağlanmıştır³⁶. Bu haliyle, şikayet hakkının hem kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması hem de soruşturma şartı olması nedeniyle şikayet koşulu gerçekleşmeden yargılama işlemlerine başlanamaz. Şikayete bağlı olmayan suçlarda her ne kadar şikayette bulunulursa da bu şikayet aslında suç duyurusu niteliğini taşır³⁷. Suçun öğrenilme şekillerinden ihbar ile öğrenilme başlığı altında da değinildiği gibi ayrıca mağdur veya suçtan zarar görenin fiili ve faili öğrendiği tarihten itibaren altı ay içerisinde şikayetçi olmasının gerekmesinin yanında, şikayet başvurusunu hangi şekilde yapacağı CMK'nın 158. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur.

³³ TCK madde 280/1'de: “Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde, TCK madde 280/2'de: “Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır.

³⁴ Şahin, Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. bs, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 58

³⁵ Çataloğlu, a.e., s. 257

³⁶ Kaşka, a.e., s. 38

³⁷ Yurtcan, a.e., s. 387

2.3.2.4. Diğer Öğrenme Şekilleri

Ceza muhakemesi hukukunda kişinin icra ettiği bir fiilden dolayı cezalandırılabilmesi için o kişinin yargılanması gereklidir. Kişiye isnat edilen suçun sübuta erip ermediğinin tespiti için soruşturma safhasında toplanan delillerin takdiri yargılamayı yapan görevli ve yetkili mahkemeye aittir. Bu nedenle kişinin cezalandırılabilmesi için o kimse hakkında isnat olunan fiilden dolayı soruşturma yürütülmesi ve dava açılması gerekmektedir³⁸. Kişinin sanık olarak yargılandığı mahkeme duruşmalarında suç işlenmesi halinde ne yapılacağı CMK'da düzenlenmiştir. Aynı kanunun 205. Maddesinde; “ *Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Dolayısıyla kovuşturma safhasındaki duruşmalarda suç işlenmesi halinde, mahkeme bu durumu Cumhuriyet Başsavcılığına bildirecektir.

Resmi bir şikayet yolu olan talep³⁹, bazı suçların Adalet Bakanı tarafından TCK 12. maddesinin 1, 3 ve 4. Fıkraları ile 13. maddenin 2 ve 3. Fıkralarında yer alan durumlarda cumhuriyet savcısından istemde bulunmasıdır⁴⁰. Bu haliyle talep, bir nevi usul şartı olmakla birlikte Adalet Bakanı'nın istemi üzerine Cumhuriyet Başsavcılıklarınca harekete geçirilmesini sağlayan bir düzenlemedir.

TCK'nda yer alan 340 ve 341. maddede düzenlenen suç tiplerinin soruşturulması ve kovuşturulması yabancı devletin şikayet koşuluna bağlanmıştır. Bu durumda bahse konu maddelerde yer alan suçların soruşturulması için yabancı devletin bir anlamda talepte bulunması gerekir. Ayrıca kanun koyucu, aynı kanunun 343. maddesinde bu suçları karşılıklılık koşuluna tabi kılmıştır. Cumhuriyet savcısı, bu suçlar hakkında yapılan talep üzerine başlatılacak soruşturmada, toplanan delilleri takdir ederek kamu davası açıp açmama hususunda bir karar verecektir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesi gereği vergi denetimi yapmaya yetkili olan vergi müfettişleri ya da yardımcıları, bahse konu kanunun öngördüğü şekilde herhangi bir vergi suçu işlendiğini tespit ederlerse, suç teşkil eden bu tespite dair düzenledikleri raporu mütalaa şeklinde Cumhuriyet Başsavcılıklarına bildirmek zorundadırlar.

---

³⁸ Ünver / Hakeri, a.e., s. 6

³⁹ Centel / Zafer, a.e., s. 93

⁴⁰ Çataloğlu, a.e., s. 258

Cumhuriyet savcısı, vergi suçunu ihbar ile öğrenmesi durumunda bile iddianame hazırlamak için vergi dairesi tarafından sunulması gereken raporu beklemelidir⁴¹.

2.3.3. Öğrenilen Suçla İlgili Soruşturma Yürütülmesi

2.3.3.1. Genel Olarak

Cumhuriyet savcısının suç işlendiğine dair izlenim edinmesi üzerine doğan suç şüphesi nedeniyle başlatılan soruşturma safhasında, cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturmaya ilişkin bazı soruşturma işlemleri yapmaktadır. Şüpheliye isnat edilen suçun şüpheli tarafından işlenip işlenmediğinin tespitine yönelik olarak yapılan delil toplama niteliğindeki bu araştırma, soruşturma safhası yönünden büyük önem arz etmektedir. Zira; yapılan araştırma sonucu toplanan deliller ışığında şüpheli hakkında bir karar verilmektedir. Bu nedenle soruşturma safhasının önemi burada daha çok ortaya çıkmaktadır. Nitekim soruşturma safhası kısa, adil ve şüpheden uzak bir yargılama safhasının geçirilmesini sağlamakla birlikte tekemmül eden soruşturma dosyası sonucu şüpheli hakkında kovuşturma şartı olan yeterli şüpheye ulaşılamaması halinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesine de neden olabilmektedir⁴².

2.3.3.2. Soruşturmanın Süjesi Olarak Cumhuriyet Savcısı

Cumhuriyet savcısı soruşturma safhasında soruşturmaya yön vermekle görevli olup, kendisi ya da emrindeki kolluk eliyle soruşturma işlemleri yapmaya görevli ve yetkilidir⁴³. Diğer bir ifade ile Cumhuriyet savcısı, soruşturma süjesi olarak soruşturma yapma hususunda

---

⁴¹ Centel / Zafer, a.e., s. 94

⁴² Çeker, Kadri, Soruşturma Aşamasının Sona Ermesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2014, s. 16

⁴³ Karakehya, Hakan / Arabacı, Murat, “Cumhuriyet Savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, Ankara, 2019, s. 2062

tek yetkili ve görevli mercidir⁴⁴. Kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısının talimatıyla soruşturma işlemlerini yapabilmekle birlikte kural olarak cumhuriyet savcısının talimatı olmadan kendi başına soruşturma süjesi kimliğini kullanamamaktadır. Cumhuriyet savcısının en önemli görevleri, soruşturmanın işleyişine dahil olarak şüphelinin lehine ve aleyhine olan bütün delilleri toplamak, dayanağı bulunmayan suç isnadında iddianame düzenlememek ve soruşturma safhasında toplanması gereken delilleri hukuka uygun bir şekilde yasak delil niteliğine girmeden toplamaktır⁴⁵.

Cumhuriyet savcısı, başladığı soruşturmayı nihayete erdirmek amacıyla delil toplamak için yaptığı soruşturma işlemlerinde CMK'nın kendisine verdiği yetkiyi de kullanabilir. Örneğin; şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin ifadelerini alabilir, çözümü uzmanlık veya teknik bilgi gerektiren olaylarda soruşturma dosyasına bilirkişi görevlendirebilir, her türlü şüpheden uzak bir karar vermek adına gerekli olması durumunda şüpheli veya mağdurun vücudundan kan alınmasına, örnek alınmasına ya da beden muayenesi yapılmasına karar verebilir. Cumhuriyet savcısı, bu ve buna benzer soruşturma işlemlerini CMK'nın koyduğu hükme bağlı olarak kendisi resen, yine sonradan sulh ceza hakimliğinin onayına sunmak üzere gecikmesinde sakınca bulunan halden dolayı kendisi veya sulh ceza hakimliğinden talepte bulunarak karar verebilir.

Kanun koyucu, CMK'da, cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olacak delillerin toplanabilmesi amacıyla koruma tedbirlerine başvurmasını da düzenlemiştir. Cumhuriyet savcısı, arama⁴⁶, elkoyma, tutuklama, iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve teknik araçlarla izleme gibi koruma tedbirlerine başvurabilir. Cumhuriyet savcısı, bu koruma tedbirlerinin bazılarında sulh ceza hakimliğinin onayına sunmak şartıyla gecikmesinde sakınca bulunan halden dolayı karar verirken bazılarında ise sulh ceza hakimliğinden talepte bulunarak karar vermektedir.

---

⁴⁴ Ünver / Hakeri, a.e., s. 7

⁴⁵ Şık, Hüseyin, Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Lisans Tezi, Diyarbakır, 2018, s. 178

⁴⁶ Bir Koruma Tedbiri Olarak "Arama" Koruma Tedbirini Açıklayacak Olursak: "Arama, amacına göre "adli arama" ve "önleme araması" olarak ikiye ayrılmaktadır. Arama şüpheli veya sanığı ya da bir delili elde etme amacıyla yapılabileceği gibi, bir suçun işlenmesini veya bir tehlikeyi önlemek amacıyla da yapılabilir. Şüpheli ya da sanığın ya da delillerin yahut müsadere edilecek eşyanın ele geçirilmesi amacıyla yapılan araştırma işlemi olan adli arama, el koyma ile birlikte 5271 sayılı CMK'nın 116-134, 2559 sayılı PVSK'nın 2, Ek 4, Ek 6, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 9 ve Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 5-17. maddelerinde düzenlenmiştir. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 5. maddesinde adli arama; "Bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sızdırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir" şeklinde tanımlanmıştır. bkz. YCGK, 26/03/2019 T, 2017/19-1165 E ve 2019/263 K sayılı kararı, UYAP, (16/09/2019)

Soruşturmanın süjesi olarak cumhuriyet savcısı, soruşturma safhasında olayı aydınlatmak amacıyla suç ve fail araştırabilir; maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak delilleri toplayabilir. Bu durumda soruşturma safhasının en etkili süjesi, soruşturmayı nihayete erdirmekle mükellef olan cumhuriyet savcısıdır⁴⁷. Yürütülen soruşturmada cumhuriyet savcısının, bunun bilinci ile hareket ederek kovuşturma safhasında her türlü şüpheden uzak karar verilebilmesi için kanunun kendisine verdiği yetkiye dayanarak hukuka uygun delil toplaması gerekmektedir.

2.3.3.3. Delil Kavramı

Delil kavramı, soruşturma safhasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması adına büyük önem arz etmektedir. Bu nedenledir ki, soruşturma aşamasında delil serbestliği⁴⁸ ilkesi geçerli olmakla birlikte, hukuka uygun toplanan deliller soruşturma ve kovuşturmada ispat aracı olarak kullanılır⁴⁹. Soruşturma makamı, topladığı delilleri somut olay ile birlikte değerlendirip delillerin güvenilirliğini ve somut olaya dair doğruluğunu tespit ettikten sonra delilin somut olaydaki güvenilirliğine göre maddi gerçeğin ortaya çıkması amacıyla kullanır⁵⁰. Dolayısıyla delil, soruşturma safhasının en önemli etkinliği olarak gerekli soruşturma işlemleri ile birlikte araştırılarak cumhuriyet savcısınınca muhafaza altına alınmalıdır⁵¹.

⁴⁷ Centel / Zafer, a.e., s. 112

⁴⁸ "Bu aşamada ceza muhakemesi hukukunun en önemli ilkelerinden birisi olan "Delillerin serbestliği" ve "Hukuka aykırı yöntemle elde edilen delillerin kullanılması" konuları üzerinde de durulması gerekmektedir. İstikrar kazanmış yargı kararlarında ve öğretide ifade edildiği üzere, ceza muhakemesinin amacı usul kurallarının öngördüğü ilkeler doğrultusunda maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak biçimde kesin olarak belirlenmesidir. Maddi gerçeğe ulaşılmasında kullanılan araç delillerdir. CMK'nın "Delilleri takdir yetkisi" başlıklı 217. maddesinin ikinci fıkrasındaki; "Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir" şeklindeki hükümle, ceza muhakemesinde kullanılacak delillerin hukuka uygun bir şekilde elde edilmesi gerektiği açıkça belirtilmiş ve "Delillerin serbestliği" ilkesine de vurgu yapılmıştır. Buna göre bütün deliller hukuka uygun olarak elde edilmeli ve değerlendirilmelidir. Ceza muhakemesinde bir hususun hangi delille ispat olunacağı konusunda sınırlama bulunmayıp, yargılamayı yapan hâkim, hukuka uygun şekilde elde edilen delilleri kullanmak suretiyle, sanığın aleyhine olduğu kadar lehine delilleri de araştırıp değerlendirerek, her türlü şüpheden arınmış bir neticeye ulaşmalıdır. Dolayısıyla yargılamaya konu olayın açıklığa kavuşturulması ve maddi gerçeğin bulunabilmesi için ispat amacıyla kullanılan her araç delil olarak kabul edilmiştir. Ancak maddi gerçek, her ne pahasına olursa olsun değil, hukuk kuralları içerisinde, şüpheli ve sanığın hakları korunarak araştırılmalıdır. Öğretide, delilleri elde etmek amacıyla yürütülen soruşturma işlem ve yöntemlerinin çoğunluğuyla, koruma tedbirlerinin tamamı, kişilerin temel hak ve özgürlüğüne müdahaleyi gerektirdiği, ceza muhakemesinin, toplumun suçun aydınlatılmasındaki menfaati ile bireylerin temel hak ve özgürlüklerine müdahaledeki çıkarının dengelenmesi esasına dayandığı, maddi gerçeğe ulaşma gayesiyle delil elde edilmeye çalışılırken, insan onuru ve hakları ile hukukun ve ceza muhakemesinin temel ilkelerinden ödün verilemeyeceği belirtilmektedir." Dülger, Murat Volkan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi, Ankara, Seçkin Yayınları, 2014, s. 38.

⁴⁹ Gökcan, Hasan Tahsin, "Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Yargıtay Uygulaması", Ankara Barosu Dergisi, S. 2012/1, Ankara, 2012, s. 195

⁵⁰ Birtek, Fatih, Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 18

⁵¹ Centel / Zafer, a.e., s. 219

2.3.3.4 Delillerin Özellikleri

Delillerin soruşturma dosyasının aydınlatılmasında doğrudan veya dolaylı olarak etkisi söz konusu olabilir. Bu nedenle deliller doğrudan ve dolaylı delil olarak iki gruba ayrılabilir. Örneğin, ateşli silah ile ateş ettiği iddia edilen kişinin elinden, yüzünden veya elbisesinden alınan örneklerde atış artığına rastlanması doğrudan delil olarak değerlendirilmesi gerekirken aynı olayda tanık olarak bilgisine başvuru yapılan birinin ise, silah sesi duyduğunu ancak kimin ateş ettiğini bilmediğini beyan etmesi dolaylı delil olarak değerlendirilebilecektir⁵².

Soruşturma safhasında delil serbestisi ilkesi kural olarak kabul edilmiş ise de, her emarenin delil olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira; delilin bazı özellikler arz etmesi gerekir⁵³. Bu özellikler şöyle sıralanabilir:

- somut olay ile ilgisinin bulunması
- akıl ve mantık dışı olmaması
- gerçekliği yansıtabilmesi
- delilin mevcut ve erişilebilir olması
- delilin dayandığı olgunun sağlam ve güvenilir olması
- delilin tartışmaya açık bir şekilde müştereklik sağlaması
- hukuk dışı elde edilmemiş olması⁵⁴.

Deliller kendi arasında tür olarak da beyan, belge ve belirti delilleri olarak üçe ayrılabilir. Şüpheli beyanı, mağdur beyanı, suçtan zarar gören beyanı ve tanık beyanı, beyan delillerini; ses ve görüntü içeren kaset, cd, ses kaydı ve fotoğraf belge delillerini; bilirkişi raporu, uzman mütalaası ve keşif ise belirti delili olarak değerlendirilebilir.

2.3.3.5. Delillerin Toplanması

Kovuşturmaya hazırlık olan soruşturma safhasında suça konu fiilin aydınlatılabilmesi için hukuka uygun delillerin eksiksiz bir şekilde toplanması gerekmektedir⁵⁵. İstisnalar hariç

⁵² Çeker, a.e., s. 20

⁵³ Ünver / Hakeri, a.e., s. 105

⁵⁴ Birtek, Ceza Muhakemesinde, s. 46

⁵⁵ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: “CMK'nın 206. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde; ortaya konulmak istenen delilin kanuna aykırı olarak elde edilmesi hâlinde reddolunacağı belirtilmiş, 217. maddesinin ikinci fıkrasında ise, yüklenen suçun, hukuka uygun olarak elde edilmiş her türlü delille ispat edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Madde metninden anlaşılacağı üzere, hukuka uygun olarak elde edilmeyen deliller, ceza yargılamasına sistemimizde ispat aracı olarak kullanılamayacaktır. CMK'nın 230. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, hükmün gerekçesinde delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan veya reddedilen delillerin belirtilmesi, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi zorunludur. Ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe ulaşabilmek için,

olmak üzere delillerin toplanılması işlevi soruşturma safhasında olur⁵⁶. Delillerin toplanması görevi soruşturma safhasında cumhuriyet savcısına aittir. CMK, cumhuriyet savcısına bu yetkiyi vermiştir. Aynı kanunun 161. maddesine göre; cumhuriyet savcısı, bütün kamu görevlilerinden her türlü belge talebinde bulunabilir, yargı çevresi dışında delil toplama ihtiyacı duyulması halinde o yer cumhuriyet savcısından soruşturma için gerekli olan işlemin yapılmasını isteyebilir. Ayrıca aynı maddede, cumhuriyet savcısının talebi üzerine adli kolluk görevlilerinin adliyeyle ilişkin bütün emirleri yerine getirmekle yükümlü olduğu düzenlenmekle birlikte diğer kamu görevlilerinin de soruşturma dosyası kapsamında ihtiyaç duyulan belge ve bilgileri en kısa sürede cumhuriyet savcısına temin etmekle yükümlü oldukları düzenlenmiştir.

Cumhuriyet savcısı, soruşturma dosyasının tekemmül edebilmesi amacıyla delil toplama faaliyeti içerisinde bulunduğu süreçte, toplanan delillerin hukuka uygun bir şekilde toplanmasına özen göstermelidir. Örneğin CMK madde 148/5'e göre, daha önce şüpheli olarak ifadesi alınan bir kişinin aynı olaya ilişkin şüpheli olarak ikinci defa ifadesinin alınması gerektiğinde, ikinci ifadeyi cumhuriyet savcısı almak zorundadır. Kanun koyucu bu hükümle şüphelinin ikinci ifadesi alınması gerektiğinde, ifadenin yalnızca cumhuriyet savcısı tarafından alınması amir hükmünü getirerek şüpheliye hukuki bir güvence vermiştir⁵⁷.

Delil toplama faaliyeti her ne kadar yürütülen soruşturmada olayın aydınlatılması için hayati önem arz etse de, cezalandırma sistemleri hukuka dayalı olan devletlerde, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve suç işleyeninin salt cezalandırılması mantığı ile hukuka uygun

---

delil elde edilmesi aşamasında şahsi ve toplumsal değerlerin korunması da gereklidir. Kanun koyucu bu amaçla, delil serbestliği ilkesine, öğretiyi ve uygulamada "Delil yasakları" olarak adlandırılan birtakım sınırlamalar getirmiştir. Delil yasakları; "Delil elde etme" ve "Değerlendirme" yasakları olarak ikiye ayrılmaktadır. Delillerin elde edilme şekline ilişkin yasaklara "delil elde etme yasakları" hukuka uygun olarak elde edilmiş bulunsun bile bir delilin yargı mercilerince ortaya konulup değerlendirilebilmesine ilişkin yasaklara ise "Delil değerlendirme yasakları" denilmektedir. İfade alma ve sorgunun yasağı usullerle gerçekleştirilmesi, tanıklıktan çekinme hakkı olanlara bu hakkın hatırlatılmaması, aramanın herhangi bir karara dayanmadan yapılması, ses veya görüntülerin montajlanması delil elde etme yasağına; tanıklıktan çekinen şahidin önceki ifadelerinin okunmaması, iletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen elde edilen delillerin CMK'nın 135. maddesinin sekizinci fıkrasında sayılanlar dışındaki bir suçun soruşturma ve kovuşturulmasında kullanılmaması ise delil değerlendirilmesi yasaklarına örnek olarak gösterilebilir. Diğer taraftan, ceza muhakemesinin amacı, her somut olayda kanuna ve usulüne uygun olarak toplanan delillerle maddi gerçeğe ulaşıp adaleti sağlamak, suç işlediği sabit olan faili cezalandırmak, kamu düzeninin bozulmasının önüne geçebilmek ve bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmektir. Gerek 1412 sayılı CMUK, gerekse 5271 sayılı CMK, adil, etkin ve hukuka uygun bir yargılama yapılması suretiyle maddi gerçeğe ulaşmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle ulaşıma imkânı bulunan bütün delillerin ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle adaletin tam olarak gerçekleştirilmesi için, maddi gerçeğe ulaşma amacına hizmet edebilecek tüm kanuni delillerin toplanması ve tartışılması zorunludur." YCGK, 26/03/2019 T, 2017/19-1165 E ve 2019/263 K sayılı kararı, UYAP, (16/09/2019)

⁵⁶ Köse, Metin, Ceza Kovuşturmasında Delillerin Ortaya Konulması ve Değerlendirilmesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 59

⁵⁷ Altunkaş, Aysun, Hukuka Aykırı Delil Teorisi Işığında İfade Alma ve Sorgu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 12-13

olmayan delillere dayanarak karar verilmemekle birlikte, delil toplamada gayri ahlaki kurallardan yararlanılmamaktadır⁵⁸. Nitekim Anayasa'mızın 38. maddesinin 6. Fıkrasında “*kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez*” hükmü açıkça düzenlenmiştir.

Soruşturma safhasında, cumhuriyet savcısının delil toplamak için yaptığı soruşturma işlemleri sonucu delillerin hukuka uygun bir şekilde en kısa sürede toplanması etkin soruşturma anlamında da önem taşır. Zira; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, delillerin hukuka uygun bir şekilde toplanarak muhafaza altına alınmasını, etkin soruşturma anlamında önemsemektedir⁵⁹. Bundan dolayıdır ki, soruşturma safhasında hukuk devleti ilkesi uyarınca şüphelinin hem lehine hem de aleyhine olan delillerin kısa süre içerisinde hukuka uygun bir şekilde toplanması, cumhuriyet savcısının görevi olduğu kadar tekemmül eden soruşturma hakkında sağlıklı bir karar verilmesi adına da önemlidir.

2.3.3.6 Toplanan Delillerin Takdir Edilmesi ve Kullanılması

Cumhuriyet savcısı, suçun öğrenilme şekillerinden biri ile edindiği suç işleme haberi sonrasında başladığı soruşturma safhası sonucunda karar verebilmek için bir neticeye varmalıdır. Bu doğrultuda hareket eden cumhuriyet savcısı, şüphelinin lehine ve aleyhine topladığı delillerin kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyi sağlayıp sağlamadığını değerlendirir⁶⁰. Şüphelinin lehine ve aleyhine toplanan delillerin değerlendirme aşamasında başvuru birtakım araçlar bulunmaktadır. Soruşturmayı yürütmeye yetkili makam olan cumhuriyet savcısının elde edilen delillerin somut olaya dair gerçekliği hakkında delilin niteliği ve suça konu olayı ispatına yarayıp yaramadığına göre başvurduğu gerçeklik aracına delil değerlendirme aracı denir⁶¹. Delil değerlendirme araçları kullanılarak toplanan delillerin, yukarıda delillerin toplanması başlığı altında belirtildiği gibi, hukuka uygun bir şekilde toplanması gerekmektedir. Zira; hukuka uygun toplanmayan delillerin kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından hükme esas alınması mümkün değildir. Bu nedenle soruşturma safhasının patronu konumundaki cumhuriyet savcısı, tekemmül eden soruşturma sonunda toplanan delillerin takdiri sırasında, hangi delilin hukuka uygun yöntemlerde elde edildiğini, hangi delilin ise hukuka aykırı şekilde elde edildiği hususuna dikkat etmelidir.

⁵⁸ Birtek, Ceza Muhakemesinde, s. 278

⁵⁹ Soyer Güleç, Sesim, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Etkinliği İlkesi ve Takipsizlik Kararları Üzerindeki Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Ö. S., 2014, s. 1400

⁶⁰ Gökcan, a.e., s. 196

⁶¹ Birtek, Ceza Muhakemesinde, s. 213

Toplanan delillerin takdir edilerek soruşturma dosyası hakkında karar verileceği sırada, cumhuriyet savcısının hukuka aykırı delilleri kovuşturma şartı olan yeterli şüphe çerçevesinde değerlendirmemesi gerekir. Nitekim hukuka aykırı delillerin cumhuriyet savcısı tarafından şüpheli aleyhine kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe sağladığı gerekçesiyle şüpheli hakkında kamu davasının açılması durumunda, yargılamayı yapmaya yetkili mahkeme tarafından bu delillerin hükme esas alınamayacağı hukuk devleti ilkesi gereği Anayasa ve ilgili kanunlardaki hükümlerle sabittir.

Soruşturma safhasında toplanan delillerin karar aşamasında doğru bir şekilde takdir edilmesi ve kullanılması, soruşturma safhasını yargılama safhası için iki yönden daha da önemli bir hale getirmektedir. Birincisi, soruşturma makamı tarafından toplanan delillerin takdiri sırasında kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin sağlandığı gerekçesiyle kamu davası açılması durumunda, kovuşturma makamının da soruşturma safhasında toplanan delillerle bağlı olması nedeniyle soruşturma safhasında hukuka aykırı delil toplanması ya da yanlış delil toplanarak kamu davası açılması için yeterli şüphe olarak takdir edilmesi halinde, soruşturma safhasında ortaya çıkan bu hatalı delil değerlendirmesinin düzeltilmesi kovuşturma safhasında mümkün olmamaktadır. Bu nedenle soruşturma safhasında yapılan soruşturma işlemlerinde soruşturmaya dair atılan adımlar çok önem arz etmektedir⁶². İkincisi ise, soruşturma safhasında toplanan delillerle ilgili yapılan yanlış değerlendirmenin kovuşturma safhasında dikkate alınarak, kovuşturma safhasında sanık statüsü alan kişi hakkında verilecek hükme esas alınıp, kişiler hakkında hatalı mahkumiyet kararı verilmesine neden olabileceğidir. Örneğin; soruşturma safhasında toplanan mevcut delillerin yapılan değerlendirmesinde, şüphelinin lehine olabilecek bir delilin şüphelinin talebi olmadan toplanması gerekirken bu delilin toplanmadan eksik delil değerlendirmesi sonucu şüpheli hakkında kamu davası açılıp şüphelinin haksız bir şekilde yargılanarak mahkum olması söz konusu olabilir. Zira; soruşturma safhasında delillerin takdirinde bulunurken bütün delillerin toplandığı soruşturma dosyası hakkında karar verilmesi durumunda şüpheli hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak şekilde kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmemesi durumu ortaya çıkabilir. Bu nedenledir ki, soruşturma safhasında cumhuriyet savcısının, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri hukuka uygun bir şekilde toplayıp, bu delillerin değerlendirmesini uygun delil değerlendirme araçlarıyla yaparak şüpheli hakkında bir karar vermesi gerekmektedir. Zira; cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma safhası sonunda

---

⁶² Birtek, Fatih, “Cumhuriyet Savcısının Delilleri ve Fiili Takdir Yetkisi(Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 956

soruşturmasına baktığı iddia ile ilgili bir neticeye varması gerekir⁶³. Bu netice, şüpheli hakkında verilecek kovuşturmaya yer olmadığı kararı olabileceği gibi, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin soruşturma dosyasından anlaşılması üzerine kamu davasının açılması şeklinde de olabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR İLE SORUŞTURMANIN SONA ERMESİ

3.1. Genel Olarak

Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği izlenimini edinmesi üzerine başladığı soruşturmada, topladığı deliller ışığında geldiği soruşturma safhasının sonunda bir karar vermek durumundadır. Cumhuriyet savcısının yaptığı soruşturma sonucu soruşturma safhasını sona erdirmek için verdiği kararlardan birisi de kovuşturmaya yer olmadığına dair karardır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, CMK madde 172/1’de; *“Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmemesi veya kovuşturma olanağının bulunamaması hallerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu karar, suçtan zarar gören ile ifadesi alınmış şüpheliye bildirilerek kararda itiraz hakkı, itiraz merci ve süresi belirtilir. CMK’da yer alan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nda *“Cumhuriyete savcısı takibata yer olmadığına karar verir.”* biçiminde düzenlenmiş, uygulama ve öğretide “takipsizlik” kararı olarak adlandırılmaktaydı⁶⁴.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra, aynı olaya ilişkin olarak kamu davası açmak için yeterli şüphe oluşturacak yeni delil elde edilmedikçe ve buna dair sulh ceza hakimi bir karar vermedikçe aynı fiilden dolayı kamu davasının açılmayacağı CMK’nın 172/2. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verilmesinin AİHM’nin kesinleşmiş kararı ile tespit edilmesi veya bu karar aleyhine AİHM’ye yapılan başvuru hakkında düşme kararı verilmesi

---

⁶³ Kitapçıoğlu, a.e., s. 95

⁶⁴ Centel / Zafer, a.e., s. 493

halinde kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talepte bulunulması koşuluyla tekrar soruşturma açılacağı CMK'nın 172/3. maddesinde düzenlenmiştir.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre cumhuriyet savcısının, hakimın takdirinde bulunan bir husus hakkında kendi yorumunu katarak kendisini hakim yerine koyup kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi halinde, bu kararın hukuka uygun olamayacağını, cumhuriyet savcısının görevini aşarak hakim gibi karar vermiş olacağı şeklindedir⁶⁵. Bu görüşü savunanlar, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra soruşturma dosyasına yeni bir delil girmedikçe soruşturma hakkında iddianame düzenlenemeyeceğinden ve yeni delilin de kendiliğinden ortaya çıkmayacağından dolayı kovuşturmaya yer olmadığı kararının kovuşturma evresini kapatan bir karar olmadığını, bu nedenle bu kararın kesin hüküm niteliğini taşımayan ve yargı kararı niteliğine haiz olmayan bir karar olduğunu belirtmektedir⁶⁶. Başka bir görüşe göre ise, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar her ne kadar idari bir makam olan başsavcılıklar tarafından verilse de, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın suçtan zarar görene tebliğinden sonra, suçtan zarar görenin sulh ceza hakimliğine yapacağı itiraz üzerine kamu davasının açılmasının hakimlikçe kabulüne karar verilmesi ihtimaline binaen bu kararın adli ve idari özellikte karma nitelikte bir karar olduğu şeklindedir⁶⁷. Diğer taraftan Yargıtay ise, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın yargısal bir karar olduğunu, hukuki değerden yoksun olmadığı görüşündedir⁶⁸.

---

⁶⁵ Donay, a.e., s. 314

⁶⁶ Centel / Zafer, a.e., s. 493

⁶⁷ Kitapçioğlu, a.e., s. 99

⁶⁸ Konuya İlişkin güncel Yargıtay Kararları Şöyledir: 1- “Öte yandan, her ne kadar soruşturma yapma yetkisi ve görevi bulunmayan Cumhuriyet savcısının şüpheli hakkında atılı suçtan verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın hukuki değerden yoksun olduğu ileri sürülebilir ise de; Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara itiraz yolunun açık olması nedeniyle itiraz üzerine kesinleşen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın mahkeme denetiminden geçerek yargısal bir karar hâlini almak suretiyle yargı otoritesi özelliğini göstermesi ve aynı fiile ilişkin olarak yeniden soruşturma yapılabilmesinin yeni delilin meydana çıkması ve bu hususta sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmesi şartlarına bağlanmış olması nedenleriyle söz konusu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın hukuki değerden yoksun olmadığı kabul edilmelidir.” YCGK, 27/06/2019 T, 2015/15-464 E ve 2019/510 K sayılı kararı, UYAP (08/11/2019), 2- “ Somut Uyuşmazlıkta Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararın Geçerliliği Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, kesin hüküm etkisi gösteren bir ceza muhakemesi işlemidir. CMK'nun benimsediği makam itibarıyla sülh sisteminin ve bölünmezlik ilkesi anlamında, her bir savcı tek başına ceza muhakemesi faaliyetine katılabilmekte; muhakeme işlemi gerçekleştirilmekte, sülheyi temsil edebilmektedir. Nitekim CMK'nın sürekli “Cumhuriyet Savcısı” na vurgu yapan düzenlemelerinden de açıkça anlaşılacağı üzere sistemimiz suç soruşturmasında makam itibarıyla sülhe olarak asıl yetkiyi Cumhuriyet savcısına tanımıştır. Cumhuriyet Başsavcısının gözetim ve denetim yetkisi ise bizzatı suç soruşturmasının yürütülmesine ilişkin bir yetki olmayıp ancak adli teşkilatın işleyişine yönelik 2802 ve 5235 sayılı Kanunlardan doğan ve savcılık makamının idari işleyişi ile sınırlı olarak tanınmış yetkililerdir. Aksini düşünmek suç soruşturmasının içeriğince Cumhuriyet başsavcılarının bizzat müdahil olmaları, her muhakeme işlemine bizzat onay vermeleri gibi bir düşüncüyü akla getirebilecektir ki CMK'nın böyle bir düşüncüyü benimsediğini gösteren hiçbir somut dayanak mevcut değildir. “Ceza muhakemesi işlemi teorisi” sistemi içinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisi CMK'nın 172/1. maddesiyle açıkça ve bizzatı Cumhuriyet Savcısına verilmiştir. Cumhuriyet

Uygulamada takipsizlik kararı olarak adlandırılan ve soruşturma safhasını sona erdiren kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, kamu davası açılmasını sağlayacak yeterli delil bulunmaması veya kovuşturma olanağının bulunamaması hallerinde verilir. Bu kararın verilebilmesi için soruşturma dosyasında toplanması gereken bütün delillerin eksiksiz bir şekilde toplanması ve şüpheliye isnat olunan suçta dair bütün araştırmaların tamamlanması gerekir. Nitekim etkin soruşturma yapılmadan veya toplanması gereken deliller toplanmadan eksik soruşturma sonucu verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, suçtan zarar gören tarafından görevli ve yetkili sulh ceza hakimliğine yapılacak itiraz üzerine kaldırılabilir⁶⁹. Sulh ceza hakimi, soruşturmanın genişletilmesini açıkça belirtmek suretiyle bu durumu ilgili Cumhuriyet Başsavcılığından isteyebilir, suçtan zarar görenin itirazını reddedebilir ya da itirazı yerinde görmesi halinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı kaldırabilir. Sulh ceza hakiminin kararı kaldırması durumunda ilgili cumhuriyet savcısı soruşturma dosyası hakkında iddianame düzenleyerek bu iddianameyi mahkemeye sunmak zorundadır. Dolayısıyla kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmeden önce incelenen dosya kapsamında yer alan bütün delillerin eksiksiz olarak toplanıp şüpheye yer verilmeyecek şekilde takdir edilmesi önem arz etmektedir.

Cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturma sonunda soruşturma dosyası hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermemekle birlikte ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar da verebilir. Uygulamada verilen ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karardan anlaşılması gereken, verilen ek karara rağmen soruşturmanın bazı iddialar ya da bazı şüpheliler hakkında devam etmesi durumudur. Zira; uygulamada ek takipsizlik olarak da bilinen ek kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile soruşturma dosyası hakkında tamamen karar

---

savcısı makam itibariyle süje olarak tek başına gerçekleştireceği bir muhakeme işlemi ile bu kararı verebileceğine kuşku bulunmamaktadır.” Y. 19. CD, 14/06/2017 T, 2016/12980 E ve 2017/5711 K sayılı kararı, UYAP (08/11/2019),

⁶⁹ Örn. Konuya İlişkin Kanun Yararına Bozma Talepli Güncel Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: “Cumhuriyet Savcısı kendisine yapılan suç duyurusu veya şikayet üzerine suçun gerçekten işlenip işlenmediğinin tespiti için hemen işin gerçeğini araştırmaya başlamalı ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yarayan tüm yasal yöntemlere başvurmalıdır. Toplanan delillerin suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturduğu kanısına ulaştığında iddianame düzenleyerek kamu davası açması, aksi halde ise anılan Kanun’un 172. maddesi gereği kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermesi gerekmektedir. . Soruşturmaya konu olayda şüpheli hakkında cinsel taciz iddiası nedeniyle açılmış bir soruşturma dosyasının bulunup bulunmadığının araştırılması var ise getirtilip incelenmesi ve toplanan tüm kanıtlar değerlendirildikten sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği gözetilip itirazın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle Adalet Bakanlığı’nın kanun yararına bozma istemine dayalı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın ihbarname içeriği yerinde görüldüğünden kararının CMK.nın 309. maddesi gereğince BOZULMASINA...” Y. 8. CD, 26/09/2019 T, 2018/12338 E ve 2019/11407 K sayılı kararı, UYAP (08/11/2019),

verilmemekte, bilakis hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak derecede kovuşturma şartı olarak yeterli delil elde edilemeyen şüpheli ya da fiillere dair kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilerek, hakkında kamu davası açmak için yeterli şüphe edinilen şüpheli ya da fiillere dair kamu davasının açılması için bu kararın verilmesi gerekmektedir. Ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar şüpheli ya da fiile ilişkin olabilir. Konuya açıklık getirmek adına örnekler verecek olursak;

- Örneğin; soruşturma dosyasında yer alan tek şüphelinin mağdura karşı hakaret ve tehdit fiilini birlikte icra ettiği iddia olunan somut olayda, soruşturma dosyasında eksiksiz toplanan delillerin takdir edilmesi sırasında şüphelinin hakaret fiilini icra ettiğine dair hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak nitelikte kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin sağlanamaması halinde, şüpheli hakkında hakaret suçuna dair ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilir.
- Örneğin; soruşturma dosyasında şikayete tabi basit tehdit ile şikayete tabi olmayan dolayısıyla soruşturması resen yürütülecek olan silahla kasten yaralama suçlarının şüpheli tarafından işlenmesi sonrasında mağdur ya da suçtan zarar görenin, şüpheliden şikayetçi olmadığını beyan etmesi durumunda şüpheliye isnat olunan basit tehdit suçundan ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.
- Örneğin; birden fazla şüphelinin bulunduğu bir soruşturma dosyasında her bir şüpheli için iddia edilen fiillerin şüpheliler tarafından icra edilip edilmediğinin tespiti sırasında toplanan deliller ışığında karar verilirken bazı şüphelilerin isnat olunan fiilleri işlediklerine dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluşmadığının mevcut delillerden anlaşılması karşısında bu şüpheliler hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.
- Örneğin; birden fazla şüphelinin bulunduğu bir soruşturma dosyasında şüphelilerin icra ettikleri fiillerden doğan bazı suçların soruşturmasının şikayet koşuluna bağlı olması, bazı suçların ise resen soruşturulması gerektiği durumlarda mağdur ya da suçtan zarar görenin şüphelilerden şikayetçi olmaması halinde şüphelilere isnat olunan şikayete tabi suçlar yönünden ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.
- Örneğin; soruşturma dosyasında yer alan mağdurun ya da suçtan zarar görenin ifadesinde kasten yaralama fiilinin şüpheli tarafından silah ile icra edildiği iddiasında bulunabilir. Bu iddia üzerine yürütülen soruşturma sonucunda şüpheliye isnat olunan kasten yaralama fiilinin şüpheli tarafından silah ile icra edilmediğinin

anlaşılması üzerine şüpheliye isnat olunan silahla kasten yaralama suçuna dair ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilir. Şüpheli hakkında kasten yaralama suçu yönünden kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmesi durumunda tekemmül eden soruşturma dosyası hakkında karar verilerek şüpheli hakkında kamu davası açılabilir. Aksi halde şüpheli hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmemesi halinde şüpheliye haksız suç isnadında bulunulmuş olur.

3.2. Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karara Dayanak Olan Nedenler

3.2.1. Kovuşturma Şartı Olarak Yeterli Şüpheyi Ulaşılamaması

CMK madde 172/1'de cumhuriyet savcısının soruşturma safhasının sonunda kamu davası açmak için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edememesi durumunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebileceği yer almaktadır. Bu maddeden açıkça anlaşılacağı üzere, kanun koyucu, kamu davasının açılması için basit ya da kuvvetli şüpheyi değil, yeterli şüpheyi aramaktadır⁷⁰. Kanun koyucunun belirttiği yeterli şüphenin oluşup oluşmadığına karar verecek olan kişi ise, delil takdirinde bulunan cumhuriyet savcısıdır. Yapılacak yargılama sonunda şüpheli hakkında verilecek mahkumiyet kararı olasılığının, beraat kararı olasılığından daha kuvvetli olmasına yeterli şüphe denir⁷¹. Yeterli şüphe, suçun işlendiğini gösteren delildir. Yani yeterli şüpheden söz edebilmek için ortada delilin bulunması gerekmektedir⁷².

Soruşturma safhası sonunda toplanan delillerin değerlendirilmesinde amaç, maddi gerçeğe ulaşmak değildir. Maddi gerçeği ortaya çıkarma görevinin yargılama makamı olan mahkemelere ait olduğu hususu göz önünde bulundurulduğunda, cumhuriyet savcısının görevi soruşturma safhasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlayacak delilleri eksiksiz bir şekilde toplamaktır⁷³. Nitekim soruşturma dosyasında toplanması gereken delillerin tam olarak toplanmadan soruşturma dosyası hakkında verilecek bir karar, sıhhatli bir karar olmayacaktır. Örneğin; bir soruşturma dosyasında mağdur ya da suçtan zarar görenin alınan ifadesinde şüphelinin kendisine sopa ile vurduğunu iddia etmesi durumunda iddiaya konu

---

⁷⁰ Ercan, a.e., s. 292

⁷¹ Şık, a.e., s. 295

⁷² Gültekin, Özkan, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı", Terazi Hukuk Dergisi, C. 5, S. 46, 2010, s. 121-138

⁷³ Kaşka, a.e., s. 7

sopanın olay yerinde bulunup bulunmadığına dair araştırma yapılmadan veya suça konu sopanın nerede olduğunun şüpheliye sorulmadan şüphelinin ifadesinin alınması durumunda, şüpheliye isnat olunan suçun silahla kasten yaralama suçu mu, yoksa basit kasten yaralama suçu mu olduğu hususunda tereddüt meydana gelebilir. Olay yerinde yapılacak görgü tespit ya da arama koruma tedbiri faaliyeti sonucunda suçta kullanıldığı iddia edilen sopanın ele geçirilmesi yahut şüphelinin alınan ifadesinde olayda sopa kullandığı ikrar etmesi durumunda, şüpheliye isnat olunan fiilin silahla kasten yaralama suçuna vücut verdiği noktasında tereddüt oluşmayacağı için şüpheli hakkında silahla kasten yaralama suçuna dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe gerçekleşmiş olur. Aksi halde mağdur ya da suçtan zarar görenin beyanı soyut bir beyandan ibaret kalacağı için şüpheliye isnat olunan kasten yaralama fiilinin silahla işlenmediğinden bahisle silahla kasten yaralama suçuna ilişkin ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilir. Bu nedenle mevcut bir soruşturma dosyası hakkında karar verilirken, yeter şüphe oluşturan delil kavramının değerlendirilerek karar verilebilmesi için iddia edilen olaya dair bütün delillerin toplanmış olması gereklidir.

Cumhuriyet savcısı, soruşturma dosyasında yer alan mevcut delillerin kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe sağlayıp sağlamadığını değerlendirirken delilin akla, mantığa ve hukuka uygunluğunu denetleyerek bir hakim gibi davranmak zorundadır⁷⁴. Dolayısıyla cumhuriyet savcısı, mevcut deliller uyarınca yeter şüphenin oluşmadığından bahisle verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda delillerin yerindeliliğine önem vermelidir. Zira; yanlış delil değerlendirmesi sonucu kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmemesine rağmen yeterli şüphe şartı gerçekleştiği gerekçesi ile kamu davası açılmasına neden olunabilir. Böylece; aslında yapılacak kovuşturma ile hakkında beraat kararı verilecek bir kişi hakkında kamu davası açılarak hem bu kişinin lekelenmeme hakkının ihlal edilmesi hem de soruşturma safhasının sonunda verilecek kararın bir anlamda ertelenerek bu kararın yargılama safhasına taşınıp usul ekonomisi bağlamında yargılama makamlarının meşgul edilmesine neden olacaktır.

Cumhuriyet savcısı, kamu davası açmak için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluşmadığı kanaati ile verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında, mevcut delilleri tartışarak hukuka uygun toplanan delillerin neden kamu davası açmayı haklı kılacak şekilde kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyi uyandırmadığını verdiği kararında gerekçeleriyle birlikte yazmalıdır. Aksi halde sadece kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluşmadığından bahisle verilecek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, hukuki yönden

---

⁷⁴ Gökcan, a.e., s. 199

eksik bir karar olacaktır. Bu nedenle cumhuriyet savcısının kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluşmadığından dolayı verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın gerekçeli olması büyük önem arz etmektedir. Gerekçenin suçla ilgili fiilin değerlendirilmesinde akla, vicdana ve hukuka uygun bir şekilde temellendirilmesi gerekmektedir⁷⁵.

Cumhuriyet savcısı, verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile bir anlamda kovuşturma öncesi filtreleme⁷⁶ görevini icra etmektedir. Bu nedenle kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin değerlendirilmesinde cumhuriyet savcısı, soruşturma dosyasını kovuşturma safhasına taşıyabileceği gibi soruşturma dosyası hakkında karar vererek soruşturmayı, soruşturma safhası sonunda da bitirebilir. Burada cumhuriyet savcısının rolü büyük önem arz etmektedir. Zira; etkin bir soruşturma yürütülmesinin sonucunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe elde edilmeyen kişiler hakkında kamu davası açılmamakla birlikte beraat kararı çıkma olasılığı yüksek soruşturma dosyaları hakkında da mahkemelerce yargılama yapılmayacaktır. Bu durumda kişilerin lekelenmeme hakkı da korunmuş olacaktır⁷⁷. Dolayısıyla suç şüphesi izlenimi edinmesi ile soruşturmaya başlayan cumhuriyet savcısı, şüphelinin lehine ve aleyhine olacak bütün delilleri topladıktan sonra tekemmül eden soruşturma dosyası hakkında karar verdiği sırada, şüpheliye isnat olunan suçta kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin oluşup oluşmadığı hususunda ve bu suçla ilgili kamu davası açılmasının gerekli olup olmadığı noktasında şunlara dikkat etmelidir;

- Yapılan soruşturma sonucu toplanan deliller hukuka uygun olarak toplanmış olmalıdır.
- Yapılan soruşturma sonucu toplanan deliller eksiksiz bir şekilde toplanmış olmalıdır.
- Yapılan soruşturma sonucu hukuka uygun olarak toplanan deliller her türlü şüpheden uzak olmalıdır.
- Yapılan soruşturma sonucu hukuka uygun olarak toplanan her türlü şüpheden uzak deliller şüpheli hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak nitelikte olmalıdır.
- Yapılan soruşturma sonucu hukuka uygun olarak toplanan her türlü şüpheden uzak deliller şüpheli hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak yeterlilikte olmalıdır.

---

⁷⁵ Şenses, Erkan, "Ceza Muhakemesinde Hüküm Kavramı ve Hükümün Unsurları", Terazi Hukuk Dergisi, C. 7, S. 65, 2012, s. 85-89

⁷⁶ Konuya ilişkin Güncel Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: "Yeni Türk Ceza Adalet Sistemi'nde benimsenen, 'kişilerin lekelenmeme hakkı ile eksiksiz soruşturma ve tek celsede duruşma' prensipleri uyarınca, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcılarının makul sürede bütün delilleri toplamaları, sadece mahkumiyetle sonuçlanacağını değerlendirdikleri hususları dava konusu yapmaları, beraatle sonuçlanacağını değerlendirdikleri eylemleri dava konusu yapmamaları, yani bir nevi filtre görevi yapmaları gerekir." Y. 13. CD, 16/09/2019 T, 2019/9487 E ve 2019/12564 K sayılı kararı, UYAP (08/11/2019)

⁷⁷ Soyer Güleç, a.e., s. 1415-1416

- Yapılan soruşturma sonucu hukuka uygun olarak toplanan her türlü şüpheden uzak deliller şüpheli hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak derecede inandırıcı olmalıdır⁷⁸.

Soruşturması yürütülen dosyalarda failin açık kimlik bilgisinin tespit edilemeyerek şüpheliye ulaşılamaması halinde, salt şüpheliye ulaşılamaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilemeyecektir. Bazı soruşturma dosyalarında her ne kadar şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmediği izlenimi edinilse de, şüphelinin alınacak ifadesinin, suçun meydana gelip gelmediği noktasında soruşturma dosyasını doğrudan etkileme ihtimali bulunduğundan, şüphelinin ifadesinin alınması gerekmektedir⁷⁹. Aksi halde şüpheli hakkında kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşme ihtimalinin bulunmasına rağmen şüphelinin ifadesi alınmadan kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmediğine dair kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Bu karar hukuka uygun olmadığı gibi mağdur ya da suçtan zarar görenin hukuki haklarına da zarar verir. Bu nedenle soruşturma dosyası hakkında kolluk makamlarından şüphelinin açık kimlik bilgilerinin tespitine yönelik sıkı ve kapsamlı bir fail araştırması istenmelidir. Diğer taraftan şüphelinin açık kimlik ve adres bilgilerinin zamanaşımı süresinin dolmasına kadar tespit edilmesi ihtimaline binaen soruşturma dosyası hakkında daimi arama kararı verilmelidir. Nitekim HSK, isim değişikliğinden önce HSYK olarak yayınladığı 18/10/2011 tarih ve 10 No'lu, Soruşturma Usul ve Esasları başlıklı genelgesinde bu konu hakkında; “*Faili meçhul olay ve cinayetlerin soruşturulmasında yeterli delil ve emarelerin bulunup bulunmamasına bakılmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmeyerek, suçun ya da failerin tespiti ve failerin bulunması için zamanaşımına kadar aramaların sürdürülmesi gerekir*” şeklinde uyarıda bulunmuştur⁸⁰. Ayrıca Yargıtay da bu konu hakkında HSK ile aynı görüşte olduğunu verdiği kararlarında göstermektedir⁸¹.

⁷⁸ Toroslu, Nevzat / Feyzioğlu, Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. bsk., Ankara, Savaş Yayınevi, 2017, s. 174-176

⁷⁹ Aksoy İpekçioğlu, Pervin, “Gözaltında Alınan İfadenin Önemi ve Delil Değeri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Dergisi, C. 57, S. 3, 2008, s. 66-67

⁸⁰ Çeker, a.e., s. 76

⁸¹ Konuya İlişkin Güncel Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “*Her ne kadar ABD'nin hakaret suçlarına ilişkin istinabe taleplerine yanıt vermediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş ise de, CMK'nın 172/1. Maddesindeki kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinin somut olayda mevcut olmadığı, dolayısıyla şüphelinin tespitine yönelik gerekli tüm soruşturma işlemleri yapıldıktan sonra şüphelinin tespiti halinde iddianame düzenlenmesi, şüpheli tespit edilemediği takdirde ise dava zamanaşımı süresince soruşturmaya devam edilmesi gerektiği anlaşılmalı, merciince itirazın kabulüne karar verilmesi yerine reddedilmesi hukuka aykırı görülmüştür.*” Y. 18. CD, 20/02/2019 T, 2018/8265 E ve 2019/3576 K sayılı kararı, UYAP (11/11/2019), benzer yöndeki kararlar için bkz. Y. 8. CD, 02/05/2019 T, 2018/7703 E ve 2019/5952 K sayılı kararı, Y. 4. CD, 01/03/2018 T, 2018/819 E ve 2018/4172 K sayılı kararı

3.2.2 Kovuşturma Olanağının Bulunmaması

Bir suçla ilgili olarak soruşturmaya başlayan cumhuriyet savcısının yuruttuğu soruşturma safhası sonunda verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın bir nedeni de soruşturma dosyasında kovuşturma olanağının bulunmadığının anlaşılmasıdır. Kovuşturma olanağının bulunmaması, bir anlamda soruşturmanın ilerletilmesine engel olan dava Şartlarının soruşturma dosyasında bulunmaması olarak anlařılmalıdır⁸². Muhakeme Şartları, dava ve yargılama Şartları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Yargılama Şartları, yargılamanın sdrdrrelebilirliği ile ilgiliyken; dava Şartları ise, davanın açılmasını konu edinir. Bu nedendir ki, dava Şartlarının bulunmaması, kovuşturma olanağının gerçekleşemeyeceği olarak gdrremlidir⁸³. CMK'nın 2. maddesinde soruşturmanın tanımı yapılmıştır. Buna gdrre; *“suç Őuđhesinin yetkili mercilerce drrenilmesinden iddianamenin kabul edilmesine kadar geçen safhaya soruşturma denilmektedir”*. Suç Őuđhesinin cumhuriyet savcısınca drrenilmesinden sonra bir suç işlendiği izlenimi üzerine cumhuriyet savcısı tarafından başlatılan soruşturmada, bazen soruşturmaya engel haller ortaya ıkmaktadır⁸⁴. Bu engeller nedeniyle cumhuriyet savcısı, soruşturma işlemlerine devam edemeyerek soruşturmayı genişletip ilerletmeden soruşturmayı bitirmek zorunda kalır. İşte cumhuriyet savcısının soruşturmayı bitirmek zorunda kalmasına neden olan haller kovuşturma olanağının bulunamadığı hallerdir⁸⁵.

Kovuşturma olanağının bulunmadığı haller, CMK'da belli bir sistematik içerisinde ddrzenlenip açıkça belirtilmemekle birlikte, her bir soruşturma dosyasındaki somut duruma gdrre cumhuriyet savcısının karşısına çıkabilir. Orneğin, Őuđhelinin mağdura karşı gerçekleştirdiği basit bir kasten yaralama fiili dolayısıyla başlatılan soruşturma çerçevesinde Őuđhelinin ifadesi, tanık ifadeleri, kamera araştırması ve mağdura ait adli muayene raporu alındıktan sonra devam edilen soruşturmada, mağdurun alınan ifadesinde Őuđheliden Şikayetçi olmadığını beyan etmesi halinde mağdurdaki yaralanmanın da mahiyeti basit tıbbi mdrdahale ile giderilecek Şekilde ise, artık Őuđheli hakkında soruşturmaya devam edilemeyecek, dolayısıyla kamu davası aılamayacaktır. Zira; mağdurun vucudunda meydana gelen yaralanma fiiline uyan suç tipinin soruşturulmasının TCK'da Şikayet koşuluna bağlı kılınması nedeniyle mağdurun Şikayetçi olmamasından dolayı Őuđheliye isnat olunan suça dair

---

⁸² Orzbek, v.d., a.e., s. 562

⁸³ Kitapçıoğlu, a.e., s. 108

⁸⁴ Soyaslan, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. bsk., Ankara, Yetkin Basımevi, 2006, s. 340

⁸⁵ Kaşka, a.e., s. 54

soruşturma imkanı kalmayacaktır⁸⁶. Dolayısıyla bu durumda, şüpheli hakkında kovuşturma olanağının bulunamaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekir.

Günlük hayatta içerisinde insanın bulunduğu birçok olay meydana gelmektedir. Her ne kadar bazı olaylar cumhuriyet savcısına suç işlendiği izlenimi vererek suç şüphesi uyandırsa da, bazen meydana gelen olayın suç teşkil etmemesi durumu da söz konusu olabilir. Örneğin eli kesildiği için hastaneye tedavi olmak için giden bir vatandaşın yaralanması ile ilgili müdahaleyi yapan doktor tarafından adli rapor tutulduğu için bu olay soruşturmaya konu olabilir. Ancak kişinin alınan ifadesinde elinde meydana gelen yaralanmanın kendi ihmal ve kusurundan kaynaklandığını beyan etmesi halinde başkasına atfı kabil bir kusur bulunmaması ve yaralanmanın kişinin kendi kusurlu davranışından kaynaklı olması nedeniyle bahse konu olay hakkında kovuşturma olanağının bulunması durumu ortaya çıkacaktır. Bu durumda mevcut olay hakkında soruşturma yürütülmesinin imkansızlığı dolayısıyla kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir.

Yukarıda örneklerle de açıklandığı üzere kovuşturma olanağının bulunmaması halleri birden fazla olarak karşımıza çıkabilir⁸⁷. Muhakeme şartı olan bu dava şartları, soruşturmanın sürdürülebilmesine engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısı, soruşturma dosyasında muhakeme koşulunun gerçekleşmemesine neden olan dava şartı bulunup bulunmadığına dikkat etmelidir. Bu nedenledir ki cumhuriyet savcısı, dava şartının meydana gelmediğini veya gelemeyeceğini tespit ettiğinde, kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermelidir⁸⁸. Kovuşturma olanağının bulunmadığı haller; şikayet yokluğu, şikayetten vazgeçme, şüphelinin ölümü, yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik, dava açma süresinin dolması, dava zamanaşımı süresinin dolması, genel af çıkarılması, suçun oluşmadığı kanaatinin oluşması, soruşturma izni verilmemesi, ön ödemenin gerçekleşmesi, uzlaştırmanın gerçekleşmesi, aynı dava veya kesin hüküm bulunması, soruşturmanın mükerrer olması ve kamu davasının açılmasının ertelenmesinde erteleme süresinin dolmasıdır.

---

⁸⁶ Albayrak, Mustafa, “Şikayete Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 21, S. 77, 2008, s. 283

⁸⁷ Konuya ilişkin Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “Kovuşturma olanağının bulunmaması da soruşturma konusu olayla ilgili olarak kovuşturma yapılmasını engelleyen durumların ortaya çıkmasıdır. Kovuşturma olanağının bulunmaması, esasen dava şartlarının bulunmamasıdır. Dava şartları, mevcut olmadığında davanın açılmasına engel olan şartlardır ki şikayet, dava süresi, izin, talep, kesin hüküm bulunmaması, derdest davanın olmaması, ön ödemenin yerine getirilmemesi veya uzlaşmanın bulunmaması gibi şartlardan birinin gerçekleşmemesi durumunda, kovuşturma olanağının bulunmadığından behsedilebilir.” Y. 11. CD, 14/06/2010 T, 2009/16787 E ve 2010/7000 K sayılı kararı, UYAP (11/11/2019)

⁸⁸ Centel / Zafer, a.e., s. 494

3.2.2.1. Şikayet Yokluğu

Şikayet, bazı suçlardan dolayı suçtan zarar göreni, kovuşturmanın olası zararlarından korumak amacıyla bu suçlar yönünden soruşturma yapılması için kanunda yer alan engelin, şikayet hakkı olan kişi tarafından kaldırılma şartına denir⁸⁹. “Şikayet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir”(CMK m.158). Kural olarak şikayet, başsavcılıklara veya kolluk birimlerine yapılır. Ancak valilik, kaymakamlık veya mahkeme gibi kurumlara yapılan şikayetler, bu kurumlar tarafından geciktirilmeksizin ilgili başsavcılığa gönderilir⁹⁰. Şikayet hakkı olan kişinin dava zamanaşımı süresini geçirmemek şartıyla, şikayetçi olacağı fiili ve faili öğrenmesinden itibaren altı ay içerisinde Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına şikayette bulunması gerektiği, şikayetçi olmaması halinde soruşturma yapılamayacağı TCK'nun 73. maddesi ile CMK'nın 158. maddesinde yer almaktadır. TCK'da yer alan bazı suçların soruşturulması şikayet koşuluna bağlanmıştır. Örneğin basit kasten yaralama (TCK madde 86/2), taksirle yaralama (TCK madde 89/1), kişilerin huzur ve sükununu bozma (TCK madde 123/1), hakaret (TCK madde 125/1), mala zarar verme (TCK madde 151/1) ve hakkı olmayan yere tecavüz (TCK madde 154/1) suçlarının soruşturulabilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetçi olması gerekmektedir⁹¹. Kanun koyucu, hangi suçların takibinin şikayet koşuluna bağlı olduğunu TCK'da açıkça düzenlemiştir. Bundan ötürüdür ki, takibi şikayet koşuluna tabi suçlar, soruşturmanın mecburiliği ilkesinin bir istisnası olup, şikayet koşulu gerçekleşmediğinde şüpheli hakkında soruşturma yürütülememesine neden olmaktadır⁹².

Şikayet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardandır⁹³. Her ne kadar suç işlendiği izleniminin cumhuriyet savcısı tarafından edinilmesi üzerine resen soruşturmaya başlanarak soruşturmanın yürütülmesi kanun koyucu tarafından benimsenmiş ise de, soruşturulması ve kovuşturulması şikayet koşuluna bağlı olan suçlarda şikayet koşulunun sağlanamaması durumunda, soruşturmayı sürdürmenin imkansızlığı da ortaya çıkmaktadır. Örneğin; bir vatandaş tarafından ihbar yolu ile suç işlendiğinin öğrenilmesi üzerine başlatılan soruşturmada, olayın meydana geldiği yerde yapılan araştırmalar sonucu mağdurun maruz

⁸⁹ Yenisey, Feridun / Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. bsk., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 575

⁹⁰ Özen, Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 32

⁹¹ Albayrak, a.e., s. 283-285

⁹² Kitapçıoğlu, a.e., s. 110

⁹³ Şahin, a.e., s. 62

kaldığı fiilin şüpheli tarafından icra edilen hakaret fiili olduğunun bilgi sahipleri tarafından beyan edilmesi üzerine, her ne kadar şüphelinin mağdura karşı gerçekleştirdiği hakaret fiilinden dolayı şüpheli olarak ifadesi alınması söz konusu ise de, mağdurun alınacak ifadesinde şüpheliden şikayetçi olmadığını beyan etme ihtimalinin de bulunması nedeniyle, öncelikle mağdurun şikayetçi olup olmadığını beklenmesi gerekmektedir. Zira; mağdurun şikayeti beklenmeden yapılacak soruşturma işlemlerinden alınacak şüpheli ifadesi, gereksiz yere alınmış olabilecektir. Nitekim kanun koyucu da bu durumu göz önünde bulundurarak bazı suç tiplerini şikayet koşuluna bağlı kılmıştır. Verilen örnekte mağdurun ifadesi alınmadan soruşturma işlemlerinin yapılarak tanık veya kamera görüntüsü olabilecek delillerin toplanmasında her ne kadar bir sakınca bulunmasa da, mağdurun şikayetçi olmama ihtimali göz önünde bulundurulduğunda şüphelinin ifadesinin alınmasının soruşturmanın ruhuna aykırı olacağından, mağdurun şikayetçi olmasından sonra şüpheli ifadesinin alınması soruşturmanın sağlıklı yürütülmesi anlamında daha isabetli olacaktır. Diğer taraftan cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturmada suç teşkil eden fiilin şikayete bağlı bir suç tipi olduğunu ve bu şikayete bağlı suçun şikayet koşulunun gerçekleşmediğini tespit ettiğinde yürüttüğü soruşturmayı sonlandırarak kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermelidir⁹⁴. Görüldüğü üzere şikayet yokluğu, soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı suçlarda bir dava şartı olarak karşımıza çıkmakta olup, şikayete tabi suçlar yönünden şikayetin bulunmaması durumunda soruşturmanın yürütülmesi imkansızlığı ortaya çıkmakla birlikte soruşturmanın sona ermesine neden olmaktadır.

3.2.2.2. Şikayetten Vazgeçme

Şikayetten vazgeçme, mağdur veya suçtan zarar görenin soruşturma makamlarına soruşturulması veya kovuşturulması şikayet koşuluna bağlı olan bir suç nedeniyle şikayetçi olarak bu hakkını kullandıktan sonra, şikayetini geri almasına denir⁹⁵. Şikayet yokluğu başlığı altında da değinildiği üzere, şikayet hakkı TCK'nın 73. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede her ne kadar şikayet hakkı olandan yetkili kimse olarak bahsedilmiş ise de, şikayet

---

⁹⁴ Kaşka, a.e., s. 85

⁹⁵ Can, Sibel, Ceza Hukukunda Şikayet, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016, s. 60

hakkına sahip olan kişinin gerçek kişi olması durumu göz önünde bulundurulduğunda, yetkili kimse yerine, şikayet hakkı olan kimse denilmesi daha doğru bir ifade olacaktır⁹⁶.

Şikayetten vazgeçme hakkı, mağdur veya suçtan zarar görene aittir. Mağdur veya suçtan zarar gören, soruşturma ve kovuşturma safhasında her zaman şikayetini geri alma hakkına sahiptir. Şikayetten vazgeçme sadece bir defa mümkündür. Soruşturulması şikayet koşuluna bağlı olan suçlarda şikayetten vazgeçme soruşturmayı sona erdirirken; kovuşturma aşamasında şikayetten vazgeçme ise davayı düşürür⁹⁷. Mağdur veya suçtan zarar görenin hüküm kesinleştikten sonra şikayetinden vazgeçmesi hukuki bir sonuç meydana getirmemektedir. Zira; şikayetten vazgeçmenin sonuç vermesi için hüküm kesinleşmeden önce yapılması gerekmektedir. Ayrıca soruşturulması ve kovuşturulması şikayet koşuluna bağlı olan suçlarda, şikayetten vazgeçmenin soruşturma safhasını sona erdirmesi için şüphelinin şikayetten vazgeçmeyi kabul etmesi gerekmektedir⁹⁸. Kovuşturmada aşamasında ise kamu davasının düşmesi için şikayetten vazgeçmenin sanık tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Sanığın şikayetten vazgeçmeyi kabul etmemesi halinde kovuşturmaya devam edilmesi gerekmektedir⁹⁹.

İştirak halinde işlenen suçlarda, mağdur ya da suçtan zarar görenin iştirak ilişkisi içerisinde bulunan kişilerden biri hakkında şikayetinden vazgeçmesi, diğer kişiler hakkında da şikayetinden vazgeçtiği anlamına gelir. Zira; birisi hakkında şikayetten vazgeçme diğer kişilere de sirayet eder. Mağdur ya da suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçmesi halinde, bu vazgeçmeyi kabul etmeyen sanık hakkında şikayetten vazgeçme hüküm doğurmaz. Şikayetten vazgeçmenin sonuç doğurabilmesi için sanığın şikayetten vazgeçmeyi kabul etmesi gerekir¹⁰⁰. Diğer taraftan mağdur ya da suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçtiğine dair beyanı, açık bir irade beyanına dayanmalıdır. Açık bir irade beyanına dayanmayan, zımnî bir irade beyanı ile suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçmesi kabul edilememekle birlikte şikayetten vazgeçme herhangi bir koşula da bağlanamaz. Mağdur ya da suçtan zarar gören kişi sayısının birden fazla kişi olması halinde her bir mağdur ya da suçtan zarar gören diğer mağdurlardan ya da suçtan zarar görenlerden bağımsız bir şekilde şikayetten vazgeçme

⁹⁶ Demirtaş, Erdoğan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakeme Şartı Olarak Şikayet, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008, s. 59

⁹⁷ Şahin, a.e., s. 62

⁹⁸ Albayrak, a.e., s. 291

⁹⁹ Can, a.e., s. 74

¹⁰⁰ Konuya İlişkin Güncel Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “Sanığa isnat edilen 5237 sayılı TCK’nin 125/1. Maddesinde düzenlenen “Hakaret” suçunun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikayete tabi olduğu, katılanın hükümden sonraki dilekçesinde şikayetten vazgeçtiğini bildirmesi, sanığın da alınan savunmasında şikayetten vazgeçme olursa kabul edeceğine dair iradesini açıklaması karşısında sanık hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine karar verilmesinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiş....” Y. 3. CD, 10/10/2019 T, 2015/661 E ve 2019/18231 K sayılı kararı, UYAP (12/11/2019)

hakkını kullanmakta özgürdür. Mağdur ya da suçtan zarar görenin çocuk olması halinde şikayetten vazgeçebilmek için çocuğun şikayetinden vazgeçtiğine dair irade beyanı yanında yasal temsilcisinin de şikayette vazgeçtiğine dair irade beyanında bulunması gerekmektedir¹⁰¹. Uygulamada, mağdur ya da suçtan zarar görenin çocuk olması halinde şikayetten vazgeçme hakkı iki şekilde yapılabilmektedir; eğer mağdur ya da suçtan zarar gören 15 yaşını tamamlamış ancak 18 yaşından küçük ve mümeyyiz ise, şikayetten vazgeçme hakkı kendisine; eğer mağdur ya da suçtan zarar gören 15 yaşından küçük ise, şikayetten vazgeçme hakkı 15 yaşından küçük mağdurun ya da suçtan zarar görenin kanuni temsilcilerine aittir. Yargıtay çocuğun şikayetinden vazgeçme hakkı konusunda farklı kararlar vererek, bazı kararlarında çocuğun iradesini tek başına yeterli görmüş, bazı kararlarında çocuğun yasal temsilcisinin irade beyanına üstünlük tanımış, bazı kararlarında ise sadece yasal temsilcinin irade beyanını esas almıştır¹⁰². Mağdur ya da suçtan zarar görenin kanuni temsilcisi ile mağdur ya da suçtan zarar görenin vekili arasındaki şikayetten vazgeçme iradesi arasında çelişki bulunması halinde, mağdur ya da suçtan zarar görenin kanuni temsilcisinin irade beyanına üstünlük tanınmalıdır.¹⁰³ Şikayetten vazgeçme hakkına sahip olan kişi doğal olarak daha önce maruz kaldığı bir suçtan dolayı şikayetçi olmuş kişidir. Dolayısıyla şikayetten vazgeçmeye yönelik irade daha önce kullanılan şikayet hakkının bir anlamda geri alınmasıdır¹⁰⁴.

Bir suçla ilgili olarak soruşturma yürüten cumhuriyet savcısı, suçun şikayet yolu ile öğrenilmesinden sonra delillerin toplanması için gerekli soruşturma işlemlerine başlar. Yapılan soruşturma işlemleri sonrasında soruşturma dosyasında yer alan mevcut deliller ışığında şüpheli hakkında kamu davasının açılması için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin sağlanması halinde şüpheli hakkında kamu davası açılır. Şüpheli hakkında soruşturma safhası tamamlanmadan yani kamu davası açılmadan önce mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçtiğine dair açık bir irade beyanında bulunması halinde,

---

¹⁰¹ Can, a.e., s. 77

¹⁰² Demirtaş, a.e., s. 74

¹⁰³ Konuya İlişkin Güncel Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “Mağdurenin kanuni temsilcisi ile mağdure için 5271 sayılı CMK’nın 234/2. Maddesi uyarınca görevlendirilen vekilin iradelerinin çelişmesi halinde, kanuni temsilcinin iradesine üstünlük tanınması gerektiğinden, somut olayda 15 yaşından küçük olması nedeniyle ayırt etme gücü bulunmayan yaşı küçük mağdurenin, kanuni temsilcisi olan annesinin sanıktan şikayetçi olmadığını ve kamu davasına katılmak istemediğini beyan etmesi karşısında mağdureye 5271 sayılı CMK’nın 234/2. Maddesi uyarınca mahkemenin talebi üzerine baro tarafından görevlendirilen vekilin mağdure adına davaya katılmayı isteme hakkı olmadığı gibi mağdurenin katılan sıfatı almamış olması nedeniyle hükmü temyiz yetkisi de bulunmamaktadır. Nitekim Ceza Genel Kurulu’nun 20/05/2014 gün ve 287-273 sayılı kararında da aynı sonuca ulaşılmıştır. Bu nedenle; yaşı küçük mağdure için baro tarafından görevlendirilen vekilin temyiz isteminin yerel mahkemece hükmü temyize yetkisi bulunmadığından bahisle reddine karar verilmesi usul ve kanuna uygundur.” YCGK, 02/12/2014 T, 2014/28 E ve 2014/537 K sayılı kararı, UYAP (12/11/2019)

¹⁰⁴ Şahin, a.e., s. 62

suçun da şikayete bağlı olması durumunda cumhuriyet savcısı derhal soruşturmayı sonlandırmak zorundadır. Zira; şikayete bağlı suçlarda, mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçmesi, suçun soruşturulma koşulunun sağlanmasına engel teşkil etmektedir. Bu durumda cumhuriyet savcısı, şikayete bağlı bir suç soruşturmasında, mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetten vazgeçmesi nedeniyle kovuşturma olanağının bulunamamasından şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek zorundadır¹⁰⁵. Şüpheli hakkında soruşturma safhası sonucunda kamu davası açılması durumunda ise, mağdur veya suçtan zarar görenin kovuşturma aşamasında şikayetinden vazgeçtiğine dair açık irade beyanında bulunması ve sanığın da suçtan zarar görenin şikayetinden vazgeçmesini kabul etmesi durumunda, mahkeme sanık hakkında şikayetten vazgeçme nedeniyle sanığa yüklenen suça dair düşme kararı vermelidir. Şikayetten vazgeçmenin davayı düşürmesi hali, sanık hakkında verilen hükmün kesinleşmesine kadar devam eder. Dolayısıyla mağdur veya suçtan zarar görenin kovuşturma safhası bittikten sonra fakat sanık hakkında verilen mahkumiyet kararı kesinleşmeden önce şikayetinden vazgeçtiği açık bir irade ile beyan etmesi ve sanığın da şikayetten vazgeçmeyi kabul etmesi halinde, yine sanık hakkında mahkum olduğu suça dair düşme kararı verilmesi gerekmektedir.

3.2.2.3. Şüphelinin Ölümü

Ceza sorumluluğunun şahsi olduğu TCK'nın 20/1 maddesinde; “*Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz*” şeklinde düzenlenmiştir. Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan bu ilke ile suç işleyen kişinin işlediği suç nedeniyle hakkında yapılacak soruşturma ve kovuşturmadan bizzat sorumlu olacağı, işlenen suç nedeniyle ancak suçu işleyen kişinin cezalandırılmasının veya hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasının istenebileceği teminat altına alınmıştır. Gerçekten de bu ilke ile suçu işleyen kişi dışında, bu kişinin akrabaları veya ailesi ceza yaptırımını tehdidi altına girmeyecek, sadece suçu işleyen hakkında bizzat ceza veya güvenlik tedbiri uygulanması istenebilecektir¹⁰⁶. Bu nedenledir ki cezaların şahsiliği ilkesi gereği kişinin ölmesi durumunda, işlediği suç dolayısıyla hakkında yapılan soruşturma veya kovuşturmadan mirasçılarının sorumlu tutulması mümkün değildir.

TCK 64. maddesinde sanığın veya hükümlünün ölümü halinde doğabilecek hukuki sonuçlar hüküm altına alınmıştır. Maddenin 1. Fıkrasında; devam eden kamu davasında

---

¹⁰⁵ Albayrak, a.e., s. 291

¹⁰⁶ Kaşka, a.e., s. 72

yargılanan sanığın ölmesi durumunda yürütülen kamu davası hakkında düşme kararının verilmesi gerektiği, 2. fıkrasında ise; hükümlünün ölmesi halinde hapis ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarının ortadan kalkacağı hüküm altına alınmıştır. Soruşturma aşamasında şüphelinin ölümü halinde ne yapılacağına dair kanunda her ne kadar açık bir düzenleme bulunmasa da, 64. madde düzenlemesinin mefhum-u muhalifinden şüphelinin soruşturma aşamasında ölmesi halinde hakkında kamu davasının açılmayacağı, şüpheli hakkında yürütülen soruşturmanın sonlandırılması gerektiği anlaşılmaktadır¹⁰⁷. Zira; kovuşturma aşamasında sanığın ölümü halinde kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi gerektiğinin açıkça düzenlenmesi karşısında soruşturma aşamasında şüphelinin ölümü halinde de şüpheli hakkında soruşturma yürütülmesinin imkansızlığı ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet savcılarının uygulamada şüpheliler hakkında iddianame düzenledikleri sırada şüpheliye ait nüfus kayıt örneğini de dosya arasına almaktadırlar. Şüpheliye ait nüfus kayıt örneğinde ölüm kaydının oluştuğunun görülmesi halinde bu hususa dikkat edilerek kamu davası açılmaması gerekir. Dolayısıyla cumhuriyet savcısı, yürütülen bir soruşturmada şüphelinin öldüğünü tespit etmesi halinde, şüpheli hakkındaki soruşturma dosyası hakkında kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle resen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek zorundadır¹⁰⁸.

3.2.2.4. Yaş Küçüklüğü, Sağır ve Dilsizlik

Suçun işlendiği tarihte on iki yaşını doldurmamış olan çocuklar¹⁰⁹ hakkında ceza kovuşturmasının yapılamayacağı ve bu çocukların ceza sorumluluğunun bulunmadığı TCK 31/1 maddesinde düzenlenmiştir. Aynı maddede, bu çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır¹¹⁰. Anılan maddenin 2. Fıkrasında; *“suç tarihinde on iki yaşını doldurmuş olmakla birlikte 15 yaşını doldurmamış olan çocuklardan işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme kabiliyeti yeterince gelişmemiş olanların da ceza sorumluluğunun olmadığı yer almaktadır”*. Aynı kanunun 33. maddesinde, 31. maddeye atıfta bulunularak; *“suç tarihinde on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara yönelik hükümlerin, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve*

¹⁰⁷ Yenisey /Nuhoglu, a.e., s. 594

¹⁰⁸ Soyaslan, a.e., s. 342

¹⁰⁹ 5395 sayılı ÇKK madde 15/1’de *“Suça sürüklenen çocuk hakkındaki soruşturma çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılır”, 15/2’de “Çocuğun ifadesinin alınması veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir.”, 15/3’de “Cumhuriyet Savcısı soruşturma sırasında gerekli görüldüğünde çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hakiminden isteyebilir.”* şeklinde düzenleme bulunmaktadır.

¹¹⁰ Aslan, Beşir, Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğünün Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s. 79

dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış bulunanlara ilişkin hükümlerin de on beş yaşını doldurmuş olmakla birlikte on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir". Kanun koyucu, burada sağır ve dilsiz çocukların engelleri nedeniyle, ceza ehliyetlerini, engeli bulunmayan diğer çocuklara göre yukarıda tutmak istemektedir¹¹¹. Bu nedenle suçu işlediği tarihte on iki yaşını doldurmuş olmakla birlikte on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler ile birlikte, suç tarihinde fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme kabiliyeti yeterince gelişmemiş bulunan on beş yaşını doldurmuş fakat on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluğu olmayacaktır. Yukarıda yaş ve engel durumları sınıflandırılan çocuklar hakkında ceza kovuşturmasının yapılamayacağı kanun koyucu tarafından amir hükümle düzenlenmiş ise de, çocuğun ifadesinin alınmasının soruşturma dosyasında yer alan diğer şüphelilerin üzerine atılı suçun ortaya çıkarılması noktasında gerekli olması durumunda, çocuğun cumhuriyet savcısı tarafından ifadesinin alınmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Zira; kanun koyucu, çocuklar hakkında ceza kovuşturması yapılamayacağını hüküm altına almakla birlikte ceza soruşturmasının yapılamayacağından bahsetmemektedir. Dolayısıyla ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklar hakkında, kovuşturma yasağı bulunması nedeniyle cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmayacağı için, bu çocuklar hakkında kovuşturma olanağının bulunamaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmelidir. Ancak burada unutulmaması gereken husus, çocuklar hakkında güvenlik tedbirlerine başvurulabileceğidir. Cumhuriyet savcısı tarafından yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluğu bulunmadığından dolayı hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen çocuk ile ilgili olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanun'u madde 5/1'de yer alan güvenlik tedbirlerinin uygulanması yine cumhuriyet savcısınınca çocuk hakiminden istenebilecektir.

3.2.2.5. Dava Açma Süresinin Dolması

Genel suç tiplerinin düzenlendiği TCK dışındaki bazı kanunlarda da suç tipleri düzenlenmiştir. Bu suç tiplerinin yer aldığı kanunlar özel nitelikte olup, genellikle suç tipleri de kanunun getirilme amacı olan özel düzenlemeyle ilgilidir. Örneğin, bu kanunlardan 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu'nun 180. maddesinde, seçim suçlarından kaynaklanan kamu davalarının seçimin bitme tarihinden

---

¹¹¹ Şenses, Erkan, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 105, 2013, s. 383-384

itibaren altı ay içerisinde açılması gerektiği, aksi halde kovuşturma yapılamayacağı hükme bağlanmıştır. İlgili kanunun bu maddesindeki düzenleme dava açma süresi¹¹² olarak adlandırılmaktadır. Nitekim seçim suçlarından doğan davaların altı ay içerisinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamayacağı açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla seçimden kaynaklı suçlarla ilgili olarak seçimin bittiği tarihten itibaren altı ay içerisinde kamu davası açılmaması halinde, bir dava şartı olarak karşımıza çıkan dava açma süresinin geçmesi nedeniyle kovuşturma olanağı ortadan kalktığı için cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir.

Dava açma süresinin muhakeme şartı olarak açıkça düzenlendiği bir diğer kanun ise, 5187 sayılı Basın Kanunu'dur¹¹³. Bu kanunun 26. maddesinde, kanunda öngörülen suçlar ile basılmış eserler yoluyla işlenen suçlarla ilgili ceza davalarının bir muhakeme şartı olarak günlük süreli yayınlar için dört ay, basılmış eserler için ise altı ay içinde açılması zorunlu kılınmıştır¹¹⁴. Görüldüğü üzere Basın Kanunu'nda yer alan dava açma süreleri bir muhakeme şartı olarak yer almaktadır. Bir muhakeme şartı olarak karşımıza çıkan Basın Kanunu'ndaki dava açma sürelerinin kaçırılması halinde artık kovuşturma olanağı bulunamayacağından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir. Verilen örneklerin çoğaltılması adına bir örnek daha verecek olursak; dava açma süresinin düzenlendiği bir diğer kanun ise, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'dur. Bu kanunun 28/6 maddesinde; *"bu madde kapsamına giren suçlardan ve haksız fiillerden dolayı yayının yapıldığı tarihten başlayarak altmış gün içinde açılmayan davalar dinlenmez"* şeklinde hüküm bulunmaktadır. Yine aynı şekilde yürütülen bir soruşturmada, ilgili kanun uyarınca cumhuriyet savcısının dava süresinin geçtiğini tespit etmesi halinde, kovuşturma olanağının bulunmadığından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi gerekir.

---

¹¹² Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 33-34

¹¹³ Yenisey /Nuhoglu, a.e., s. 596

¹¹⁴ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: *"Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 05/05/2011 tarihli ve 2010/22650 esas, 2011/6288 sayılı ilamı ile "5187 sayılı Basın Yasasının 26/1 maddesinde öngörülen dava açma süreleri, basın yoluyla işlenen suçlar açısından, aynı Yasanın 1. ve 3. maddelerine göre basın özgürlüğünden; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını kullanarak yararlanacak ve cezai sorumlulukları anılan Yasanın 11. maddesinde belirtilen basın görevlileri için öngörülmüştür. İncelenen dosyada, yakınan aleyhine açıklama yaptığı iddia edilen belediye başkanı şüpheli Süleyman Kaldırım'ın yazının yayımlandığı gazetede Basın Yasasının 11. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek bir görevinin bulunduğu ileri sürülmemiştir. Bu durumda adı geçen şüpheli yönünden Basın Yasasının 26/1 maddesindeki dava açma süresinin dikkate alınması olanaksızdır."* şeklindeki kabulü de dikkate alındığında dava açma süresi dolduğundan bahisle şüpheli Selami Yılmaz hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin hatalı olduğu dikkate alınmaksızın itirazın bu yönden kabul edilmesi gerekirken, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozma talebine dayanılarak ihbar olunmuştur" Y. 23. CD, 24/03/2016 T, 2016/86 E ve 2016/3425 K sayılı kararı, UYAP (13/11/2019)

3.2.2.6. Dava Zamanaşımı Süresinin Dolması

Suç işlenen tarihten başlanarak belli bir zaman sonra kanunda öngörülen sürelerin dolması nedeniyle soruşturma yürütülememesi veya kamu davası açılmaması haline, dava zamanaşımı denir¹¹⁵. Dava zamanaşımı süresi TCK madde 66'da düzenlenmiştir. Anılan maddede, suçların alt ve üst sınırına göre bir tasnif yapılarak kamu davasının en az sekiz, en çok da otuz yıl geçmesiyle düşeceği hüküm altına alınmıştır. Mevcut soruşturma dosyasında yer alan deliller ışığında, en ağır cezayı gerektiren suçun nitelikli hali, dava zamanaşımına esas alınan suçun kanunda belirtilen üst sınırı ve seçimlik cezalarda ise hapis cezası nazara alınarak dava zamanaşımı süresi hesaplanır. Dava zamanaşımı süresi, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği tarihten itibaren, teşebbüs durumunda son icra hareketi tarihinden, temadi eden suçlarda kesintinin gerçekleştiği tarihten ve zincirleme suçlar da ise son suçun işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Kanun koyucu, çocuklar ile ilgili olarak dava zamanaşımı süresinin hesaplanması ile ilgili olarak reşit olan kişilerden farklı bir süre öngörmüştür. Buna göre, dava zamanaşımı süresi suçun işlendiği tarihte on iki yaşını doldurmuş olmakla birlikte on beş yaşını doldurmamış olan çocuklar hakkında yarısı; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan çocuklar hakkında ise üçte ikisidir. Ayrıca mağduru çocuk olan suçlarda, suçun failinin üstsoy veya çocuk üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kişiler olması halinde dava zamanaşımı süresinin çocuğun on sekiz yaşını bitirmesi ile başlayacağı hüküm altına alınmıştır¹¹⁶.

Dava zamanaşımı süresinin başlaması ile birlikte hangi hallerde kesilip hangi hallerde durduğu¹¹⁷ konusu da önemlidir. Zira; dava zamanaşımının dolup dolmadığına dair yapılacak süre hesabında, zamanaşımını durduran ya da kesen nedenler göz önünde bulundurulmalıdır.

¹¹⁵ Akbulut, Berrin, "Dava Zamanaşımı Sürelerinin Başlaması", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2013, s. 149-194

¹¹⁶ Çakır, Murat, "Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 216

¹¹⁷ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: "Sanığa isnat edilen suçun tarihi ve cezasının üst haddine göre davanın sanığın lehine olan 765 sayılı (Mülga) TCK'nin 102/1-4. ve 14/3. maddelerinde öngörülen 5 yıllık asli, 7 yıl 6 aylık kesintili zamanaşımı süresine tabi bulunması, sanık hakkında, 12/02/2007 tarihinde verilen mahkumiyet hükmü ile kesintiye uğrayıp yeniden işlemeye başlayan dava zamanaşımının, 07/06/2011 tarihinde verilerek 24/06/2011 tarihinde kesinleşen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile bu tarihte durduğu, sanığın 07/11/2015 tarihinde denetim süresi içerisinde yeni bir suç işlemesi nedeniyle duran zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başladığı ve 15/11/2018 tarihinde verilen mahkumiyet hükmüne kadar suç için öngörülen 5 yıllık asli zamanaşımı süresinin ve suç tarihi olan 27/04/2005 tarihinden karar tarihi olan 15/11/2018 tarihine kadar 7 yıl 6 aylık uzatılmış zamanaşımı süresinin geçmiş olduğunun anlaşılması karşısında, davanın zamanaşımının dolması nedeniyle düşmesine karar verilmesi yerine, yazılı şekilde hüküm kurulması, Kanuna aykırı olup, sanığın temyiz nedenleri bu itibarla yerinde görüldüğünden HÜKMÜN, tebliğnameye uygun olarak, 5320 sayılı Kanun'un 8/1. maddesi gereğince yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'nin 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA..." Y. 19. CD, 10/06/2019 T, 2019/28677 E ve 2019/9309 K sayılı kararı, UYAP (13/11/2019)

Kanun koyucu, TCK madde 67’de, yapılan soruşturmanın izin alınması, karar alınması veya bir mercide çözülmesi gereken meseleye bağlı olması durumunda, dava zamanaşımının duracağını hüküm altına almakla birlikte bir suçla alakalı olarak yürütülen soruşturmada, cumhuriyet savcısınca şüphelinin ifadesinin alınması, şüphelinin tutuklanması veya soruşturması yürütülen suçta dair iddianame tanzim edilmesi halinde de dava zamanaşımının kesileceğini hüküm altına almıştır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen bir soruşturmada, suçun kanunda öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğunun tespiti halinde, cumhuriyet savcısınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmelidir¹¹⁸. Dava zamanaşımı süresi dolması nedeniyle kovuşturma olanağının kalmadığı bir soruşturma dosyasında, aslında fail ve faile yüklenen suç belli olabilir. Ancak faili ve fiili belli olan bir soruşturmada, kanun koyucunun öngördüğü sürede soruşturma dosyası hakkında karar verilememesi halinde, her ne kadar suç sübuta ermiş ise de, zamanaşımının dolması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek gerekmektedir¹¹⁹. Uygulamada faili belli olan soruşturma dosyalarının dava zamanaşımına uğrayarak soruşturma dosyası hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nadir karşılaşılan bir durumdur. Genellikle faili belli olmayan soruşturma dosyaları hakkında daimi arama kararı verildikten sonra dava zamanaşımı süresinin dolmasına kadar fail araştırması yapılmakta ve faili tespit edilemeyen soruşturma dosyaları hakkında dava zamanaşımı dolması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmektedir. Zira; faili belli olmayan soruşturmalarda kolluk tarafından yapılan araştırmalara rağmen olayın faili tespit edilememekte ve soruşturma dosyası, daimi arama kararı verilerek dava zamanaşımı süresi dolana kadar zamanaşımı bürosunda bekletilmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, kovuşturma safhasında bir suçla ilgili dava zamanaşımının dolduğunun tespiti halinde yargılama makamı tarafından davanın düşmesi kararı verilmelidir. Dava zamanaşımının hangi suçlarda uygulanmayacağı ise TCK madde 66/7’de düzenlenmiştir. Anılan maddede; “*Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.*” şeklinde amir hüküm bulunmaktadır.

3.2.2.7. Genel Af Çıkarılması

---

¹¹⁸ Ercan, a.e., s. 293

¹¹⁹ Kaşka, a.e., s. 84

1982 sayılı Anayasa'nın 87. maddesinde; “*Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun oy vermesi ile genel af kararı çıkarılabilir.*” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Genel af, TCK'da ise 65. maddede düzenlenmiştir. Anılan maddede, genel af çıkması durumunda kamu davasının düşeceği ve hükmedilen cezaların bütün sonuçları ile ortadan kalkacağı yer almaktadır¹²⁰. Maddenin ruhundan da anlaşılacağı üzere genel af, verilen mahkumiyet kararlarını ve açılan kamu davalarını ortadan kaldırma etkisi göstermektedir. Buradan hareketle genel af, suçların kanunda öngörülen cezaları ortadan kaldırmayıp suça dair verilen cezaların silinmesi fonksiyonunu icra etmesi nedeniyle bir anlamda geçmişe sünger çekilmesi şeklinde anlaşılabilir¹²¹. TCK'nın 74. maddesinde, kişilerin açtığı tazminat ve şahsi hak davalarının genel affın hukuki sonucundan etkilenmeyeceği belirtilmektedir.

Genel af, kişiler ile devlet arasında ve kişiler ile toplum arasında suç teşkil eden ve cezai müeyyideye bağlanması gereken olaylar sonucu ceza hukuku bağlamında kişiler hakkında hukuk düzeninde verilen cezanın devlet tarafından kaldırılması olarak adlandırılabilir. Nitekim, kişilerin suç işlemleri dolayısıyla haklarında verilen mahkumiyet kararının genel af kararıyla geçmişe dönük bir şekilde ortadan kalkması durumu söz konusudur. Genel af kararının çıkması ile birlikte koşulların oluşması halinde verilen mahkumiyet kararları sonucu infaz edilen hapis cezaları son bulmakta, mahkumiyet kararı kesinleşmiş olmakla birlikte henüz infazına başlanmamış hapis cezaları ortadan kalkmakta ya da devam edilen kamu davasının sonlandırılması söz konusu olmaktadır¹²². Dolayısıyla suç işlendiği şüphesi üzerine soruşturmaya başlayan cumhuriyet savcısının soruşturma safhasını sonlandırıp kamu davasını açmadan önce soruşturmasını yürüttüğü suça dair bir genel affın çıkması durumunda derhal soruşturmayı sonlandırması gerekmektedir. Zira; genel af, bir dava şartı olarak karşımıza çıktığı için yürütülen soruşturmada dava şartının gerçekleşmemesi nedeniyle kovuşturma olanağını bulunmadığından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir.

3.2.2.8. Suçun Oluşmadığı Kanaatinin Oluşması

Cumhuriyet savcısı, suç işlendiği izlenimini edinmesi üzerine soruşturma başlatmak zorundadır. Cumhuriyet savcısının başlattığı soruşturmada, suç şüphesine dair edinilen ilk

¹²⁰ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 50

¹²¹ Artuk, Mehmet Emin / Gökçen, Ahmet, Yenidünya, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. bsk, Ankara, Turhan Kitapevi, 2011, s. 961

¹²² Soyaslan, a.e., s. 342

izlenimden ve olaya dair deliller toplanmadan somut olayın suç teşkil edip etmediği ya da suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı noktasında bir kanaate varmak mümkün değildir. Bu nedenle suç izlenimi veren bazı fiillerin daha sonra suç teşkil etmediği ya da toplanan deliller ışığında suçun maddi veya manevi unsurunun gerçekleşmemesi nedeniyle suçun oluşmadığı anlaşılmaktadır¹²³. Kanun koyucu, TCK madde 2/1'de, kanunda yazılan ceza ve güvenlik tedbirinden başka bir ceza ve güvenlik tedbiri uygulanamayacağını, kanunda açıkça suç olarak düzenlenmeyen bir fiilden dolayı da kimseye ceza verilemeyeceğini ya da güvenlik tedbiri uygulanamayacağını hüküm altına alarak suçta ve cezada kanunilik ilkesini¹²⁴

---

¹²³ Kaşka, a.e., s. 68

¹²⁴ Yargıtay Güncel Bir Kararında Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesini Şöyle Açıklamaktadır: " 'Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç sayılmadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zamanda kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez.' şeklinde ifade edilen kanunilik ilkesi, çağdaş ceza hukukunun en temel ilkelerinden birisidir. Nitekim Anayasamızın 38, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7, 765 sayılı TCK 7 ve 5237 sayılı TCK'nın 2/1 maddelerinde bu ilkeye yer verilmiştir. Bu ilkenin kabul edilmesindeki asıl neden kişilerin yasaklanan ve işlediği zaman cezalandırılacağı eylemleri önceden bilmelerini sağlamaktır. Kişiler ancak bu şekilde davranışlarını düzenlenen imkanı bulabilirler ve ancak bu durumda kişiyi işlemiş olduğu eylemden dolayı kusurlu ve sorumlu saymak mümkün olabilir. "Kanunilik ilkesi, böylece çağdaş ceza hukukunda her şeyin temeli olan bireyle toplum yararları arasında bir denge sağlamaktır." (Dönmezer/Erman nazari ve tatbiki Ceza Hukuku 14. baskı cilt 1 syf. 17) "Kanunsuz suç ve ceza olmaz kuralı, ceza hukukunda, devlet ve yargıç karşısında bireyin kamu haklarının teminatıdır." (Erem / Danışman/ Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler 1997 baskı syf 99) "Hukuk devleti, bireyleri, yalnızca ceza hukuku aracılığıyla korumaz, ceza hukukuna karşı da korumalıdır. Böylece suç ve cezanın kanunla konulması ilkesi, devletin ceza verme yetkisinin de sınırını oluşturmaktadır." (Öztürk/Erdem uygulamalı ceza hukuku ve güvenlik tedbirleri hukuku 10. baskı syf 37) Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi, ilk bakışta sanki doğrudan doğruya uygulama kabiliyeti olmayan ve sıklıkla karşılaşılmayacak bir hüküm gibi görülse de; Ceza Hukukunun en güncel konularından birisidir. Aslında tüm uygulayıcılar, sürekli yorumlar yapmaktadırlar. Yorum yaparken de, hatırdan çıkarılmaması gereken en önemli evrensel ilkelerden birisi de kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesidir. Uygulayıcı önüne gelen somut olayda, soyut ve genel nitelikteki kanunu uygularken yorum yapacaktır. Ancak failin işlediği eylemin Türk Ceza Kanunu veya ceza hükmü içeren özel kanunlarla yasaklanmamış olduğunu gördüğü veya yasaklanmış olmakla birlikte bu eylem için, adli ceza öngörülmediğini anladığı durumlarda, fail hakkında soruşturma aşamasında kovuşturmayaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında ise beraat kararı verecektir. (Yaşar/Gökçen/Artuç TCK yorumu 2010 baskı cilt 1 syf 23) Dairemizce de benimsenen yukarıda özetlenen doktrinindeki görüşler dikkate alındığında; suç ve cezada kanunilik ilkesi ceza hukukunun en temel ilkelerden olduğu uygulayıcılar tarafından hassasiyetle gözetilmelidir. Aksi düşünce keyfiliğe yol açacaktır. Bilindiği gibi, hakim genel ve soyut nitelikteki, kanun maddesini somut ve özel olaya uygularken çoğu zaman yoruma ihtiyaç duymaktadır. Aslında, hukuk kurallarının belirlilik ilkesinin gereği olarak, hem suçun unsurları hem de cezanın miktarı ve çeşidini açık ve seçik olarak düzenlediği durumlarda, ilk okuyuşta hangi eylemin suç olduğu ve bu suç için hangi tür cezadan ne kadar verileceği belli olduğunda yoruma gerek kalmayacaktır. Ancak bazı durumlarda hukuk kuralları bu kadar açık seçik olarak düzenlenmediğinden yorum yöntemine başvurulmaktadır. "Yorum, bir kanun hükmünün gerçek anlamını, kanun koyucunun iradesini ortaya çıkarmak için yapılan fikri faaliyettir." (Özgenç, Türk Ceza Kanunu gazi şehri 3. baskı s.78) Yasanın yeterince açık ifade edilmemesi halinde uygulayıcı kanun koyucunun gerçek iradesini bulmak için zihni faaliyette bulunabilir. Eğer kanunun lafzı, kanun koyucunun ifade etmek istediği anlama göre dar kalıyor ise, bu durumda kanun koyucunun gerçek iradesini bulmak için genişletici yoruma başvurulmalıdır. Yorum yapılırken başvurulacak araçlar madde başlığı ve gerekçesi, suçun ihlal ettiği hukuki değer anlaşılmaması bakımından maddenin bulunduğu bölüm ve kısım, kanun yapma çalışmaları sırasındaki komisyon ve genel kurul görüşmeleri sırasında yasanın hangi ihtiyaçtan kaynaklandığına ilişkin ifadeler, geçmişteki içtihatlar ve doktrinindeki bilimsel görüşler yardımcı kaynaklardır. Yorum yapılırken kıyas yasağının gözetilmesi kanunilik ilkesinin sonucudur. Kanunda açık bir şekilde suç olarak tanımlanmamış olan bir fiilin, bununla bazı yönlerden benzerlik gösteren başka bir fiil ile ilgili suç tanımı kapsamında değerlendirilmesine kıyas denmektedir. Kıyas, yasada hakkında hüküm bulunmayan bir fiilin cezalandırılması anlamına gelir ki bu da kanunilik ilkesine aykırıdır. "kıyas yasağının muhatabı hukuk kurallarına uygulamakla yükümlü olan uygulayıcılarıdır." (Öztürk /Erdem Ceza Hukuku 5. baskı s. 7) Kıyas

benimsemiştir. Bu nedenle cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturmada, şüpheliye suç isnadında bulunması için öncelikle şüphelinin icra ettiği fiilin düzenlenen suç tipine uyması ve uyduğu suç tipindeki unsurları taşıması gerekir. Nitekim soruşturma işlemleri, suça konu fiilin suç teşkil edip etmediğini, fiil kanunda suç olarak düzenlenmiş ise de, fiilin suçun yasal unsurlarını taşıyıp taşımadığını tespit etmektir¹²⁵.

Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği izlenimini edinmesi üzerine soruşturma başlatmakla mükellef kılınmıştır. Suç şüphesinin doğması üzerine başlatılan soruşturmada, kimi zaman soruşturması yürütülen olayın suç teşkil etmediği soruşturma dosyasından anlaşılmaktadır. Örneğin, bir kişide ateşli silahlardan olan tüfek bulunduğunun tespit edilmesi sonrasında suça konu tüfeğin yiv set ihtiva ettiği şüphesinin uyanması üzerine bu tüfeğin bilirkişi incelemesi yapılmadan 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun kapsamına giren yasak tüfeklerden olup olmadığını tespit etmek mümkün değildir. Örnekte bahsi geçen tüfeğin ilgili yasada yer alan yasak silahlardan olmadığını bilirkişi raporu ile tespit edilmesi halinde idari yaptırıma tabi kılınan bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu durumda olayın suç teşkil etmemesi nedeniyle şüpheli hakkında kovuşturma olanağı kalmayacağından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek gerekecektir. Yürütülen bazı soruşturmalarda ise, somut olayın suç teşkil eden bir fiil olduğu görünmekle birlikte suç teşkil eden fiile dair kanunda öngörülen suç tipindeki yasal unsurlardan maddi veya manevi unsurun gerçekleşmemesi durumu söz konusu olabilmektedir. Örneğin, iki taraflı ve yaralamalı bir trafik kazasında bir aracın arkadan başka bir araca çarpması sonucu, arkadan çarpan araç sürücüsünün yaralanması olayı sonrasında düzenlenen bilirkişi raporunda öndeki araç sürücüsünün kusurlu olmadığı tespit edilebilir. Her ne kadar meydana gelen olay taksirle yaralama suçuna vücut vermiş ve arkadan çarpan aracın sürücüsü yaralanmış ise de, taksirle yaralama suçunun dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla meydana gelebileceği nazara alındığında, öndeki araç sürücüsünün dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmeyerek kusurlu bulunmaması nedeniyle öndeki araç sürücüsüne isnat edilen taksirle yaralama suçunun manevi unsuru gerçekleşmemiş olacaktır. Arkadan çarpan ve yaralanan araç sürücüsü tam kusurlu olduğu için kendisinde meydana gelen yaralanma ile ilgili olarak öndeki araç sürücüsü hakkında üzerine atılı taksirle yaralama suçuna dair suçun manevi unsuru gerçekleşmediğinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir. Bu durumda öndeki araç sürücüsü hakkında kovuşturma olanağı

---

yasağı kanunda öngörülen suçun tüm unsurları açısından geçerlidir.” Y. 16. CD, 05/07/2019 T, 2019/521 E ve 2019/4769 K sayılı kararı, UYAP (14/11/2019)

¹²⁵ Kaşka, a.e., s. 68

bulunmamaktadır. Zira; “Günümüz ceza hukukunda ‘netice sorumluluğu’ değil, ‘kusur sorumluluğu’ esası geçerlidir¹²⁶.” Dolayısıyla, cezalandırılması amacıyla suç şüphesi edinilen bir fiille alakalı olarak başlatılan bazı soruşturmalarda, hukuka aykırı olduğu izlenimi veren fiilin suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca herhangi bir suç tipine uymayarak suç teşkil etmemesi ya da uygun olduğu suç tipinde yer alan suçun yasal unsurlarını taşımaması nedeniyle kovuşturma olanağı kalmadığından soruşturma sona erdirilebilmektedir.

3.2.2.9. Soruşturma İzni Verilmemesi

Soruşturma veya kovuşturma izni vermeye yetkili olan makamların, iddia faaliyetini yürüten cumhuriyet savcısının talebi üzerine işlenen suça dair olayda inceleme yaparak suçun soruşturulması veya kovuşturulmasında kamu yararı görmesi halinde, kanun koyucunun getirdiği engeli kaldırarak soruşturma veya kovuşturmaya müsaade etmesine izin denir¹²⁷. Suç tiplerinin düzenlendiği ceza mevzuatımızda yer alan bazı suçlar soruşturma iznine tabi kılınmışken, bazı suçlar ise kovuşturma iznine tabi kılınmıştır. Örneğin, TCK’nın 299. maddesinde yer alan Cumhurbaşkanı’na hakaret suçu ile 306. maddesinde düzenlenen yabancı devlet aleyhine asker toplama suçu, kovuşturma iznine bağlı kılınarak bu kovuşturma izninin Adalet Bakanı tarafından verilebileceği hüküm altına alınırken, 301. maddesinde yer alan Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama suçunun ise Adalet Bakanı’nın vereceği soruşturma izni ile soruşturulabileceği düzenlenmiştir. Aynı şekilde 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve 11136 sayılı Avukatlık Kanunu’nda Cumhuriyet Savcılarınca istenilen izin, soruşturma izni olmaktadır.

Cumhuriyet savcısı tarafından suç haberi alınması üzerine başlatılan soruşturmada bir dava şartı olarak karşımıza çıkan izin¹²⁸, soruşturma ve kovuşturma izni olarak farklılık göstermektedir. Soruşturma ve kovuşturma izni arasındaki farkı açıklayacak olursak; soruşturma izninde, suç şüphesine dayanan olaydaki toplanması ivedilik arz eden ve kaybolması mümkün olan delillerin toplanması gerekmele birlikte suç isnadında bulunulan kişinin şüpheli olarak ifadesi alınmamaktadır. Zira; bahse konu izin, soruşturma izni olduğu için her ne kadar yapılması ivedilik teşkil eden işlemler yapılsa da aslında soruşturma izni henüz alınmadığı için hukuki olarak soruşturmaya da başlanılamamış olmaktadır. Bu

---

¹²⁶ Artuk, v.d., a.e., s. 13

¹²⁷ Artuk, v.d., a.e., s. 577-578

¹²⁸ Şahin, a.e., s. 66

nedenledir ki, örneğin 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca hakkında soruşturma izni istenilen kişi için yetkili organlar tarafından soruşturma izni verilmediği takdirde, hakkında soruşturma izni istenen kişi soruşturma dosyasında şüpheli olarak yer almayıp, soruşturma dosyası hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar yerine işlemden kaldırma kararı verilmektedir. Aynı şekilde avukatlar hakkındaki şikayetlerden dolayı yürütülmekte olan dosyalarda, şikayet edilen avukatın beyanda bulunma zorunluluğu bulunmamakla birlikte şikayet konusu olay, soruşturmaya kaydedilmeksizin olay hakkındaki araştırma başsavcılıkların muhabere bürosu üzerinden yürütülmektedir. Dolayısıyla yetkili devlet organı tarafından soruşturma izni verilmeden cumhuriyet savcısınca avukatlar hakkında şüpheli sıfatı ile soruşturma yürütülememektedir. Belirtmek gerekir ki, yetkili makamlar tarafından verilen soruşturma izni ile cumhuriyet savcısı tarafından soruşturmaya başlanılarak yapılan soruşturma sonucu bir karar verilmekte; verilen kovuşturma izni ile de cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma sonunda kamu davası açılması zorunluluğu doğmaktadır.

Ceza mevzuatımızda yer alan bazı suçlar yönünden izin koşulu öngörülmüşken bazı suçların ise, belli kişiler tarafından ve belli koşullarda işlenmesi halinde izne tabi olacağı öngörülmüştür. Örneğin, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’unda veya 11136 sayılı Avukatlık Kanunu’nda yer alan ve soruşturulması izne tabi olan kişilerin, suça konu olabilecek suç teşkil eden fiillerinin izne tabi olması için bu suçların görevinden doğması veya görevleri sırasında işlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla suçun soruşturulması için izin istenen kişilerin her suç teşkil eden fiillerinin izne bağlı kılınmadığı buradan anlaşılmaktadır.

Tezimizin birinci bölümünde soruşturmanın kamusalılığı ve mecburiliği özelliğine değinerek, soruşturmanın istisnalar dışında resen yürütüldüğünden bahsetmiştik. Ancak kanun koyucu, izin dava şartını düzenleyerek kimi suçların ve kamu görevlilerinin söz konusu olması halinde, kamu hizmetinin zarar görmemesini ve kamu görevlilerinin yersiz bir şekilde adli makamlar önüne çıkarılmamasını istemiştir¹²⁹. Bu duruma, bir anlamda soruşturmanın mecburiliği ilkesinden ödün vermek denilebilir. Nitekim bazı suçlar ve kişiler için genel soruşturma kuralları esnetilmiş olmaktadır. Suç işlendiği haberini herhangi bir şekilde öğrendiğinde kanun koyucu tarafından soruşturmaya başlamakla mükellef kılınan cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturmada, soruşturma konusu suçun veya hakkında soruşturma yürütülen kişinin işlediği suçun soruşturmasının izin koşuluna bağlı kılındığını tespit etmesi

---

¹²⁹ Centel / Zafer, a.e., s. 623

durumunda, toplanması gereken delillerle birlikte soruşturma izni almak için yetkili makamdan izin talebinde bulunmalıdır¹³⁰. Soruşturma izni vermeye yetkili organ tarafından soruşturma izni verilmemesi halinde ise, eğer verilen karar itirazı kabil bir karar değilse derhal, eğer verilen karara itiraz etmek mümkün ise, itiraz edilmesi kararı verildikten sonra yapılan itiraz üzerine verilen ret kararının kesinleşmesinden sonra soruşturmaya son verilmelidir. İznin bir dava şartı olması nedeniyle cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada, izin koşulunun gerçekleşmemesi halinde muhakeme koşulu gerçekleşmeyip kovuşturma olanağı kalmayacağından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gerekir¹³¹. Sonuç olarak; izin, CMK'da yer alan soruşturma usulünden farklı ve özel bir soruşturma usulüdür. Bu nedenle bir suçun mahkeme önüne gelebilmesi için gerekli idari birimlerin incelemesinden geçerek soruşturma izni almasından sonra soruşturulması cumhuriyet savcılarına bırakılmıştır¹³²

3.2.2.10. Ön Ödemenin Gerçekleşmesi

Ön Ödeme müessesesi, TCK'nın 75. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. İlgili maddede, uzlaştırma kapsamına giren suçlar hariç tutularak suçun kanunda yer alan ceza yaptırımını yalnız adli para cezası veya altı ayı aşmayan hapis cezası olması halinde şüpheliye ön ödeme tebliğinde bulunulması gerektiği hüküm altına alınmıştır¹³³. Ayrıca anılan maddenin 6. Fıkrasında; *“TCK'da yer alan Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (98 inci maddenin birinci fıkrası), Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (madde 171), Çevrenin taksirle kirletilmesi (182 nci maddenin birinci fıkrası), Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma (264 üncü maddenin birinci fıkrası), Suçu bildirmeme (278 inci maddenin birinci ve ikinci fıkraları) suçları ile 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suç, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan suç, (Ek:17/10/2019-7188/16 md.) 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 32'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan”* suçların da ön ödeme kapsamında olduğu hüküm altına alınarak belirtilen suçlara dair de ön ödeme hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ön ödeme miktarı, suçların yaptırımı olarak

¹³⁰ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 37

¹³¹ Kitapçioğlu, a.e., s. 113-114

¹³² Avcı, Mustafa, “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S. 3-4, 2007, s. 290

¹³³ Gültekin, Özkan, “Yeni Türk Ceza Hukukunda Ön Ödeme ve Uygulanması”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 2, S. 5, 2007, s. 203-253

düzenlenen cezalarda, ceza adli para ceza olarak düzenlenmiş ve bu para cezası maktu ise maktu olan miktar, eğer miktar maktu değilse cezanın aşağı sınırı, suçun cezasının hapis cezası olarak düzenlenmesi halinde ise hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı otuz TL, suçun cezası hem hapis hem de para cezası olarak öngörülmüşse hapis cezasının aşağı sınırının otuz TL ile çarpılarak hesaplanması ile belirlenir. TCK'nın 75. Maddesinin, 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı Kanun'un 12. maddesi değişikliğinden önce ön ödeme, üst sınırı üç ay hapis cezası olan suçlar için uygulanmakta ve hapis cezasının aşağı sınırı ise yirmi TL ile çarpılarak hesaplanarak belirlenmekteydi. Bu kanun değişikliği dolayısıyla dikkat edilmesi gereken husus ise, suç tarihi 24/11/2016'dan önce olan suçlar yönünden hapis cezasının aşağı sınırının her gün karşılığı 20 TL ile çarpılarak hesaplanması gerektiğidir. Zira; şüphelinin lehine olan husus değerlendirilmelidir. Aynı maddeye 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 16. maddesi ile ekleme yapılarak, şüphelinin on gün içerisinde talep etmesi halinde ön ödeme tutarı olarak belirlenen miktarın birer aylık taksitlerle üçe bölünerek ödenebileceği hüküm altına alınarak şüpheliye ödeme imkanında kolaylık sağlanmıştır.

Cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada ön ödemeye tabi olduğu soruşturma dosyasından anlaşılan suçlarda, şüpheliye yapılan ön ödeme tebliği üzerine, şüphelinin ön ödeme tebliğinde yer alan miktarı soruşturma giderleri ile birlikte ödemesi halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılmayacaktır¹³⁴. Ön ödemeye tabi olduğu soruşturma dosyasından anlaşılan suç hakkında şüpheliye ön ödeme tebliğinde bulunulmadan kamu davası açılması veya özel kanun hükümlerince olayın doğrudan mahkemeye intikal etmesi ya da mahkeme tarafından kovuşturulması yapılan suçun vasfının değiştiğinin anlaşılması üzerine kovuşturma aşamasında da mahkemece sanığa ön ödeme teklifinde bulunulması gerekmektedir¹³⁵. Kanun koyucu, şüphelinin işlediği birinci suçun ön ödeme kapsamında kalması nedeniyle şüpheliye yapılan birinci ön ödeme teklifi ile şüphelinin ön ödeme tebliğinde yer alan miktarı ödemesi nedeniyle şüpheli hakkında verilen takipsizlik veya kamu davasının düşmesi kararından sonra

---

¹³⁴ Kesgin, Koray, Türk Ceza Hukukunda Önödeme, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2009, s. 7

¹³⁵ Kovuşturma aşamasında suçun vasfında yanılıya düşülerek sanığa ön ödeme teklifinde bulunulmadan hüküm verilmesine dair güncel bir Yargıtay kararında şöyle denilmektedir: “Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden; Hükümden önce 10.11.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 63. maddesinin 10. fıkrası ile yaptırma bağlanan, 56. maddesinin 2. fıkrasındaki "İşletmeci veya adına iş yapan temsilcisine abonelik kaydı sırasında abonelik bilgileri konusunda gerçek dışı belge ve bilgi verilemez" ve 5. fıkrasındaki "Gerçeğe aykırı evrak düzenlemek veya değiştirmek suretiyle kişinin bilgi ve rızası dışında tesis edilmiş olan abonelikler kullanılamaz" hükmü karşısında; sanığın, katılanın ismiyle gsm hattı çıkarmak amacıyla farklı tarihlerde Avea bayisine yapmış olduğu başvurulara imzalamış olduğu belgeler sebebiyle eyleminin, özel hüküm niteliğinde olup önödeme kapsamında bulunan ve lehe olan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 56. maddesindeki suçu zincirleme şekilde oluşturduğu gözlemlenmeden, suç vasfında hataya düşülerek resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması..." Y. 15. CD, 24/10/2019 T, 2017/8174 E ve 2019/10523 K sayılı kararı, UYAP (15/11/2019)

beş yıl içerisinde taksirli suçlar hariç olmak üzere tekrar ön ödeme kapsamına giren bir suçun şüpheli tarafından işlenmesi halinde, teklif edilecek ön ödeme miktarının yarı oranında arttırılmasını öngörmüştür. Bu yönüyle kanun koyucu, yapılacak ikinci ön ödeme teklifi için ceza yaptırımını yönünden arttırıcı bir düzenleme getirerek, şüphelinin işlediği birinci suçtan sonra ön ödeme kapsamında işlenen suçların daha ağır yaptırımlara bağlanmasını ve suçların işlenmesinde caydırıcılık işlevinin devreye girmesini istemektedir.

Ön ödeme, hukuki niteliği itibariyle alternatif bir çözüm yolu olmakla birlikte ön ödemenin uygulanması konusunda cumhuriyet savcısına bir takdir hakkı tanınmamıştır¹³⁶. Bu nedenle ön ödeme müessesesinin uygulanması gerektiği soruşturma dosyasından açıkça anlaşılması üzerine cumhuriyet savcısınca şüpheliye ön ödeme teklifinde bulunulması gerekmektedir. Ön ödeme, tarafları gerçek kişiler olan kişiler arasında meydana gelen bir uyuşmazlığa getirilen çözüm değildir. Ön ödemenin taraflarından biri gerçek kişi olan şüpheli, diğer taraf ise devlettir. Bu nedenle ön ödeme, bir anlamda devlet ile şüphelinin uzlaşması şeklinde cereyan eden bir müessesedir¹³⁷. Soruşturma aşamasında ön ödeme kurumu uygulandığında, yargılama yapılmadan şüpheli cezalandırılarak bir anlamda infaz işlemi yapılmaktadır. Böylece şüpheli hakkında kamu davası açılmadan dava ekonomisine katkıda bulunulması düşünülmüştür¹³⁸.

Bir suçun işlendiği haberini alan cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturmada, şüpheliye ön ödeme tebliğinde bulunabilmesi için öncelikle şüphelinin ön ödeme kapsamında işlediği suçun yapılan soruşturması sonunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmesi ve kamu davası açılması için yeterli delilin bulunması gerekmektedir. Zira; şüpheliye isnat edilen suçun mevcut deliller ışığında şüpheli tarafından işlenmediği konusunda delil takdirinde bulunulması halinde, zaten şüpheli hakkında delil yetersizliğinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir. Şüpheli hakkında yapılan soruşturma sonunda şüphelinin ön ödeme kapsamında kalan suçu işlediği hususunda hakkında kamu davası açacak yeterlilikte delil elde edilmesi halinde, şüpheliye ön ödeme tebliğinde bulunulur. Şüphelinin yapılan ön ödeme tebliğinde yer alan miktarı soruşturma giderleri ile birlikte on gün içerisinde ödemesi üzerine şüpheli hakkında üzerine atılı suça dair soruşturma imkanının kalmaması nedeniyle kovuşturma olanağı bulunmayacağından, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın verilmesi gerekir¹³⁹. Soruşturma aşamasında şüpheli hakkında ön ödemede bulunması üzerine verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile kovuşturma

---

¹³⁶ Kitapçioğlu, a.e., s. 134

¹³⁷ Artuk, v.d., a.e., s. 1014

¹³⁸ Yurtcan, a.e., s. 657

¹³⁹ Kaşka, a.e.,s. 95

aşamasında verilen düşme kararlarının bir sisteme kaydedileceği ve bu kayıtların bir soruşturma veya kovuşturma ile bağlantılı olması halinde cumhuriyet savcısı, hakim ya da mahkeme tarafından belli bir amaç için kullanılabilmesi için ön ödemeye konu suçun işlendiği hususunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluşması şartı, suçun cezasının ön ödeme kapsamında kalma şartı ve ön ödeme kapsamında kalan suçun cezasına karşılık tespit edilen para miktarının şüpheli veya sanık tarafından ödenmesi şartının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

3.2.2.11. Uzlaşmanın Gerçekleşmesi

Uzlaştırma, bir suçun işlenmesi ile taraf olarak ortaya çıkan suçun mağduru ve şüphelisi ile soruşturma ya da kovuşturma makamının, şüpheli hakkında ceza muhakemesi yoluyla mahkumiyet kararı verilmeden, herkesin yararına olacak şekilde muhakeme dışındaki bir yolla somut olayı çözümlenerek muhakemeyi sonlandırmaktır¹⁴⁰. Diğer bir ifadeyle uzlaştırma, suçun meydana gelmesi sonucu mağdurun veya suçtan zarar görenin ortaya çıkan mağduriyetinin giderilerek¹⁴¹ mağdurun bununla yetinmesi¹⁴² sonucu fail ve suçtan zarar görenin kanuni bir zeminde anlaşıp fail ile devlet arasında meydana çıkan ceza politikasına ara verilmesi denilebilir¹⁴³.

Uzlaştırma kurumu CMK'nın 253. maddesi ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. İlgili maddede hangi suçların bu kapsama alındığı açıkça düzenlenmiştir. Kanun koyucu, bu maddede şüpheli ile mağdur veya zarar gören gerçek ya da özel hukuk tüzel kişinin uzlaşabileceğini belli şartlara bağlı kılarak hüküm altına almıştır. Buna göre mağdur veya suçtan zarar gören ile şüphelinin uzlaşabilmesi için suçun soruşturulması veya kovuşturulmasının şikayete bağlı olması ya da TCK'da yer alan şu suçlardan olması gerekir: “*Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88), Taksirle yaralama (madde 89), Tehdit (madde 106, birinci fıkra), Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116), İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi), Hırsızlık (madde 141), Güveni kötüye kullanma (madde 155), Dolandırıcılık (madde 157), Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),*

---

¹⁴⁰ Centel / Zafer, a.e., s. 510

¹⁴¹ Özbek, v.d., a.e., s. 905

¹⁴² Ünver / Hakeri, a.e., s. 344

¹⁴³ Ercan, a.e., s. 420

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234), 11. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239). Bu suçlardan İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi), Güveni kötüye kullanma (madde 155) ve Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165)”.

17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun'un 26. maddesi değişikliği ile getirilerek uzlaştırma kapsamına giren suç çeşitliliği kanun koyucu tarafından arttırılmıştır. Kanun koyucu, reşit kişilerden farklı olarak suça sürüklenen çocuklar yönünden farklı bir hüküm benimseyerek çocuklar için uzlaştırma kapsamına giren suçların yelpazesini geniş tutmaya çalışmıştır. Buna göre mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek ya da özel hukuk tüzel kişisi olması şartıyla, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis cezası veya adli para cezası gerektiren suçlarda SSC'ler uzlaştırma hükümlerinden yararlanabilecektir. Kanun koyucu, ayrıca soruşturulması veya kovuşturulması şikayete bağlı suçlar dışında diğer kanunlarda yer alan suçlar yönünden uzlaştırmaya gidilebilmesi için suçun düzenlendiği ilgili kanunda suçun uzlaştırmaya tabi olduğuna dair açık hüküm bulunması gerektiğini, şikayete bağlı olsa bile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceğini ve uzlaştırma kapsamına giren bir suçun bu kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmesi halinde uzlaştırmaya gidilemeyeceğini hüküm altına almıştır (CMK 253/2, 253/3).

Yukarıda hangi suçların uzlaştırma kapsamına girdiğini ve kimlerin uzlaştırmadan yararlanabileceğine değinmekle birlikte uzlaşma kapsamına giren bir suçun varlığı halinde, fail ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşabilmeleri için hangi koşulların gerçekleşmesi gerektiği konusuna da değinmek gerekir. Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırma kapsamına giren bir suçun işlendiği hususunda kamu davası açmak için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin oluştuğunun takdir edilmesi sonrasında, suçun tarafları olan ve uzlaştırma teklifi götürülen şüpheli ile mağdur ya da suçtan zarar görenin uzlaşmak istediklerini açık ve özgür iradeleri ile beyan etmeleri ve mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmak karşılığında zararını talep etmesi halinde edim şartının gerçekleşmesi gerekir¹⁴⁴.

Cumhuriyet savcısı, suçun uzlaştırma kapsamında kaldığını tespit etmesi halinde soruşturma dosyası hakkında uzlaştırma bürosuna gönderme kararı vererek dosyası her Cumhuriyet Başsavcılığında kurulması zorunlu bulunan uzlaştırma bürosuna gönderir. Uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini reşit olmaması halinde şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişinin kanuni temsilcisine, reşit

¹⁴⁴ Çakır, Kerim, “Uzlaştırmının Kapsamı ve Şartları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 24, S. 1, 2018, s. 447

olması halinde ise bu kişilere bizzat yapar. Uzlaşma teklifi yapılan bu kişilerin üç gün içerisinde kararını bildirmemesi halinde uzlaştırma teklifi reddedilmiş sayılır. Uzlaştırıcı, uzlaşma teklifinde bulunduğu kişilere uzlaştırmanın hukuki mahiyeti hakkında bilgi vermekle birlikte uzlaşma teklifinin kabul edilmesi veya reddedilmesi halinde ortaya çıkacak hukuki sonuçlar hakkında da bilgi vermelidir. Uzlaştırmanın tarafları olan mağdur veya suçtan zarar gören ile şüpheli ya da bunların kanuni temsilcileri, beyan ettikleri adreste bulunmama, yurt dışında bulunma veya bunlara başka bir nedenle ulaşılamaması halinde soruşturma dosyası hakkında uzlaştırma yoluna gidilmeksizin karar verilir. Bir suçun mağduru veya zarar görenin birden fazla kişi olması halinde uzlaştırmanın sağlanabilmesi için bütün mağdurların veya zarar görenlerin uzlaşma teklifini kabul etmeleri gerekmektedir. Yapılan açıklamalar ışığında uzlaştırıcı tarafından taraflara sunulan uzlaşma teklifinin sonuçsuz kalması durumunda tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir. Uzlaştırma teklifinde bulunulması sırasında suçun mağduru veya suçtan zarar göreni uzlaşmak isteğini edim şartına bağlı tutabilir. Buradan anlaşılması gereken mağdur veya suçtan zarar görenin şüpheliden herhangi bir edimde bulunmadan da uzlaşabileceğidir. Mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmak isteğini edim şartına bağlaması ve şüphelinin de talep edilen edimi yerine getirmek için ileri bir tarih istemesi veya edimin takside bağlanmasını istemesi yahut edimin süreklilik arz etmesi ve bunların mağdur veya suçtan zarar gören tarafından da kabul edilmesi halinde şüpheli hakkında CMK 171. maddede düzenlenen Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi kararındaki şartlar aranmaksızın erteleme kararı verilir. Erteleme süresi içerisinde şüphelinin edimini yerine getirmesi durumunda şüpheli hakkında kamu davası açılmaz; aksi halde şüpheli hakkında kamu davası açılır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, uzlaşmanın sağlanması halinde uzlaşmaya konu olan suçtan dolayı tazminat davası açılmayacağı gibi açılan davalardan da feragat edilmiş sayılır¹⁴⁵.

Uzlaştırma müessesesinin uygulanmasında izlenmesi gereken yol, yöntem ve uygulanması sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında bilgi verilmesi sonrasında belirtmek isteriz ki, uzlaşma müessesesinin getirilmesindeki asıl amaç, kanun koyucunun önemsiz gördüğü bazı suçlardan dolayı dava ekonomisine katkı sağlayarak yargılamadan kaçınmak istemesidir¹⁴⁶. Gerçekten de getirilen uzlaştırma kurumu ile birçok suç soruşturması dosyasında olayın tarafları arasında uzlaşma sağlanarak soruşturma dosyası kovuşturma aşamasına taşınmayarak kamu davası açılmamaktadır. Belirtmek gerekir ki, uzlaştırma

---

¹⁴⁵ Şahin, a.e., s. 79

¹⁴⁶ Yurtcan, a.e., s. 663

müessesesinin kanun koyucu tarafından getiriliş amacı her ne kadar soruşturma safhası için ise de, kovuşturma aşamasında da uzlaştırma yoluna gidilebilmektedir. Uzlaştırma kapsamında olan bir suç hakkında uzlaştırma yoluna gidilmeksizin kamu davası açılarak düzenlenen iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi üzerine mahkeme tarafından suçun uzlaştırma kapsamında kaldığının tespit edilmesi halinde uzlaştırma yoluna gidilmelidir. Kovuşturma aşamasında yapılan uzlaştırma işlemi sonunda tarafların uzlaşması halinde, mahkeme tarafından sanık hakkında düşme kararı verilir. Taraflar arasındaki uzlaşma konusu edimin ileri bir tarihe bırakılması, taksite bağlanması veya süreklilik arz etmesi durumunda mahkeme tarafından sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildikten sonra sanığın edimini yerine getirmesi halinde ise, sanık hakkında düşme kararı verilir. Sanığın edimini yerine getirmemesi halinde sanık hakkında açıklanması geriye bırakılan karar açıklanarak hüküm verilir. Sonuç olarak hem soruşturma safhasında hem de kovuşturma safhasında, bir muhakeme şartı olarak karşımıza çıkan uzlaştırmanın gerçekleşmesi halinde, şüpheli hakkında üzerine atılı suça dair kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gerekmektedir.

3.2.2.12. Aynı Dava veya Kesin Hüküm Bulunması

CMK madde 223/’de “*Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm ile kanun koyucu, fiili ve faili aynı olan bir olaya dair daha önce açılmış ve halen kovuşturma safhasında derdest olan bir davanın bulunması veya dava hakkında karar verilerek hükmün kesinleşmesi halinde fiili ve faili aynı olan olay hakkında tekrar kovuşturma yapılamayacağını amir hükme bağlamıştır. Kanun koyucu bu hüküm ile non bis in idem¹⁴⁷ ilkesini kabul etmiş olmaktadır. Uluslararası hukuk normlarından olan bu ilke ile aynı fiile

¹⁴⁷ Yargıtay Kararında ‘non bis in idem’ İlkesini Şöyle Açıklamaktadır: “*Ceza muhakemesi yapılabilmesi için bir takım "Olmazsa olmaz" (sine qua non) şartlar aranır. Bu bağlamda muhakeme yapılabilmesinin şartlarından birisi de "Non bis in idem" olarak ifade edilen, aynı fiilden dolayı verilmiş bir hükmün veya açılmış bir davanın bulunmamasıdır. Kanunlarda açıkça yazılı olmadan da uygulanan bir hukuk normu olarak doktrinde de kabul olunan ve muhakeme hukukunun ana ilkelerinden olan "Non bis in idem" ilkesi 1412 sayılı CMUK'nun 253. maddesinin üçüncü fıkrasında; "Aynı konuda, aynı sanık için evvelce verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava var ise davanın reddine karar verilir", 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nun "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223. maddesinin yedinci fıkrasında ise; "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir." şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, aynı fiil nedeniyle, aynı sanık hakkında önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa, sonradan açılmış olan davanın reddine karar verilecektir. "Non bis in idem" ilkesine uluslararası sözleşmelerde de yer verilmiş olup, konu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 7 numaralı Ek Protokolü'nün "Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı" başlıklı 4. maddesinin ilk fıkrasında; "Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükmüyle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez." şeklinde ifade edilmiştir.” Y.C.G.K., 26/03/2019 T, 2012/359 E ve 2019/257 K sayılı kararı, UYAP (18/11/2019)*

ilişkin olarak aynı kişinin iki defa yargılanması ve iki defa ceza yaptırımına maruz kalması engellenmektedir¹⁴⁸. Kanun koyucu da bu ilkeyi benimseyerek yargılaması yapılan bir sanık hakkında aynı olaya istinaden daha önce açılan bir dava olması ya da aynı olaya ilişkin kesinleşmiş bir yargı kararı bulunması halinde davanın reddine karar verilmesi gerektiğini öngörmüştür. Gerçekten de bir kişi hakkında işlediği aynı fiile ilişkin birden fazla dava açılması veya birden fazla dava yürütülmesi hem kişinin hukuki güvenliğine hem de ceza muhakemesinin usul ekonomisine aykırılık teşkil eder. Bu nedenle kovuşturma safhasında aynı kişi hakkında işlediği aynı fiile dair daha önce bir dava açıldığının tespiti veya daha önce açılan bir dava hakkında kesin hüküm bulunduğu anlaşılması durumunda mevcut dava hakkında davanın reddine karar verilmesi gerekir. Uygulamada aynı kişi hakkında aynı fiile ilişkin birden fazla dava açılması durumu mümkün olabilmektedir¹⁴⁹. Örneğin, aynı olaya ilişkin daha önce açılan bir dava olmasına ya da davanın açılarak kararın kesinleşmesine rağmen suçun mağduru veya zarar göreni tarafından yeni delil söz konusu olmadan aynı fail veya fiile ilişkin tekrar kolluk makamlarına ya da başsavcılıklara şikayette bulunulabilir. Bu durumun başsavcılıklar tarafından tespit edilmesi halinde aynı fiile ve faile dair kamu davası açılmadan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir. Zira; kovuşturma safhasında uygulanan non bis in idem ilkesinin soruşturma safhasında da uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, cumhuriyet savcısının yürüttüğü bir soruşturmada, aynı fail ve fiile yönelik daha önce soruşturma yapıldığının veya kamu davası açıldığının anlaşılması üzerine cumhuriyet savcısınca soruşturmaya derhal son verilerek yürütülen mevcut soruşturmada aynı fail ve fiile ilişkin daha önce soruşturma veya kamu davasının açılması nedeniyle kovuşturma olanağı bulunmadığından, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir¹⁵⁰. Belirtmek gerekir ki, daha önce kamu davası açılan ve kovuşturması yapılan davanın halen derdest olması ya da dava hakkında bir karar verilmesinin cumhuriyet savcısının vereceği kovuşturmaya yer olmadığına dair karar üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcısının vereceği kovuşturmaya yer olmadığına dair karara aynı fiil ve faile yönelik daha önce açılan bir kamu davasının varlığı yeterli olacaktır.

3.2.2.13. Soruşturmanın Mükerrer Olması

---

¹⁴⁸ Kaşka, a.e., s. 91

¹⁴⁹ Yenisey / Nuhoğlu, a.e., s. 598

¹⁵⁰ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 45

Cumhuriyet savcısı tarafından suç ilendiği haberinin öğrenilmesi üzerine başlatılan soruşturmada, suçun işlendiği hususunda yeter şüphe deliline ulaşılamaması ya da yürütülen soruşturmada kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmektedir. Suçun işlendiği hususunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheye ulaşılamaması nedeniyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan sonra aynı olaya ilişkin kamu davası açmak için yeni delil elde edilmedikçe ve bu konuda sulh ceza hakimliği kararı bulunmadıkça kamu davası açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Uygulamada, aynı fail ve fiile ilişkin olarak yürütülen bir soruşturmada cumhuriyet savcısınca kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmemesi nedeniyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına karar kesinleştikten sonra suçun mağduru veya zarar göreni tarafından aynı fail ve fiile ilişkin tekrar şikayette veya suç duyurusunda bulunulabilmektedir. Yapılan ikinci şikayet veya suç duyurusunun aynı olaya ilişkin olduğu ve şikayet veya suç duyurusunda yeni bir delil bulunmadığının cumhuriyet savcısı tarafından anlaşılması halinde, daha önce yapılan ve karar verilen bir soruşturmanın olması nedeniyle kovuşturma olanağı bulunmayacağından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek gerekecektir. Uygulamada bazen müştekinin hem kolluk makamlarına hem de başsavcılıklara yaptığı müracaat nedeniyle de mükerrer soruşturma¹⁵¹ ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, mağdur veya suçtan zarar görenin başsavcılığa yaptığı müracaatı ile alınan ifadesi sonrasında suç işlendiği şüphesinin oluşması nedeniyle başlatılan soruşturma sonunda toplanan deliller ışığında kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilir. Mağdur veya suçtan zarar görenin başsavcılığa yaptığı müracaatın aynısını farklı bir zamanda kolluk birimlerine de yapmış olabilir. Kolluk makamlarından gelen fezlekenin yapılan soruşturma kaydı sonrasında yürütülen soruşturmada, aynı fiil ve faile ilişkin olarak daha önce kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğinin cumhuriyet savcısınca anlaşılması

---

¹⁵¹ Yargıtay'ın Konuya İlişkin Güncel Bir Kararı Şöyledir: “Sanığın, mağdurun kimlik bilgilerini İstanbul ve Diyarbakır illerinde de kullandığını ifade etmesi ve ayrıca işlediğini iddia ettiği suçlara ilişkin olarak tefrik kararı verilerek ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilmiş olduğu gözetildiğinde, sanık hakkında katılanın kimlik bilgilerini kullanmasıyla ilgili olarak başkaca soruşturma dosyalarının bulunup bulunmadığının araştırılması, soruşturma dosyalarının taraf ve akıbetlerine ilişkin belgelerin tamamının denetime elverişli olacak şekilde aslı veya onaylı suretlerinin dosya içeriğinde bulunmaması karşısında, hukuki kesintinin sanık hakkında başkalarına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan dava açılması ile kesileceği de gözetilerek mükerrer cezalandırmanın önlenmesi bakımından, sanık hakkındaki diğer dosyaların getirtilerek dosya içine konulması, derdest olmaları halinde birleştirilip; suç ve iddianame tarihleri nazara alınarak aynı mağdura karşı olan eylemleri arasında hukuki ve fiili kesinti bulunup bulunmadığı belirlendikten sonra ayrı suç mu oluşturduğu, yoksa zincirleme suç nedeniyle TCK.nun 43. maddesinin mi uygulanması gerekir gerekmeyeceğinin tespiti ve kesinleşen dosyalar olması halinde ise hukuki ve fiili kesintinin olmaması halinde bulunacak sonuç ceza ile kesinleşen hükümdeki sonuç ceza arasındaki fark kadar ek cezaya hükmolunması gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde hüküm kurulması, Yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazı bu itibarla yerinde görülmesi olduğundan hükmün bu sebepten dolayı 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi uyarınca uygulanması gereken CMUK.nun 321. maddesi gereğince BOZULMASINA” Y. 8. CD, 15/10/2019 T, 2017/11003 E ve 2019/12277 K sayılı kararı, UYAP (19/11/2019)

halinde, soruşturmaya son vermek gerekecektir. Nitekim kolluk kuvvetinden gelen şikayete konu olay hakkında daha önce cumhuriyet savcısınca karar verildiği için yapılan ikinci soruşturma mükerrer bir soruşturma olacağından bu soruşturmaya dair delil toplama işlemi yapılmaması gerekir. Dolayısıyla, cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada, soruşturması yapılan suçun faili ve fiili aynı olan olaya ilişkin olarak daha önce verilen bir kovuşturmayaya yer olmadığı kararının varlığı halinde, ikinci soruşturmanın yapılması mükerrer olacağından, soruşturma dosyası hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.

3.2.2.14. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesinde Erteleme Süresinin Dolması

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen bir soruşturmada, şüpheliye isnat olunan suçun şüpheli tarafından işlendiği hususunda kamu davası açmak için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin sağlanmasına rağmen birtakım şartların varlığı halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine, kamu davasının açılmasının ertelenmesi denir¹⁵². Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı CMK madde 171/2'de düzenlenmiştir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için bazı koşulların oluşması gerekmektedir. Bu koşulları objektif ve subjektif koşullar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Buna göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için oluşması gereken objektif koşullar şunlardır:

-Kamu davasının açılmasının ertelenmesine konu suçun uzlaşma ve ön ödeme kapsamında bulunan suçlardan olmaması,

- Suçun cezasının üst sınırının üç yıl veya daha az süreli hapis ceza gerektirmesi,

- Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı mahkumiyetinin bulunmaması,

- Suçun işlenmesi nedeniyle meydana gelen zarara dair mağdur veya kamunun uğradığı ve cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmiş olması gerekir¹⁵³.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için oluşması gereken subjektif koşullar ise şunlardır:

- Şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde, şüphelinin suç işlemekten çekineceğine dair cumhuriyet savcısınca kanaat oluşması,

---

¹⁵² Kitapçioğlu, a.e., s. 125

¹⁵³ Töngür, Ali Rıza, "Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi Gerekliği Üzerine", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1, 2018, s. 27-49

- Şüpheli hakkında verilecek kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının hem şüpheli hem de toplum açısından daha yararlı olacağı izleniminin edinilmesi gerekir¹⁵⁴.

Kanun koyucu, 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı yasanın 19. maddesi ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesinde bazı değişiklikler yapmıştır. Yapılan en önemli değişiklik, objektif ve sübjektif koşulların oluşmasına rağmen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının “suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar, asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar” yönünden uygulanamayacağına dair değişikliktir. Ayrıca değişiklikten sonra mağdurun, suçtan zarar görenin veya kamunun uğradığı zararın cumhuriyet savcısı tarafından tespit edileceği düzenlenmekle birlikte “uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmada, şüpheliye isnat olunan suça ilişkin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verebilmek için oluşması gereken koşulların aranmadığı tek istisnai hüküm TCK madde 191/2’de düzenlenmiştir¹⁵⁵. İlgili maddede; “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da kullanan kişi” hakkında, kamu davasının açılmasının ertelenmesindeki şartlar aranmaksızın beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verileceği hüküm altına alınmıştır.

Soruşturma safhasında, koşulların oluşması halinde şüphelinin işlediği suça dair kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı cumhuriyet savcısı tarafından verilebilir¹⁵⁶. Verilen karar üzerine şüpheli hakkında beş yıl süre ile kamu davasının açılması ertelenir. Erteleme süresi içerisinde şüphelinin kasıtlı bir suç işlemesi halinde, verilen erteleme kararı kaldırılarak şüpheli hakkında kamu davası açılmalıdır. Şüpheli, erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemezse artık şüpheli hakkında kamu davası açılmayacaktır. Bu nedenle erteleme süresi içerisinde şüphelinin kasıtlı bir suç işlememesi halinde şüpheliye isnat olunan suça dair kovuşturma olanağı kalmayacağından, cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermek gerekecektir. Burada şu hususu belirtmek gerekir ki; kanun koyucu, erteleme süresi içerisinde şüphelinin kasıtlı bir suç işlemesi halinde hakkında kamu davasının açılmasını öngörmüştür. Dolayısıyla erteleme süresi içerisinde şüphelinin taksirle

---

¹⁵⁴ Şahin, a.e., s. 108

¹⁵⁵ Özbek, v.d., a.e., s. 560

¹⁵⁶ Toroslu / Feyzioğlu, a.e., s. 278

bir suçu işlemesi halinde şüpheli hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılamayacağı için kamu davası açılmayacaktır.

3.2.3. Kamu Davası Açmada Takdir Yetkisi

Tezimizin birinci bölümü olan ceza muhakemesinde soruşturma safhası başlığı altında soruşturma işlemlerinin özelliklerinden olan soruşturmanın mecburiliğine değinmiştik. Bu ilke gereği, suç işlendiği izlenimi edinmesi üzerine cumhuriyet savcısı tarafından kamu adına resen soruşturmaya başlanması ve yürütülen soruşturma sonucunda toplanan delillerin kamu davası açmak için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe oluşturması halinde ise kamu davası açılması zorunluluğu bulunmaktadır. Kanun koyucu, şüphelinin suç teşkil eden bir fiilde bulunması üzerine başlatılan soruşturma sonunda, şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleşmesine rağmen şüpheli hakkında cezayı kaldıran şahsi sebepler nedeniyle kamu davasının açılmaması hususunda cumhuriyet savcısına takdir yetkisi vermiştir. Cumhuriyet savcısı, CMK madde 171/1’de düzenlenen kamu davası açmada takdir yetkisi ile cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hali ya da şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde, kanunun kendisine verdiği yetkiye dayanarak kamu davası açmayabilir. Cezayı kaldıran şahsi sebep, haksızlık içeriği bulunan ve suç teşkil eden bir fiilin varlığına rağmen fiilin niteliğinden kaynaklanan bazı özelliklerden dolayı şüphelinin cezalandırılmaması sonucunun ortaya çıkmasıdır¹⁵⁷. Burada değinilmesi gereken husus, her ne kadar cumhuriyet savcısı tarafından takdir hakkı kullanılarak şüphelinin suç teşkil eden fiili nedeniyle şüpheli hakkında kamu davası açılmayıp cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hali ya da şahsi cezasızlık sebebi ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı veriliyor ise de, şüphelinin suç teşkil eden fiilinin haksızlık içeriği değişmeyerek suç teşkil eden fiil, suç olma vasfını kaybetmemektedir¹⁵⁸.

Cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hali, şüphelinin suç teşkil eden bir fiili gerçekleştirdikten sonra işlediği suç dolayısı ile pişman olup, hür iradesiyle bu pişmanlığını dile getirerek cezalandırmadan kaçınmak istemesidir. Cezayı kaldıran şahsi sebeplerden şahsi cezasızlık hali ise, şüphelinin işlediği suça rağmen kanunun kendisine tanıdığı bazı ayrıcalıklardan yararlanarak icra ettiği fiilin suç teşkil etmesine rağmen kanun koyucu tarafından cezalandırılmayacağına hükme bağlanmasıdır. İşlenen suçun iştirak halinde icra edilmiş olması hali TCK madde 40/1’de düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “her

---

¹⁵⁷ Artuk, v.d., a.e., s. 567

¹⁵⁸ Kaşka, a.e., s. 122

kişi diğerlerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır” denilmek suretiyle iştirak halinde işlenen suçlarda etkin pişmanlık halinden ya da şahsi cezasızlık sebebinden yalnızca şüphelinin kendisinin yararlanacağı hükme bağlanmıştır. Kanun koyucu tarafından cumhuriyet savcısına tanınan kamu davası açmada takdir yetkisinin nasıl kullanılacağı hususunda açık bir hüküm kanunda yer almamaktadır. Diğer taraftan cumhuriyet savcısının kamu davasını açmada takdir yetkisini kullanmak zorunda olmadığı da CMK’nın 171/1 maddesi lafzından anlaşılmaktadır¹⁵⁹. Zira; ilgili maddede, cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebileceğinden bahsedilerek, cumhuriyet savcısının koşulların oluşması halinde kamu davası açmada takdir yetkisini kullanmak zorunda olduğuna dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle yürütülen soruşturma sonucunda, şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak yeterlilikte delil elde edilmesi halinde, cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açmada takdir hakkı kullanılarak kamu davası açılmak suretiyle iddianamede düzenlenebilir¹⁶⁰. Şüpheli hakkında takdir yetkisi kullanılarak kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi üzerine, bu karara karşı itiraz olanağının bulunmadığı da CMK’nın 173/5 maddesinde düzenlenmiştir. Kanımızca, cezayı kaldıran şahsi sebeplerden etkin pişmanlık hali ile şahsi cezasızlık sebeplerine dair koşulların oluşması halinde, cumhuriyet savcısınca kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesinde yarar bulunmaktadır. Zira; şüpheli hakkında her ne kadar iddianame düzenlenerek şüpheliye isnat olunan suç kovuşturma safhasına taşınsa da, kovuşturma safhasında sanık sıfatı alacak olan şüpheli hakkında mahkeme tarafından yapılacak yargılama sonucu ceza tayinine gidilemeyecektir. Sanığa isnat olunan suçun haksızlık içeriği değişmeyerek suç vasfı özelliği kaybolmayacağından beraat kararı verilmeyecek ise de, sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Böylelikle cumhuriyet savcısınca kamu davası açmada takdir yetkisi kullanılarak kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde, mahkemelerin iş yükü azalarak ceza almayacağı bilinmesine rağmen şüpheliler hakkında kamu davası açılmayarak somut olay kovuşturma safhasına taşınmayacaktır.

3.2.3.1. Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Uygulanması

---

¹⁵⁹ Şahin, a.e., s. 104

¹⁶⁰ Ercan, a.e., s. 293

Etkin pişmanlık hali, şüphelinin icra ettiği fiilden sonra ortaya çıkan, ceza müeyyidesini ortadan tamamen kaldıran ya da azaltan durumdur¹⁶¹. Cumhuriyet savcısının takdir yetkisini kullanarak etkin pişmanlık hükmünden dolayı şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verebilmesi için, şüpheliye isnat olunan suçtan kaynaklanan etkin pişmanlığın cezayı ortadan kaldıran bir pişmanlık olması gerekmektedir¹⁶². Bu durum gerçekleşmediği takdirde cumhuriyet savcısı kendisini kovuşturma makamının yerine koyarak karar vermiş olacaktır. Etkin pişmanlık hali TCK'da genel bir başlık altında düzenlenmemiştir. Şüphelinin hangi koşullarda etkin pişmanlık halinden yararlanabileceği bazı suç tiplerine özgü bir şekilde suçların altında özel olarak düzenlenmiştir¹⁶³. Suç tiplerine özgü olarak düzenlenen etkin pişmanlık hali ile bazı suçlarda cezanın ortadan kaldırılması mümkün olurken, bazı suçlarda ise cezada indirimle gidilebilmektedir. Nitekim rüşvet suçunda, rüşvet alan kişi, bu durum resmi makamlar tarafından öğrenilmeden önce rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi halinde hakkında rüşvet suçundan ceza verilmeyeceği TCK'nın 254/1 maddesinde düzenlenerek etkin pişmanlık hallerinden cezanın ortadan kaldırılabilceği duruma örnek olarak gösterilebilir. TCK'da etkin pişmanlık halinin düzenlendiği suçlar şunlardır:

- Organ ve doku ticareti (TCK m. 93)
- Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma (TCK m. 110)
- Malvarlığına karşı suçlar (TCK m. 168)
- İmar kirliliğine neden olma (TCK m. 184)
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma (TCK m. 192)
- Para veya kıymetli damgada sahtecilik (TCK m. 201)
- Suç işlemek için örgüt kurma (TCK m. 221)
- Zimmet (TCK m. 248)
- Rüşvet (TCK m. 254)
- İftira (TCK m. 269)
- Yalan tanıklık (TCK m. 274)
- Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (TCK m. 281)
- Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (TCK m. 282)

---

¹⁶¹ Şık, a.e., s. 301

¹⁶² Centel / Zafer, a.e., s. 495

¹⁶³ Karahan, Nur, Kamu Davasının Açılmasında Takdir Yetkisi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2013, s. 83

- Muhafaza görevini kötüye kullanma (TCK m. 289)
- Hükümlü veya tutuklunun kaçması (TCK m. 293)

Suç işlendiği izlenimi edinmesi üzerine harekete geçerek soruşturmaya başlayan cumhuriyet savcısı, soruşturmasını yürüttüğü suç hakkında toplanması gereken delilleri topladıktan sonra soruşturma hakkında karar vereceği sırada, şüpheliye isnat olunan suçun cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hallerinden biri olduğunu tespit etmesi halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir. Her ne kadar kanun koyucu tarafından cumhuriyet savcısına takdir hakkı verilerek kamu davası açmada takdir yetkisi hususunda emredici hüküm düzenlenmemiş ise de, şüphelinin mahkeme önüne çıkmaması ve kovuşturma safhasının meşgul edilmemesi için kanımızca cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.

3.2.3.2. Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Şahsi Cezasızlık Hükümlerinin Uygulanması

Şahsi cezasızlık¹⁶⁴ hükümleri, icra edilen fiilin suç olma özelliğini ortadan kaldırmamakla birlikte, şüphelinin kişisel niteliği ve şüphelinin işlediği suç tipinin şahsi cezasızlık hükümlerine uygunluğu nedeniyle ceza müeyyidesi uygulanmasına engel olan veya cezada indirim uygulanmasını sağlayan hallederdir¹⁶⁵. Şahsi cezasızlık hükümlerine ilişkin ceza mevzuatımızda TCK madde 22/6 haricinde genel bir düzenleme bulunmamaktadır. İlgili

¹⁶⁴ Yargıtay, Şahsi Cezasızlık Nedeniyle Ceza Verilemeyeceğini Bir Kararında Şöyle Anlatmaktadır: “Sanığın olay tarihinde, yurtdışında yaşayan katılanın kayınpederi olduğu ve 12.07.2007 tarihli genel vekaletname ile katılan adına iş yapabildiği, katılanın Ankara’da Önder Öğütçü isimli emkalçidan 20.000TL nakit kalan 9000TL için 31/05/2008 vade tarih bono vermek sureti ile senet bir arsa satın aldığı, akabinde yurtdışına çıktığı, banka kayıtlarından anlaşıldığı üzere katılanın hesabına 4900euroyu o günkü kur hesabına göre 9,163TL yi yatırdığı, sanığın da bu parayı bankadan vekaletnamesine istinaden çekip Önder’e teslim ettiği, Önder’in ödemeyi alınca bedelsiz kalan davaya konu senedi sanığa teslim ettiği, sanığın bu senedi kızıyla boşanma aşamasına gelen katılan aleyhine 2010 senesinde icraya koyduğu bu suretle bedelsiz senedi kullanma suçunu işlediği olayda, sanığın olay tarihi itibarı ile katılanın kayınpederi olduğunun nüfus kayıt örneğinden anlaşılması karşısında, nüfus kayıt örneğine göre, suç tarihinde sanığın, katılanın kayınpederi olduğunun anlaşılması karşısında, sanık hakkında, 5237 sayılı TCK’nın 167/1-b ve 5271 sayılı CMK’nın 223/4-b maddeleri kapsamında şahsi cezasızlık hükümleri gereğince, ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde mahkûmiyetine hükümlenmesi, Bozmayı gerektirmiştir...” Y. 15. CD, 08/10/2019 T, 2018/115 E ve 2019/9553 K sayılı kararı, UYAP (22/11/2019)

¹⁶⁵ Özbek, v.d., a.e., s. 558-559

maddede; “Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm ile şüpheli, bilinçli taksir hariç, taksirle hareket etmesi sonucu meydana gelen neticeden dolayı şahsi cezasızlık sebebinden yararlanmaktadır¹⁶⁶. Diğer taraftan TCK’da yer alan bazı suç tiplerinde şahsi cezasızlık hükümlerinin uygulanacağı yer almaktadır. TCK’da yer alan cezayı kaldıran şahsi sebep olarak şahsi cezasızlık hükümlerinin yer aldığı suçlar şunlardır:

- Malvarlığına karşı işlenen suçlar (TCK m. 167)
- Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (TCK m. 245)
- Yalan tanıklık (TCK m. 273)
- Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (TCK m. 281)
- Suçluyu kayırma (TCK m. 283)
- Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme (TCK m. 284)

Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan soruşturma sonunda, şüpheli tarafından icra edilen fiilin şahsi cezasızlık hükümlerinin uygulanması gerektiren bir suç olduğunun tespiti halinde, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilebilir. Şahsi cezasızlık hükümlerinin uygulandığı suç tiplerinde indirim yapılması gereken hallerde ise, kamu davası açmak için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin varlığı halinde kamu davası açmak gerekmektedir. Zira; cumhuriyet savcısının bu halde kamu davası açıp açmama hususunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Sonuç olarak; bir suç işlendiğini herhangi bir şekilde öğrenen cumhuriyet savcısının başlattığı soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair şüpheli hakkında kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleştiğinin anlaşılması üzerine, şüpheliye isnat olunan suçun cezayı kaldıran sebeplerden şahsi cezasızlık nedeni olup olmadığına dikkat edilmesi gerekir. Bu nedenle şüpheliye isnat olunan suçun şahsi cezasızlık hükümlerinden cezayı ortadan kaldıran bir hüküm olması halinde cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir¹⁶⁷.

3.3. Kovuşturmayaya Yer Olmadığına Dair Kararın Hukuki Niteliği ve Denetimi

¹⁶⁶ Şahin Ekici, Meral, “Taksirli Suçlarda Ceza Sorumluluğunu Etkileyen Şahsi Neden: Failin Kişisel ve Ailevi Durumu (TCK m.22/6)”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 165-166, 2018, s. 97

¹⁶⁷ Kartal, Melik, Kamu Davasının Açılmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 96

Cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturma sonunda kamu davası açılması için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, itiraz hakkı, süresi ve merci gösterilmek suretiyle suçtan zarar görene, önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye tebliğ edilir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil elde edilmedikçe ve bu konuda sulh ceza hakimliğince bir karar verilmedikçe aynı fiilden dolayı kamu davası açılmayacaktır. Yeni delil elde edilemeden yeniden soruşturma yapılamayacak olması, kişilere yasal bir güvence vermekle birlikte kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının tekrar değişeceği kaygısını da ortadan kaldırmaktadır¹⁶⁸. Ayrıca, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin AİHM kararıyla kesinleşmesi ve bu doğrultuda üç ay içerisinde talepte bulunulması halinde de yeniden soruşturma açılacaktır. Suçtan zarar gören, cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde, cumhuriyet savcısının görev yaptığı yargı çevresinde bulunan ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine itirazda bulunabilme hakkına sahiptir. Öğretide itiraz hakkına kovuşturma davası denilmektedir¹⁶⁹. Suçtan zarar gören tarafından yapılan itiraz üzerine sulh ceza hakimliği tarafından iki şekilde karar verilmektedir; Birincisi, yapılan itiraz sulh ceza hakimliği tarafından reddedilerek soruşturmada yeni delil elde edilmedikçe karar kesinleşmiş olmaktadır. İkincisi ise, mağdur veya suçtan zarar görenin yaptığı itirazın sulh ceza hakimliği tarafından kabul edilmesi üzerine cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmak üzere iddianame düzenlenmesi zorunluluğu doğmaktadır. Yapılan itiraz üzerine sulh ceza hakimliği, soruşturmanın genişletilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığından talepte bulunulabilir. Sulh ceza hakimliğinin verdiği soruşturmanın genişletilmesi kararı üzerine cumhuriyet savcısı tarafından toplanması gereken deliller toplandıktan sonra, itiraza konu kovuşturmaya yer olmadığına dair karar hakkında sulh ceza hakimliğince kabul veya ret kararı verilmektedir.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararının yargısal denetimi ile birlikte uygulamada idari denetimi de yapılmaktadır. Nitekim, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 18. maddesinde "*Ağır Ceza Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısının; Ağır Ceza Mahkemesi yargı çevresindeki görevli Cumhuriyet Başsavcıları, Cumhuriyet Başsavcivekilleri, Cumhuriyet Savcıları ile bağlı birimler üzerinde gözetim ve denetim yetkisi vardır. Asliye Ceza*

---

¹⁶⁸ Öztürk, v.d., a.e., s. 593

¹⁶⁹ Centel / Zafer, a.e., s. 523

Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısının o yer yargı çevresinde görevli Cumhuriyet Savcıları ile bağlı birimler üzerinde gözetim ve denetim yetkisi vardır.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Anılan maddedeki gözetim ve denetim yetkisi çerçevesinde, uygulamada cumhuriyet savcıları tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararları, cumhuriyet başsavcısı ya da cumhuriyet başsavcivekili tarafından denetlenmektedir. Görüldüğü üzere cumhuriyet başsavcısı veya başsavcivekilinin verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararları üzerinde denetim yapacağına dair bir düzenleme CMK’da bulunmamaktadır¹⁷⁰. Ancak,

¹⁷⁰ Bu Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Yasasının 5/1. maddesinde “... ağır ceza Cumhuriyet başsavcıları, merkezdeki Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcıları ve Cumhuriyet savcıları üzerinde, gözetim ve denetim hakkına sahiptir” hükmü yer almaktadır. Öte yandan, Cumhuriyet Başsavcılığının görevlerini düzenleyen 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Yasanın 17. maddesi; “1- Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak, 2- Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak, 3- Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek, 4- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak” hükmünü; Aynı Yasanın 18. maddesi; “1. Cumhuriyet başsavcılığını temsil etmek, 2. Başsavcılığın verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak, iş bölümünü yapmak, 3. Gerektiğinde adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak, 4. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak. Ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının; ağır ceza mahkemesinin yargı çevresinde görevli Cumhuriyet başsavcıları, Cumhuriyet başsavcivekilleri, Cumhuriyet savcıları ile bağlı birimler üzerinde gözetim ve denetim yetkisi vardır” hükmünü; 22. maddesi ise; “duruşmalara, Cumhuriyet Başsavcısının görevlendireceği Cumhuriyet başsavcivekili veya Cumhuriyet savcısı katılır” hükmünü taşımaktadır. Bu yasal düzenlemelere göre, İl Cumhuriyet Başsavcısı veya Ağır Ceza Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturma aşamasında diğer Cumhuriyet savcılarının arasında iş bölümü yaparak kimin hangi soruşturmayı yürüteceğini belirleme, soruşturma sonucunda iddianame ve kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararlara “görüldü” yapmak suretiyle bu belgelerdeki görüşü benimseme, hatta gerektiğinde bunlarda değişiklik yapılmasını isteme veya kendiliğinden düzeltme yapmak, kovuşturma aşamasında ise duruşmada yer alacak Cumhuriyet savcısını belirleme, gerektiğinde duruşmada Cumhuriyet savcısı olarak iddia makamında bizzat yer alma hak ve yetkisine sahiptir. Bir başka anlatımla Cumhuriyet Başsavcısı suç isnadını ve bu isnadı doğrulayacak kanıtları, buna bağlı olarak ceza yargılamasında iddiayı ortaya koyan makamdır. Cumhuriyet Başsavcısının konumu öğretide de ele alınmış ve Dr. Selahattin Keyman “Ceza Muhakemesinde Savcılık” adlı eserinde; “... makamın başı sayılan savcının hiçbir direktif vermemiş bulunması halinde, yardımcı savcılığın görevleri içine giren bütün işlemleri serbestçe ve kendi takdirlerine göre yapabilirler. Ancak burada dahi, savcının yardımcısının işlemlerini tasvip etmediğini açıklaması halinde sözü edilen imkan ortadan kalkar; bundan sonra yardımcı makamın başı tarafından verilen emirlere uymak zorundadır. Makamın başı sayılan savcının açık ve sarıh emirler vermesi halinde, kendisine mahsus yetkisi bulunmayan yardımcı, her zaman için kendisinin yerine geçerek istediği işlemi yapabilecek durumda bulunan savcının (makam başı) emirlerini yerine getirmek mecburiyetindedir... Yardımcıların iç bağımsızlıkları, makamın başı sayılan savcının iradesi ile sınırlıdır. Bu itibarla makamın başı olan savcı kendi teşkilatının görevine giren bütün işlerde yetkilidir. Bundan başka verdiği bütün emirler yardımcıları tarafından yerine getirilmelidir” şeklinde konuyu açıklamıştır. (sh.190-191) Diğer taraftan, konunun Anayasa’nın 90. maddesi uyarınca bir iç hukuk normu haline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde yer alan “adil yargılanma hakkı” bağlamında da değerlendirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 01.10.1982 gün ve 8692/79-56 sayılı Piersack/Belçika kararında özetle; “Yargıçlardan birisinin, daha önce tahkikatı yürüten savcılık biriminin başı olarak görev yaptığı, bu dosyayla ilgilenen görevlilerin hiyerarşik üstü olarak mahkemeye sunulacak yazılı mütalaaları gözden geçirip düzeltme, olayda benimsenecek yaklaşımı tartışma ve hukuki noktalardan kendilerine tavsiyede bulunma hakkına sahip olmasının, böyle davranmadığı saptansa dahi suç isnadının esası üzerinde karar vermiş bir ‘yargı yerinin’ tarafsızlığının kuşkuyla açık olabildiğini tespit etme bakımından yeterli olup, bunun da Sözleşme’nin 6/1. maddesinin (adil yargılanma hakkının) ihlali niteliğinde olduğu” sonucuna varılmıştır. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, O dönemde İl Cumhuriyet Başsavcısı olarak görev yapan tarafından iddianamelere “görüldü” yapılmış ve kamu davasının açılması sağlanmıştır. Daha sonra, Yerel Mahkemece verilen bir kısım sanıkların beraatlarına, bir kısmının ise cezalandırılmalarına ilişkin hükmün o yer C.savcısı, katılanlar vekili ve sanıklar müdafileri tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 3. Ceza Dairesinde temyiz incelemesi yapıldığı

cumhuriyet başsavcısı veya başsavcıvekiline verilen denetim ve gözetim hakkının bir sonucu olarak uygulamada cumhuriyet savcıları tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararlarına görüldü işlemleri yapılmaktadır. Yapılan bu görüldü işlemleri ile cumhuriyet savcısı tarafından verilen karara dair gözden kaçırılan bazı hususlar tespit edilebilmekte ve hukuka aykırı bir karar çıkmasına engel olunmaktadır. Nitekim, cumhuriyet savcıları da yürüttükleri soruşturma sonunda verdikleri kararlarında bazı hususları gözden kaçırabilir ya da delillerin takdirinde sehven yanılığa düşebilir. Bu nedenle cumhuriyet başsavcısı veya başsavcıvekilleri tarafından yapılan bu idari denetimin bir sonucu olarak verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar kesinleşmeden tekrar gözden geçirilmekte ve suçtan zarar görene gözden geçirilmiş bir şekilde tebliğ edilmektedir. Diğer taraftan suçtan zarar gören tarafından yapılan itiraz üzerine sulh ceza hakimi tarafından itirazın reddine karar verilmesi halinde, suçtan zarar gören, verilen kararın kanun yararına bozulması için Adalet Bakanlığı'ndan talepte bulunabilir. Zira; istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeyen ve hakim ya da mahkeme tarafından verilen karar veya hükümde hukuka aykırılığın bulunduğu Adalet Bakanlığı tarafından öğrenilmesi halinde, o karar veya hükmün bozulmasının Adalet Bakanlığınca istenebileceği CMK'nın 309. maddesinde düzenlenmiştir. Adalet Bakanlığı bu talebini Yargıtay tarafından bozulmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kanalıyla yerine getirmektedir. Burada belirtmek gerekir ki, suçtan zarar görenin kanun yararına bozma talebine konu kararın da Adalet Bakanlığı tarafından hukuka aykırı olarak bulunması gerekmektedir. Sonuç olarak; cumhuriyet savcılarının yürüttükleri soruşturma sonucunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe oluşturacak delilin elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunamaması nedeniyle verdikleri kovuşturmaya yer olmadığı kararı, hem adli hem de idari¹⁷¹ olarak denetlenmektedir.

---

sırada, Daire Üyesi de inceleme yapan kurulda yer almış ve hükümlerin onanmasına karar verilmiştir. Görüldüğü gibi, gerek soruşturma aşamasında yargılama konusu uyuşmazlık hakkında görüş bildirip, tavsiyede bulunma hakkına sahip olan ve soruşturma sonucunda düzenlenen iddianameye görüldü yaparak "olur vermekle" o görüşü benimseyen, gerekse kovuşturma aşamasında benimsediği bu görüşü sürdüreceği C.savcısını da belirleme hak ve yetkisine sahip İl Cumhuriyet Başsavcısının, 5271 sayılı CYY'nin 22/1-g maddesi uyarınca aynı davada C.savcısı olarak görev yapması nedeniyle Hakim olarak görev yapmasına olanak bulunmamaktadır. Böyle bir halin aynı zamanda Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca bir iç hukuk normu haline gelen AIHS'nin 6/1. maddesinin "adil yargılanma hakkının", ihlali niteliğinde olacağına kuşku yoktur. Bu itibarla, haklı nedenlere dayanan Yargıtay C.Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmelidir. Çoğunluk görüşüne katılmayan bir kısım Kurul Üyesi ise, İl Cumhuriyet Başsavcısının, iddianamelere görüldü yapmasının idari bir faaliyet olup, yargılamaya ilişkin bir özellik taşımadığı, bu nedenle de temyiz incelemesinde Yüksek Yargıç olarak görev almasında hukuki bir engel bulunmadığından bahisle, Yargıtay C.Başsavcılığı itirazının reddi yönünde karşı oy kullanmışlardır. Y.C.G.K., 03/03/2009 T, 2009/21 E ve 2009/46 K sayılı kararı, UYAP (25/11/2019)

¹⁷¹ Çetintürk, Ekrem, "Cumhuriyet Savcısının Statüsünün ve Savcılık Teşkilatının Kurumsal Yapısının, Savcılık Faaliyetinin Etkinliğine ve Kalitesine Etkisi", Ceza Hukuku Dergisi, C. 10, S. 29, 2015, s. 125-204

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDDİANAMENİN KABULÜ İLE SORUŞTURMANIN SONA ERMESİ

4.1. Genel Olarak

Suç işlendiği haberini alan cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma sonunda verdiği kararlardan biri de şüpheli hakkında iddianame düzenlemektir. Bu durum CMK madde 170/2’de düzenlenmiştir. Anılan madde, “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı bir iddianame düzenler.*” şeklindedir. Cumhuriyet savcısı, şüphelinin suç teşkil eden fiili nedeni ile başladığı soruşturma sonunda suç teşkil eden fiile dair bir karar vermek zorundadır. Şüphelinin suç teşkil eden fiili işlendiği hususunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyeye ulaşamayan cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi gerektiğine yukarıda değinmiştik. Ancak şüpheliye isnat edilen suç teşkil eden fiilin şüpheli tarafından işlendiğine dair cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyeye ulaşılması halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılması gerekir. Diğer bir ifade ile

cumhuriyet savcısı, suçun meydana geldiğine dair yeterli deli elde edildiği kanısında ise, yürüttüğü soruşturma safhasını iddianame düzenleyerek sonlandırır¹⁷². Kamu davası açılması, diğer bir ifade ile iddianamenin mahkeme tarafından kabulü ile kovuşturma evresine geçilmektedir. Kanun koyucu, kovuşturmanın tanımını CMK’da yapmıştır. Anılan kanunun 2/1-f maddesine göre; “*Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder.*” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanunun 175/1 maddesinde ise; “*İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Buradan hareketle, kovuşturma safhasının, iddianamenin cumhuriyet savcısınca düzenlenmesi ile değil; cumhuriyet savcısınca düzenlenen iddianamenin görevli ve yetkili mahkeme tarafından kabul edilmesi ile başlayacağını anlamak gerekir. Kanun koyucu bazı istisnalar¹⁷³ dışında, kamu davası açma görevini kural olarak cumhuriyet savcısına vermiştir¹⁷⁴. Cumhuriyet savcısı da kendisine verilen bu yetkiyle hareket ederek şüphelinin suç teşkil eden fiiline dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheye ulaşırsa, şüpheli hakkında kamu davası açılmak üzere görevli ve yetkili mahkemeye hitaben iddianame düzenlemek suretiyle kamu davası açmaktadır. Soruşturma safhasını sonlandırıp, kovuşturma safhasını başlatması nedeniyle burada iddianameye de değinmek gerekir. Gerçekten iddianame, soruşturma ve kovuşturma safhası için önemli bir belge olmakla birlikte soruşturmayı, kovuşturma safhasına taşınması ile de önemli bir soruşturma işlemi teşkil etmektedir¹⁷⁵.

Uygulamada cumhuriyet savcıları tarafından kamu davası açılmak üzere düzenlenen iddianameler, cumhuriyet başsavcıları veya cumhuriyet başsavcivekilleri tarafından kontrol edilmesi için onaya sunulmaktadır. Onaya sunulan bu işleme uygulamada “görüldü” denilmektedir. Başsavcı veya başsavcivekilinin, cumhuriyet savcısı üzerinde denetim ve gözetim hakkına sahip olduğuna, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile soruşturmanın sona ermesi bölümünde değinmiştik. İşte bu gözetim ve denetim yetkisi nedeniyle cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianame, UYAP üzerinden başsavcı veya başsavcivekilinin onayına sunulmaktadır. Başsavcısı veya başsavcivekili tarafından iddianamenin onaylanması halinde ise, iddianame UYAP üzerinden görevli ve yetkili mahkemenin ekranına düşmektedir.

---

¹⁷² Centel / Zafer, a.e., s. 476

¹⁷³ Örn. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un 12. maddesinde: “*Hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılır. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturma Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcivekili, kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturma ise il Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcivekili tarafından yapılır.*” şeklinde hüküm bulunmaktadır.

¹⁷⁴ CMK madde 170/1: “*Kamu davası açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir.*”

¹⁷⁵ Yurtcan, a.e., s. 407

Başsavcı veya başsavcıvekili, düzenlenen iddianamenin, iddianameyi düzenleyen cumhuriyet savcısına iade edilmesi gerektiği kanısında olursa, iddianamenin iade gerekçesini yazmak zorundadır.

Toplumda, kamu davasının şikayetçi olunması halinde açıldığına dair yanlış ve yaygın bir kanı bulunmaktadır. Zira; kamu davasının açılıp açılmaması şikayet koşuluna bağlı değildir. Sadece soruşturulması ve kovuşturulması şikayet koşuluna bağlı olan suçlarda, mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetçi olmaması nedeniyle şüpheli hakkında kamu davası açılmayacaktır. Dolayısıyla, soruşturması şikayet koşuluna bağlı olmayan suçlarda, mağdur veya suçtan zarar görenin suç işleyen şüpheliden şikayetçi olmaması halinde de şüpheli hakkında kamu davası açılmak üzere iddianame düzenlenecektir. Sonuç olarak; soruşturması şikayete koşuluna bağlı olmayan suçlar yönünden mağdur veya suçtan zarar görenin şüpheliden şikayetçi olmaması, şüpheli hakkına kamu davası açılması üzerinde bir etkiye sahip olmamaktadır¹⁷⁶.

4.2. Kamu Davasının Açılmasındaki İlkeler

Kamu davasının açılmasında benimsenen bazı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler, açılan kamu davasında bulunması gereken ilkelerdir. Kamu davasının açılmasında geçerli olan bu ilkeler şunlardır: Kamu davasının kamusalılığı ilkesi, kamu davasının mecburiliği ilkesi, davasız yargılama olmaz ilkesi ve isnat edilen fiil ile bağlılık ilkesidir.

4.2.1. Kamu Davasının Kamusalılığı İlkesi

Devletin, cumhuriyet savcısı eliyle soruşturma başlatıp, mevcut uyuşmazlığı ele alarak ceza davası açmasına, kamu davasının kamusalılığı ilkesi denir¹⁷⁷. Diğer bir ifadeyle kamu davasının kamusalılığı ilkesi, suç işlendiği haberini alan cumhuriyet savcısının, haberini aldığı suça dair olarak araştırma yapıp uyuşmazlığa konu davayı kovuşturma safhasına taşımamasıdır¹⁷⁸. Kamu davası açabilmek için öncelikle soruşturma safhası sonunda toplanan

¹⁷⁶ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 26

¹⁷⁷ Centel / Zafer, a.e., s. 476

¹⁷⁸ Özen, Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, s.19

delillerin kovuşturma açılması için yeterli şüpheyi oluşturması gerekir. Cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturma sonucu toplanan delillerin şüpheli hakkında kamu davası açmak için yeterli şüphe oluşturduğu kanısında olursa, görevi ve yetkili mahkemeye iddianame düzenleyerek kamu davası açar. Buradan hareketle, cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek kamu davası açma zorunluluğunun, kamu davasının kamusalılığı ilkesinden kaynaklandığını belirtmek isteriz.

Devlet otoritesinin bulunmadığı zamanlarda işlenen suçların, yalnız suçu işleyen ve suça maruz kalan kişiyi ilgilendirdiği için, kamu davasının kamusalılığı ilkesi eski hukuklarda rastlanmayan bir ilkeydi¹⁷⁹. Dolayısıyla bu zamanlarda, suç işlenmesiyle bozulan kamu düzeni devlet otoritesi tarafından düzeltilmemekte; suç işlenmesiyle toplumda meydana gelen sorunlar ancak suça taraf olan kişiler tarafından ele alınarak çözülebilmekteydi. Oysaki, suç işlenmesi ile bozulan kamu düzeni nedeniyle suçlular hakkında soruşturma açma, açılan soruşturma sonunda yargılama yapma ve yapılan yargılama sonunda ise suçlular hakkında ceza verme yetkisi devletindir. Nitekim suçluların devlet tarafından cezalandırılmayıp, kişilerin kendisi tarafından cezalandırıldığı yerde, kamu davasının kamusalılığı ilkesinden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle devletin soruşturma ve kovuşturma yaptığı ceza hukuku sistemlerinde kamu yararı bulunmakla birlikte kamu adına açılan ve yürütülen kamu davalarında da kamu yararı bulunmaktadır. Dolayısıyla, kamu davasının kamusalılığı ilkesi ile kişilerin öç alma duygusu ile hareket ederek cezalandırma isteği engellenmektedir. Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, kamu davasının kamusalılığı ilkesi, suç işlendiği haberi alınması üzerine başlatılan soruşturmadan açılan kamu davası sonucu suçlunun cezalandırılmasına kadar geçen safhanın devlet tarafından yapılmasını ifade eder¹⁸⁰.

4.2.2. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi

Kamu davasının mecburiliği ilkesi, cumhuriyet savcısının dava açma takdir yetkisini kötüye kullanmasını engelleyerek, bir kişinin suç işlediğine dair hakkında kamu davası açmak için kovuşturma şartı olan yeterli şüphelinin bulunması halinde, adaletin gerçekleşmesi adına bu kişi hakkında kamu davasının açılmasını ifade eder¹⁸¹. Nitekim bu durum, CMK madde 170/2’de yer almaktadır. Anılan madde, “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliler, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame*

¹⁷⁹ Kitapçioğlu, a.e., s. 177

¹⁸⁰ Baykal, Mine Güliz, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları ve İfadesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 59

¹⁸¹ Centel / Zafer, a.e., s. 479

düzenler.” şeklindedir. Bu maddenin lafzından da anlaşılacağı üzere; soruşturma safhasında toplanan mevcut deliller uyarınca bir kişinin suç işlediğinin anlaşılması halinde, suçu işleyen hakkında iddianame düzenlemek gerekmektedir. İşte burada cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek kamu davası açması zorunluluğuna, kamu davasının mecburiliği ilkesi denilmektedir. Burada belirtmek isteriz ki, suç işlendiği izlenimi veren her fiilden dolayı kamu davası açılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Zira; suç şüphesi doğuran olay hakkında soruşturma safhasında araştırma yapılarak soruşturma işlemleri icra edilmektedir. Yapılan soruşturma sonucunda toplanan deliller hakkında cumhuriyet savcısınca bir karar verilmektedir. Mevcut deliller uyarınca cumhuriyet savcısının delilleri takdir etmesi sonucu, fail hakkında kamu davasının açılması için kovuşturma şartı olarak yeterli şüphelinin olduğunun tespit edilmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılması gerekmektedir. Eğer toplanan deliller, şüpheli hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak şekilde kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyi oluşturmuyorsa, şüpheli hakkında kamu davası açılmadan kovuşturmaya yer olmadığına karar vermek gerekecektir¹⁸².

Cumhuriyet savcısı tarafından delillerin yapılan incelemesi sonucu, şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphelinin gerçekleştiğinin anlaşılması halinde şüpheli hakkında iddianame düzenlenerek açılan kamu davası nedeniyle meydana gelen mecburilik ilkesi, kovuşturma safhasında hakim ve mahkemeyi de bağlar¹⁸³. Zira; açılan kamu davası sonucu yapılacak kovuşturmanın da sonuçlanması gerekmektedir. Nitekim mahkeme, kovuşturma konusu olay hakkında karar vermeye mecburdur¹⁸⁴. Her ne kadar ceza hukukumuzda kural olarak kamu davasının mecburiliği ilkesi kabul edilmiş ise de, bu ilkenin istisnası “*kamu davasını açmada takdir yetkisidir*”. Cumhuriyet savcısı, suç işlendiğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphelinin gerçekleşmesine rağmen bazı hallerde kamu davasını açmayabilir. Kamu davasını açmada takdir yetkisi konusuna tezimizin ikinci bölümünde geniş bir şekilde değinmiştik. Bu nedenle kamu davası açmada takdir konusuna burada kısaca değinmek gerekirse eğer; cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında kovuşturma şartı olan yeterli şüphelinin gerçekleşmesine rağmen, cezayı kaldıran şahsi sebeplerden etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık sebebi bulunması ya da koşullarının oluşması halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vererek kamu davası açmayabilir. İşte bu durum, kamu davasının mecburiliği ilkesinin istisnasıdır¹⁸⁵.

---

¹⁸² Soyaslan, a.e., s. 345

¹⁸³ Centel / Zafer, a.e., s. 479

¹⁸⁴ Anayasa madde 36/2: “Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.”

¹⁸⁵ Yenisey /Nuhoglu, a.e., s. 683

4.2.3. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi

Davasız yargılama olmaz ilkesi, kovuşturma safhasının başlatılabilmesi için suç olan bir fiil hakkında cumhuriyet savcısınınca bir iddia ileri sürülmesi ve bu iddia hakkında kamu davası açılması ile kamu davası açan merci ve kovuşturmayı yürütecek mercinin birbirinden farklı makamlar olmasıdır¹⁸⁶. CMK madde 175/1’de, “İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bu madde ile kamu davası açılmadan yargılama yapılamayacağı kabul edilmiş olmaktadır. Buradan hareketle, suç teşkil eden bir fiil hakkında yargılama yapılabilmesi için, kural olarak, o fiilin suç teşkil ettiği ve fiili icra eden şüphelinin cezalandırılmasının iddia edilmesine davasız yargılama olmaz ilkesi denir¹⁸⁷. Bu nedendir ki, davasız yargılama olmaz ilkesinin uygulanabilmesi için kamu davasının açılması zorunluluğu bulunduğunu ve kamu davasının açılması için iddia makamı olan cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek görevli ve yetkili mahkemeye sunması gerektiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla, davasız yargılama olmaz ilkesinden bahsedebilmek için öncelikle bir soruşturmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Suç işlendiği şüphesi üzerine, suç haberi alınarak cumhuriyet savcısı tarafından başlatılan soruşturma sonunda toplanan delillerin şüpheli hakkında kamu davası açmada kovuşturma şartı olarak yeterli şüphe oluşturması halinde, kamu davası açılacaktır. Buradan anlaşılması gereken cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılması ile birlikte “davasız yargılama olmaz” ilkesinin harekete geçtiğidir. Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheli hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılması ve iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi ile mahkemenin yargılama yetkisi başlamış olacaktır. Zira; mahkeme tarafından yargılama yapılabilmesi için “açılmış bir dava”¹⁸⁸ olmalı ve mahkemenin yargılama yaparak hüküm verebilme yetkisi de açılan bu dava ile sınırlıdır¹⁸⁹. Bu nedenle yargılamayı yapan mahkeme, iddianamede bulunmayan bir fiile yönelik karar veremeyecek ve iddianamede yer almayan

¹⁸⁶ Kitapçioğlu, a.e., s. 181

¹⁸⁷ Öztürk, v.d., a.e., s. 147

¹⁸⁸ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: “... altınları gelen sanıklara göstererek kendilerinden para alıp dolandırıcılık etmek istedikleri şeklindeki anlatımın devamında tüm sanıkların anlaşarak birlikte sahte altınları Mardin iline gidip oradaki kuyumculara satmak suretiyle dolandırıcılık yapmaya karar verdikleri, iki araç halinde İzmir üzerinden yola çıkmayı düşünüp sanık M.T.’nin bulunduğu arabanın polisler tarafından durdurulduğu ve sanıklar S.Ö., M.Y. ve Y.C.’nin bulunduğu aracın da polislerce sanık M. Vasıtasıyla geri çağrılıp sanıkların yakalandığı ve tüm sanıkların tarihi eser niteliğinde olan altınları pazarlamak ve bunlar yardımıyla ellerinde çok miktarda altın olduğunu karışındaki şahıslara inandırarak atılı suçu işlemek konusunda anlaşmalarından bahisle tüm sanıklar hakkında dolandırıcılığa eksik teşebbüs suçundan kamu davası açılmış olup sanıklar S.A., M.O. ve M.T. yönünden beraat eden diğer sanıklara yönelik dolandırıcılık suçundan açılmış bir dava bulunmadığı gözetilmeden iddianame dışına çıkılarak açılmayan suçtan sanıklar hakkında yazılı şekilde karar verilmesi...” Y. 11. CD, 28/01/2010 T, 2008/11316 E ve 2010/243 K sayılı kararı, UYAP (27/11/2019),

¹⁸⁹ Özbek, v.d., a.e., s. 80

fail hakkında da ceza tayinine gidemeyecektir. Davasın yargılama olmaz ilkesi, hem kişiye hem de kişinin işlediği fiile ilişkindir. Şüpheliye suç isnat edilerek cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianamede, hem şüpheli hem de şüpheliye isnat edilen suç açıkça gösterilmelidir. Şüpheli hakkında işlediği suça yönelik düzenlenen iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi üzerine, mahkeme tarafından da iddianamedeki şüpheli ve şüphelinin işlediği suça yönelik yargılama yapılabilecektir. Yapılan yargılama sırasında failin başka bir suçu da işlediğinin mahkeme tarafından anlaşılması halinde, mahkeme tarafından fail hakkında öğrenilen yeni suçla ilgili karar verilemeyecektir. Zira; öğrenilen suçla ilgili olarak cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmadığı için davasız yargılama olmaz ilkesi gereğince ortada henüz bir dava söz konusu değildir. Bu nedenle mahkeme tarafından öğrenilen yeni suçla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmalıdır. Bazen failin işlediği suça dair yapılan yargılamada, failin işlediği iddia edilen suçun niteliğinde değişiklik meydana gelebilmektedir. Kanun koyucu bu durumu düşünerek faile verilecek ek savunma hakkı¹⁹⁰ ile davasız yargılama olmaz ilkesinden uzaklaşmak istememiştir. Sanığın işlediği suç hakkında yapılan yargılama sırasında suçun niteliğinde değişiklik meydana gelmesi nedeniyle sanığa verilecek ek savunma hakkı ile davasız yargılama ilkesine aykırı bir durum söz konusu olmamaktadır. Zira; sanığın yargılamaya konu olan fiili hakkında düzenlenen bir iddianame ile kamu davası açılmış ve sanığın yapılan yargılaması, icra ettiği kovuşturmayla konu fiile yöneliktir. Sanık hakkında, niteliği değişen suç gibi yeni bir suça yönelik ek savunma hakkı verilemez; çünkü davasız yargılama olmaz ilkesi gereği, öncelikle, kişinin işlediği suça dair bir soruşturma yürütülmeli, yürütülen soruşturma sonucu toplanan deliller, kişi hakkında kamu davası açmak için kovuşturma şartı olan yeter şüpheyi oluşturuyorsa, şüpheli hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılmalıdır. Şüpheli hakkında açılan kamu davasının mahkeme tarafından kabul edilmesi ile de kovuşturma safhasında sanık sıfatı alacak şüpheli hakkında yargılama yapılması, davasız yargılama olmaz ilkesi gereğidir. Sonuç olarak davasız yargılama olmaz ilkesi, sanığın hukuken koruması gereken hakları yönünden önem arz etmektedir¹⁹¹

4.2.4. İsnat Edilen Fiil ile Bağlılık İlkesi

---

¹⁹⁰ CMK madde 226/1: “Sanık, suçun hukukî niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça, iddianamede kanunî unsurları gösterilen suçun değindiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemez.” CMK madde 226/2: “Cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek hâller, ilk defa duruşma sırasında ortaya çıktığında aynı hüküm uygulanır.” CMK madde 226/3: “Ek savunma verilmesini gerektiren hâllerde istem üzerine sanığa ek savunmasını hazırlaması için süre verilir.”

¹⁹¹ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 791

Kovuşturma makamı, iddianamede isnat edilen fiil ile bağlıdır. Bu nedenledir ki, kanun koyucu, CMK madde 225/1’de bu ilkeye dair hüküm koymuştur. Anılan madde; *“Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve fail hakkında verilir.”* şeklinde dir. Kanun koyucunun düzenlediği bu maddeden de anlaşılacağı üzere mahkeme, yargılamasını yaptığı bir suça ilişkin hükmü, ancak iddianamede yer alan fiile ve faile yönelik olarak verebilir. Yargılamayı yapan makam olan mahkemenin isnat edilen fiil ile bağlı kalacak olması nedeniyle cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianamedeki fiile dair hususlar önem arz etmektedir. Cumhuriyet savcısı, düzenlediği iddianamede, şüphelinin işlediği suça dair şüpheliye isnat edilen fiili ya da fiilleri açıkça belirterek, hangi suçtan yargılanmasını istediğini ve yargılanmasını istediği suçun, şüphelinin icra ettiği hangi fiil ya da fiillerden kaynaklandığını neden sonuç ilişkisi içerisinde anlatmalıdır. Cumhuriyet savcısının bu şekilde düzenlediği iddianame ile şüpheliye isnat edilen fiile dair sınırlar çizilmiş olacak ve yargılamayı yapacak olan mahkemeye sınırları çizilmiş bir kamu davası açmış olacaktır. Böylece yargılama yapmakla görevli olan mahkeme de iddianamede sınırları çizilmiş suça dair sanık ve sanığa isnat edilen suç hakkında karar verecektir¹⁹².

4.3. İddianamenin Görevli ve Yetkili Mahkemeye Sunulması

4.3.1. Genel Olarak

Kanun koyucu, CMK madde 170/1’de, Kamu davası açma görevinin cumhuriyet savcısına ait olduğuna hükmetmiştir. Bu nedenle cumhuriyet savcısı, bir suçla ilgili olarak yürüttüğü soruşturma sonucunda, suçun işlendiğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleştiği kanısında ise, suçu işleyen kişi hakkında iddianame düzenleyerek kamu davası açmak zorundadır. Suç işlediği iddia edilen kişi hakkında kamu davası açmayı haklı kılacak nitelikte kovuşturma şartı olan yeterli şüpheye ulaşılamaması halinde ise kamu davası açılmayacaktır. şüpheli hakkında kovuşturma şartı olan yeterli şüphelinin gerçekleşmesine rağmen kamu davası açılmasının istisnaları ise; cumhuriyet savcısının kamu davası açmada takdir yetkisini kullanarak cezayı kaldıran şahsi sebeplerden etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık nedenleriyle kovuşturma olanağının bulunmamasından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi ve koşulların oluşması halinde kamu davasının açılmasının

---

¹⁹² Büyükhatipoğlu, a.e., s. 72

ertelenmesi kararını vermesidir. Bu istisnalar dışında, cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturma sonunda toplanan bütün delilleri takdir ederek, bu delillerin kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi gerçekleştirdiği sonucuna varırsa, iddianame düzenleyerek kamu davası açacaktır¹⁹³.

Kamu adına iddia faaliyeti yürüten cumhuriyet savcısının, kamu davası açmada kullandığı ve kovuşturma safhasının da temelini oluşturan belgeye iddianame denir¹⁹⁴. Adından da anlaşılacağı üzere iddianame, iddia faaliyetini yürüten cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenir. Cumhuriyet savcısı, kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleştiği kanısında bulunduğu şüpheli hakkında, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben yazdığı belge niteliğinde olan iddianameyi, görevli ve yetkili mahkemeye gönderir. Cumhuriyet savcısının, soruşturmasını yaptığı fiile dair kamu davası açıp iddianame düzenlemesi, suça konu fiilin şüpheli tarafından işlendiğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi oluşturduğunu kabul etmesi anlamına gelir¹⁹⁵. Cumhuriyet savcısınca hazırlanan iddianameyi kabul eden görevli ve yetkili mahkeme, iddianamede bulunan fiile bağlı olmakla birlikte cumhuriyet savcısının istediği gibi cezalandırma yoluna gitmeyebilecektir. Zira; mahkeme, yapılacak yargılama sonucu iddia makamının lehte ve aleyhte topladığı deliller uyarınca bağımsız ve tarafsız bir şekilde karar verecektir.

Soruşturma safhasında şüpheli hakkında kamu davası açmak için kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi ulaştırılması nedeniyle iddianame düzenlemek, hakkında kamu davası açılan kişinin suçu işlediğinin sabit olduğu anlamına gelmemelidir. Nitekim, bir kişinin suç işleyip işlemediğine karar veren ve buna göre ceza verip vermemeye yetkili olan makam, mevcut deliller uyarınca yargılama yaparak hüküm veren mahkemelerdir. Bu nedenle yargılama makamı, her ne kadar iddianamede yer alan olayla bağlı ise de, iddia makamı tarafından iddianamede istenen cezayı uygulamak zorunda değildir. Hatta, bir cumhuriyet savcısının, kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleştiği kanısı ile şüpheli hakkında cezalandırılması amacı ile düzenlenen iddianame hakkında başka bir cumhuriyet savcısı aynı kanıda olmayabilir. Bu konuya açıklık getirmek amacıyla örnek verecek olursak; örneğin, soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısı tarafından ağır ceza mahkemesine açılan bir kamu davasında, ağır ceza mahkemesinde bulunan ve iddia makamı olan başka bir cumhuriyet savcısı, cezalandırılması istenilen sanık hakkında beraat istemli mütalaa verebilir¹⁹⁶.

---

¹⁹³ Donay, a.e., s. 302

¹⁹⁴ Baykal, a.e., s. 82

¹⁹⁵ Büyükhatipoğlu, a.e., s. 73

¹⁹⁶ Kitapçioğlu, a.e., s. 189-190

Ayrıca belirtmek gerekir ki, her ne kadar kural olarak bütün delillerin soruşturma safhasında toplanması ve verilecek karara dayanak olması öngörülse de, soruşturma safhası sonunda verilen kamu davası açılması kararı sonucu düzenlenen iddianamenin görevli ve yetkili mahkeme tarafından kabul edilmesi ile başlayan kovuşturma safhasında da yargılamaya konu olay hakkında başka delil toplama faaliyetinde bulunulabilir. Yargılamayı yapan mahkeme, kabul ettiği iddianame sonrasında başlayan kovuşturma hakkında bir karar vermek zorundadır. Eksik bir delilin bulunması nedeniyle mahkeme tarafından her türlü şüpheden uzak bir karar verilemediğinin anlaşılması halinde, eksik olan bahse konu delilin yargılamayı yapan mahkeme tarafından toplanmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Dolayısıyla kovuşturma safhasında da, adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesi amacıyla yargılama makamı tarafından hükme esas olacak deliller toplanabilmektedir¹⁹⁷.

4.3.2. İddianamede Bulunması Gereken Unsurlar

Cumhuriyet savcısınca, görevli ve yetkili ceza mahkemesine hitaben yazılan iddianamede bazı unsurların bulunması gerekmektedir¹⁹⁸. Bunun yanında suç isnat edilen kişinin, isnat edildiği suçu öğrenme hakkına sahip olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁹⁹

¹⁹⁷ Toroslu / Feyzioğlu, a.e., s. 173

¹⁹⁸ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: "...CMK'nın 170/3-6 maddesi uyarınca iddianamede "Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeler, mevcut delillerle ilişkilendirilerek yüklenen suçu oluşturan olaylar" gösterilecek, aynı Yasanın 225. maddesine göre de hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suçla ilişkin fiil ve faili hakkında verilecektir. Yasal düzenlemelerde açıkça belirtildiği gibi, hükmün konusu iddianamede gösterilen eylemdir. İddianamede açıklanan fiilin dışına çıkılarak dava konusu yapılmayan bir eylem nedeniyle yargılama yapılması ve açılmayan davadan hüküm kurulması yasaya aykırıdır. Bu nedenle iddianamenin ayrıntılı olması, sanığa yüklenen fiilin nelerden ibaret olduğunun hiçbir duraksamaya meydan vermeyecek şekilde açıklanması zorunludur. Sanık sorgusundan önce iddianame okunduğunda üzerine atılı suçun ne olduğunu anlamalı ve buna göre savunmasını yapabilmeli, kanıtlarını sunmalıdır. Yüklenen suç belirsiz olmamalı açık ve net olarak belirlenmeli, savunma hakkı kısıtlanmamalıdır. Yargılamaya konu somut olayda ; iddianamede, sanığın iftira suçunu oluşturan herhangi bir eyleminden bahsedilmeksizin sadece mağdur ve sanıkların ifadelerine ver verilerek. Milli Eğitim müdürlüğü müfettişinin iddialarla ilgili işlem yapılmasına yer olmadığına dair raporundan bahsedilerek sevk maddelerine göre cezalandırma isteme şeklindeki iddianamenin suç yüklenme niteliğinde sayılamayacağı, dolayısıyla anılan belgenin hukuken iddianame sayılamayacağı gözetilmeden usulüne uygun açılmamış bir davada hüküm kurularak AIHS'nin adil yargılanmayı düzenleyen 6. maddesine aykırı davranılması..." Y. 4. CD, 11/06/2012 T, 2008/203271 E ve 2012/13997 K sayılı kararı, UYAP (28/11/2019),

¹⁹⁹ AIHS madde 6/3-a'ya göre: "Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir: Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek" hakkına sahiptir.

ile de güvence altına alınmıştır. Şüphelinin hakkındaki suçlamayı öğrenmesi ve buna göre savunmasını hazırlaması için aşağıda ayrıntılı bir şekilde değineceğimiz iddianame CMK madde 170'e göre hazırlanmalı ve iddianame, bu maddede yer alan unsurları taşımalıdır²⁰⁰.

4.3.2.1. Görevli ve Yetkili Mahkemeye Hitaben Yazılması

Şüpheli hakkında yürütülen soruşturma sonunda, şüphelinin suç işlediğine dair kovuşturma şartı olarak yeterli şüphenin gerçekleştiği kanısına varan cumhuriyet savcısı tarafından bir iddianame düzenlenerek kamu davası açılır. Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecek iddianamenin bazı unsurları taşıması gerektiği CMK'da yer almaktadır. Anılan Kanunun 170/3 maddesinde, cumhuriyet savcısınca düzenlenen iddianamenin görevli ve yetkili ceza mahkemesine hitap edilecek şekilde düzenlenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca görevli ve yetkili mahkemeye hitaben yazılmayacak iddianamenin iade edileceği CMK 174/1-a maddesinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucu, CMK madde 3'de; "*Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir.*" şeklinde hüküm getirerek bu maddenin devamında mahkemelerin görev tanımını yapmıştır. Buna göre, kovuşturma aşamasında suçun hukuki niteliği değiştiği gerekçesiyle alt dereceli mahkemeye dosyanın gönderilememesi hariç olmak üzere, davayı yürüten mahkeme, kovuşturma safhasının her aşamasında görevli olmadığını düşünüyorsa resen görevsizlik kararı verilmelidir. Görev uyuşmazlığı kavramı mahkemelere özgü bir kavramdır. Mahkemelerin görevine ilişkin olarak Anayasa'da da düzenleme bulunmaktadır²⁰¹. Bu nedendir ki, mahkemelerin görevleri kanunla düzenlenmiştir. Mahkemelerin görevleri, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Anılan kanunun 8. maddesi, "*Ceza mahkemeleri, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemeleridir.*" şeklindedir. Aynı kanunun 11. maddesinde, asliye ceza mahkemelerinin, kanunda ayrıca hüküm bulunmadıkça sulh ceza hakimliğinin ve ağır ceza mahkemesinin görevi dışında kalan iş ve davalara bakacağı belirtilmekle birlikte aynı kanunun 12. maddesinde²⁰² ise, ağır ceza

²⁰⁰ Centel / Zafer, a.e., s. 481

²⁰¹ Anayasa madde 37: "*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.*"

²⁰² 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un madde 12: "*Kanunların ayrıca görevli kaldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle*

mahkemesinin görev alanının sınırları çizilmiştir. Kanun koyucu, kural olarak üst sınırı on yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçların ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmesi nedeniyle suçun üst sınırının hesaplanmasında bir duraksama meydana gelmemesi için 14. maddede, “*Mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlaştırıcı veya hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırı göz önünde bulundurulur.*” şeklinde hüküm getirerek hapis cezalarının üst sınırının nasıl belirleneceğine açıklık getirmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere görev, mahkemenin hangi suça bakması gerektiğine dair bir kavramdır²⁰³.

Yetki, coğrafi sınır itibarıyla, mahkemenin hangi işe bakması gerektiğinin belirlenmesidir²⁰⁴. Buradan hareketle yetki, bir anlamda suçun işlendiği yerdir. Yetki meselesi CMK madde 12 ve devamında düzenlenmiştir. Anılan kanunun 12. maddesi; “*Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.*” şeklindedir. Teşebbüste kalan suçlarda icra hareketinin yapıldığı yer, mütemadi suçlarda temadinin son bulunduğu yer ve zincirleme suçlarda da son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Kanun koyucu, kural olarak, suçun işlendiği yeri yetki yönünden temel almakla birlikte bazı özel durumlarda yetkili mahkemenin hangi koşullarda belirleneceği de “*Özel yetki*”²⁰⁵ başlığı altında hüküm altına almıştır. Diğer taraftan cumhuriyet savcılarının yetkisi, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’da düzenlenmiştir. İlgili kanunda, kanun koyucu, cumhuriyet savcılarının, görev yaptıkları il merkezi ya da ilçe idari sınırları ile buralara adli yönden bağlanan ilçelerin sınırları dahilinde yetkili olduklarını belirtmekle birlikte, ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde meydana gelen ağır cezalı suçlarla ilgili olarak nasıl soruşturma yürütüleceğini de ayrıca anılan kanunun 20/2 maddesinde hüküm altına alınmıştır²⁰⁶. Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmada, soruşturması yapılan suçun işlendiği yerin, cumhuriyet savcısının görev yaptığı

Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.”

²⁰³ Şahin, a.e., s. 247

²⁰⁴ Büyükhatipoğlu, a.e., s. 77

²⁰⁵ CMK madde 13/1: “*Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.*”, CMK madde 13/2: “*Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.*”, CMK madde 13/3: “*Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.*”

²⁰⁶ 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun madde 20/2: “*Ağır ceza mahkemesi ile özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinin yargı çevresinde yer alan Cumhuriyet başsavcılıkları, yetki alanları içerisinde yürüttükleri bu mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili soruşturmaları yapar ve ivedi, zorunlu işlerin tamamlanmasından sonra düşünce yazısına soruşturma evrakını ekleyip ağır ceza mahkemesi veya özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinin Cumhuriyet başsavcılığına gönderirler.*”

yargı sınırları dışında kalması halinde, cumhuriyet savcısınca soruşturma dosyasının yetkili olan yere gönderilmesi amacıyla yetkisizlik kararı verilmektedir. Verilen yetkisizlik kararı ile soruşturma dosyasının gönderildiği yerdeki cumhuriyet savcısı da kendisini yetkili görmeyerek karşı yetkisizlik kararı verebilir. Bu durumda ortaya yetki uyuşmazlığı çıkmaktadır. Kanun koyucu, soruşturma safhasında ortaya çıkan yetki uyuşmazlığını CMK madde 161/7’de düzenlemiştir²⁰⁷. Buna göre, iki cumhuriyet savcısının da soruşturma dosyası ile ilgili olarak kendisini yetkili görmediği yetki uyuşmazlığı hakkında ağır ceza mahkemesi tarafından kesin olarak karar verilmektedir.

4.3.2.2. Şüpheli, Maktul, Mağdur veya Suçtan Zarar Gören ile İhbarda Bulunan Kişilerin Kimliği ve Müdafî, Mağdur veya Suçtan Zarar Gören Vekili veya Kanuni Temsilcisinin Bulunması

Cumhuriyet savcısı, iddianame ile bir anlamda suçta dair görüşünü ortaya koyarak mütalaada bulunmaktadır²⁰⁸. Kanun koyucu, iddianamede nelerin bulunması gerektiğini CMK madde 170/3’de düzenlemiştir. Bu maddeye göre iddianamede bulunması gereken unsurlardan biri de şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, şikayette bulunan, varsa maktul ile şüpheli müdafî ve mağdur veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisinin kimlik bilgileridir. Kanun koyucu, şüphelinin tanımını CMK madde 2/1-a’da yapmıştır. Buna göre, “şüpheli: soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişidir.” Diğer taraftan aynı kanunun 225. maddesinde, “Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suçta ilişkin fiil ve faili hakkında verilir.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği haberini aldıktan sonra başlattığı soruşturmada, suç işleyen kişiyi tespit etmeye yönelik araştırma yapmaktadır. Zira; soruşturmanın amaçlarından biri de, suç işleyen kişinin kim olduğunun ortaya çıkarılmasıdır. Bu nedenle suç işleyen kişinin kimlik bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada suç teşkil eden fiilin kimin tarafından işlendiğinin belli olmaması halinde, soruşturma sonunda kimin hakkında bir karar verileceği de belli olmayacaktır. Şüpheli hakkında yürütülen soruşturma sonunda kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheye ulaşılması halinde, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben bir iddianame düzenlemek gerekecektir. İşte burada kanun koyucu, düzenlenecek iddianamede

---

²⁰⁷ CMK madde 161/7: “Yetkisizlik kararı ile gelen bir soruşturmada Cumhuriyet savcısı, kendisinin de yetkisiz olduğu kanaatine varırsa yetkisizlik kararı verir ve yetkili savcılığın belirlenmesi için soruşturma dosyasını, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine gönderir. Mahkemece bu konuda verilen karar kesindir.”

²⁰⁸ Centel / Zafer, a.e., s. 485

şüphelinin kimlik bilgilerinin bulunmasını zorunlu kılmıştır. Nitekim, iddianame düzenlenebilmesi için suçun kim tarafından işlendiğinin de belli olması gerekir. Şüphelinin kimlik bilgilerinden kastedilen ise; şüphelinin adı, soyadı, doğduğu yer ve tarihi, anne ve baba adı, nüfusa kayıtlı bulunduğu yer ile adres bilgileridir²⁰⁹. Her ne kadar kanun koyucu şüpheliye ait olarak bulunması gereken kimlik bilgileri olduğunu belirtmiş ise de, aslında şüpheliye ait olan bu bilgilerden anlaşılması gereken, şüpheliye ait açık kimlik bilgileridir. Şüpheliye ait kimlik bilgilerinin yer aldığı iddianamede bu kimlik bilgileri karışıklığa yer bırakmayacak şekilde ve eksiksiz bir şekilde bulunmalıdır. Bu nedenle kimlik bilgileri konusunda tereddüt bulunan kişi hakkında iddianame düzenlenemeyecektir. Zira; bu durum, karışıklığa yol açarak suçun faili dışındaki birileri hakkında soruşturma yürütülerek iddianame düzenlemeye yol açabilecektir. Dolayısıyla, cumhuriyet savcısınca düzenlenecek iddianamede, şüpheliye ait kimlik bilgilerinin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde açıkça gösterilmesi gerekmektedir²¹⁰.

Kanun koyucu, CMK madde 170/3'ün c, e, ve f bentlerinde maktul, mağdur veya suçtan zarar gören, ihbarda bulunan kişi ve şikayette bulunan kişinin kimlik bilgilerinin iddianamede bulunması gerektiğini hüküm altına almıştır. Kanun koyucu, ihbarda bulunan kişi ile ilgili olarak ayrıca kimliğinin açıklanmasında sakınca bulunmaması şartını getirerek, ihbarda bulunan kişinin kimlik bilgilerinin iddianamede bulunmasının bir sakınca oluşturması durumunda bu kişinin kimlik bilgilerine iddianamede yer verilmemesi gerekecektir. Soruşturması resen yürütülen suçlarda herkes suç ihbarında bulunabilecektir. İhbar eden kişinin kimlik bilgilerinin iddianamede yer almasının sakınca teşkil edip etmediğine karar verecek olan kişi, yürüttüğü soruşturma sonunda karar verecek olan cumhuriyet savcısıdır. TCK'da kasten öldürme ve taksirle öldürme suçları yer almaktadır. Bu suçların meydana gelebilmesi için ölüm olayının meydana gelmesi gerekmektedir. Meydana gelen bu suçlarda ölen, maktul olmaktadır. Kanun koyucu, bu suçların işlenmesi halinde şüpheli hakkında düzenlenecek iddianamede ölenin yani maktulün kimlik bilgilerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir²¹¹.

Suçtan zarar gören, şüpheli tarafından işlenen suça maruz kalan ve hukukla korunan menfaati zarar gören kişidir²¹². Aleyhinde suç işlenen, suçtan doğrudan zarar gören ve suçun kurbanı olan kişiye ise mağdur denir²¹³. Bir diğer ifade ile mağdur, meydana gelen suçla

---

²⁰⁹ Özbek, v.d., a.e., s. 543

²¹⁰ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 832

²¹¹ Soyaslan, a.e., s. 346

²¹² Özbek, v.d., a.e., s. 258

²¹³ Yenisey / Nuhoğlu, a.e., s. 159

birebir muhatap olan kişidir denilebilir. Zira; şüpheli tarafından işlenen bir suçun karşısındaki muhatap mağdurdur. Suçtan zarar gören kişi ise bazen mağdur olmayabilir. Bu nedenle suçtan zarar gören kavramı, mağdur kavramından daha geniş bir anlama sahiptir. Örneğin, bir kasten yaralama olayında şüphelinin bir kişiyi kasten yaralayarak vücudunda kemik kırığı olacak şekilde zarar vermesi halinde, vücudunda kemik kırığı oluşan kişi bu olayın mağduru olmaktadır. Yaralanan kişi, meydana gelen suçun birebir muhatabıdır. Mağdurun yaralanması nedeniyle çalışamayacak hale gelmesi sonucu bakmakla yükümlü olduğu eşi veya çocuklarının bu durumdan etkilenip ekonomik olarak zarar görmeleri halinde ise, mağdurun eşi veya çocukları meydana gelen suçtan zarar gördüklerinden suçtan zarar gören kişi olacaklardır. CMK madde 170/3-c’de mağdurun kimlik bilgilerinin iddianamede bulunması gerektiği düzenlenmekle birlikte Yargıtay²¹⁴, mağdura ait kimlik bilgilerinin iddianamede bulunmaması halinde de şüpheli hakkında iddianame düzenlenebileceğini kabul etmektedir.

Kanun koyucu, cumhuriyet savcısı tarafından suç haberinin alınması ile başlatılan soruşturmalarda, suçun soruşturmasını kural olarak resen yapılmasını öngörmüştür. Buna rağmen TCK’da yer alan bazı suçların soruşturulması şikayet koşuluna bağlı kılınmıştır. Soruşturması şikayet koşuluna bağlı olan suçun soruşturulmasının yapılabilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetçi olması gerekmektedir. CMK 170/3-f maddesinde şikayette bulunan kişinin kimlik bilgilerinin de iddianamede yer alması gerektiği düzenlemiştir.

Müdafî, şüpheli veya sanık tarafından seçilmiş ya da zorunlu olarak baro tarafından atanmış olmasına bakılmaksızın, soruşturma safhasında şüphelinin, kovuşturma safhasında ise sanığın savunma hakkını yerine getiren kişidir²¹⁵. Soruşturma safhasında, suç şüphesi altında bulunan kişi olan şüphelinin, kendisini savunması için müdafî seçme hakkı bulunmaktadır. Kanun koyucu tarafından, CMK madde 149/1’de; “*Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafîin yardımından yararlanabilir.*” denilerek şüphelinin savunma hakkına verilen öneme değinilmiştir. Ayrıca şüpheli, soruşturma safhasında, ifade alma sırasında üç avukat ile savunma hakkını kullanabilmektedir. Kanun koyucu, savunma hakkına verdiği önemi CMK madde 150’de de göstermektedir. Anılan maddede; “*soruşturma ve kovuşturma safhasında şüphelinin,*

²¹⁴ Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “*Her ne kadar, 5271 sayılı Kanununun 170. Maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinde, mağdurun kimliği iddianamede bulunması gereken unsurlar arasında sayılmış ise de; bunun yapılan soruşturma sonucunda mağdurun kimliğinin elde edilmesi ilişkin olduğu, yapılan bütün araştırma ve soruşturmaya rağmen mağdurun kimliğinin tespit edilememesinin şüpheli hakkında iddianame düzenlenmesine engel durum oluşturmayacağı açıktır. Ceza yargılaması için diğer asli unsurların bulunduğu bir durumda, zorunluluklardan kaynaklanan bu eksiklik ceza yargılamasının yapılmasına engel teşkil etmeyecektir.*” Y. 14. CD, 11/10/2011 T, 2011/14137 E ve 2011/626 K sayılı kararı, UYAP (28/11/2019),

²¹⁵ Bozdağ, a.e., s. 4

kendisine müdafî seçebilecek durumda olmaması halinde istemi üzerine kendisine müdafî atanacağı, şüphelinin çocuk, kendisini savunamayacak şekilde malul veya sağır ve dilsiz olması ya da alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası olan suçların söz konusu olması halinde, şüphelinin veya sanığın istemi aranmaksızın müdafî görevlendirileceği” yer almaktadır. Kanun koyucu, şüphelinin savunma hakkının bir sonucu olarak, şüpheliyi savunan müdafinde iddianamede yer alması gerektiğine hükmetmiştir. İddianamede yer alan şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören gibi kişilerin kimliğinin yazılması gerektiği CMK madde 170’de yer almasına rağmen, aynı kanunda müdafinin kimlik bilgilerine yer verilmesine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanun koyucunun, iddianamede müdafinin gösterileceğinden kastının, müdafinin ad, soyad ve adres bilgilerinin olduğu şeklinde anlaşılması gerekir²¹⁶.

CMK’da vekilin tanımı yapılmıştır²¹⁷. Mağdur veya suçtan zarar gören, soruşturma safhasında, haklarını savunmaları için kendilerine avukat tutabilirler. Kanun koyucu, Mağdur veya suçtan zarar görenin hakkını savunan avukata vekil demiştir. CMK madde 234’de mağdur ile şikayetçinin hakları düzenlenmiştir. Anılan maddede, bu kişilerin, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlar ile cinsel saldırı suçundan dolayı kendilerine vekil görevlendirilme talebinde bulunacakları yer almaktadır. Bunun sonucu olarak, soruşturma safhasında mağdur veya suçtan zarar görenin vekilinin bulunması halinde, cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecek iddianamede vekile yer verilmesi gerekecektir. Kanun koyucu, müdafide olduğu gibi vekilin de kimlik bilgilerinin iddianamede bulunması gerektiğinden bahsetmeyip, sadece vekilin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda vekilin ad, soyad ve adres bilgilerinin iddianamede yer alması yeterli olacaktır. Cumhuriyet savcısının yürüttüğü bir soruşturmada, şüphelinin işlediği suçun mağduru veya suçtan zarar göreni, çocuk ya da vesayet altına alınmış bir kişi olabilir. Kanun koyucu bu durumu öngörerek, mağdurun veya suçtan zarar görenin çocuk ya da vesayet altına alınmış bir kişi olması halinde, şüpheli hakkında düzenlenecek iddianamede mağdur veya suçtan zarar görenin kanuni temsilcisinin de yer alması gerektiğine hükmetmiştir.

4.3.2.3. Şikayetin Yapıldığı Tarih

Şikayetin hangi tarihte yapıldığının iddianamede yer alması, soruşturulması ve kovuşturulması şikayet koşuluna bağlı olan suçlar yönünden önemlidir. Zira; TCK madde

---

²¹⁶ Kaşka, a.e., s. 164

²¹⁷ CMK madde 2/1-d: “*Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı ifade eder.*”

73/1'de; “Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.” hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm doğrultusunda, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlarda, fiilin ve failin kim olduğunun bilindiği veya öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde şikayetçi olmak gerekmektedir. Bu nedenle şikayet tarihinin iddianamede yer alması ile mahkeme, şikayet hakkının süresi içerisinde kullanılıp kullanılmadığına dikkat ederek ona göre karar verecektir²¹⁸. Soruşturma safhasında, soruşturulması ve kovuşturulması şikayet şartına bağlı olan suçlarda mağdur veya suçtan zarar görenin şikayetçi olmaması halinde, yürütülen soruşturma hakkında kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiğine tezimizin ikinci bölümü olan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile soruşturmanın sona ermesi kısmında değinmiştik. Ancak, bu hususun cumhuriyet savcısının gözünden kaçması halinde soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan bir suç hakkında kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheye ulaşılması halinde iddianame düzenlenerek kamu davası açılabilir. Bu durumda şikayetin yapıldığı tarihin iddianamede bulunması önem arz etmektedir.

4.3.2.4. Suçun İşlendiği Yer, Tarih ve Zaman Dilimi

İddianamenin, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben yazılması başlığı altında ayrıntılı olarak değinildiği gibi, suçun nerede işlendiği, hangi Cumhuriyet Başsavcılığının veya mahkemenin yetkili olduğu hususunda önem arz etmektedir. Bu nedenle suçun meydana geldiği yerin iddianamede yer alması gerekmektedir. Nitekim, suçun işlendiği yerin kendi yargı sınırları dışında meydana geldiğinin anlaşılması halinde, mahkeme tarafından dosya hakkında yetkisizlik kararı verilerek, dosyanın yetkili yer mahkemesine gönderilmesi gerekecektir. Suçun işlendiği tarihin iddianamede yer alması, hem dava ve ceza zamanaşımı tarihinin dolup dolmadığına dair tespitte bulunulması hem de benzer olayların birbirine karıştırılmaması yönünden önemlidir²¹⁹. Diğer taraftan suçun işlendiği tarihin bilinmesi ile şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin yaşının tespiti mümkün olmaktadır. Suç tarihinde şüphelinin on sekiz yaşından küçük, yani çocuk olması halinde istemi olmaksızın

²¹⁸ Centel / Zafer, a.e., s. 490

²¹⁹ Kitapçioğlu, a.e., s. 204

kendisine müdafî görevlendirilmesi gerekir²²⁰. Aynı şekilde, CMK madde 234/2 gereğince, mağdurun veya şikayetçinin çocuk olması halinde de mağdurun veya şikayetçinin istemi aranmaksızın vekil görevlendirilmesi gerekir. Kanun koyucu, suçun işlendiği zaman diliminin de iddianamede yer alması gerektiğini belirtmiştir. Suçun işlendiği zaman dilimi, bazı suçların nitelikli halini oluşturmaktadır. Şöyle ki; suçun, gündüz vakti ya da gece vakti işlenmesi, işlenen suçun hapis cezası sınırını değiştirmektedir. Örneğin, TCK'da, yağma suçunun gece vakti işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmişken, hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi halinde de cezanın yarı oranda artırılacağı yer almaktadır.

4.3.2.5. İsnat Edilen Suç ve Uygulanması Gereken Kanun Maddeleri

Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye isnat edilen suç hakkında yürütülen soruşturma sonucunda, şüphelinin isnat edilen suçu işlediğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleştiğinin anlaşılması halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılmak üzere iddianame düzenlenir. Cumhuriyet savcısı, şüphelinin icra ettiği fiili suçun delilleri ile ilişkilendirerek suçun hukuki vasıflandırmasını yapıp, fiile uyan suç tipini tespit ettikten sonra, bu suç tipinin yer aldığı kanun maddesini iddianamede göstermektedir²²¹. Bu nedendir ki, şüpheliye isnat edilen suçun, ceza kanununda bulunan ve karşılığı olan genel ve özel maddelerin iddianamede yer alması gerekir²²². Şüpheliye isnat edilen suçun iddianamede yer alması, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilerek kovuşturma safhasına geçilmesi halinde, kovuşturma safhasında sanık sıfatı alacak şüphelinin ne ile suçlandığı konusunda bilgi sahibi olmasını da sağlayacaktır. Şüphelinin, kendisine isnat edilen suça dair kanun maddeleri hakkında bilgi sahibi olması, savunma hakkı yönünden önem arz etmektedir. Zira; şüpheli, savunmasını buna göre hazırlayacaktır. İddianamede sevk maddesi olarak yer alan ve uygulanan kanun maddeleri, mahkemeyi bağlamasa da²²³, fiili ve suçun kanuni unsurlarını izah etmesi ile kovuşturmayaya ışık tutması nedeniyle önemlidir²²⁴. CMK madde 225/2'de, mahkeme tarafından yapılacak yargılamada, her ne kadar mahkemenin fiilin hukuki nitelendirilmesinde iddia ile bağlı olmadığı hüküm altına alınmış ise de, iddia makamı olan cumhuriyet savcısının, şüphelinin fiiline uyan suç tipini doğru tespit etmesi ile iddianamenin sevk maddelerinde yazmasının, mahkemenin yapacağı yargılamada yol gösterme adına önem

---

²²⁰ Bozdağ, a.e., s. 101

²²¹ Bütükhatoğlu, a.e., s. 89

²²² Centel / Zafer, a.e., s. 488

²²³ CMK madde 225/2: "Mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir."

²²⁴ Kitapçioğlu, a.e., s. 203

taşımaktadır. Mahkemenin iddianamede yer alan sevk maddesi ile karar vermeyecek olması halinde ise, sanığın ek savunmasını alarak hüküm kurması gerekecektir²²⁵.

İddianamede sadece uygulanması gereken sevk maddelerinin bulunması yeterli değildir²²⁶. Bu nedenle iddianamede, şüpheliye isnat edilen suçun detaylı bir şekilde anlatılması, şüphelinin icra ettiği ve suç teşkil eden fiilinin hangi suç unsurlarını taşıdığına belirtilmesi gerekmektedir. Suç teşkil eden bazı olaylarda birden fazla şüphelinin bulunması söz konusu olabilir. Birden fazla şüphelinin bulunduğu bir suça ilişkin iddianame düzenlendiğinde, şüphelilerin icra ettikleri fiillerine dair suç unsurlarının hukuki nitelendirilmesinin her biri için ayrı ayrı belirtilmelidir. Ayrıca her bir şüphelinin gerçekleştirdiği fiile uyan ve suç tipine karşılık gelen sevk maddelerinin de ayrı ayrı yazılması gerekir. Suça konu bir olayda, bir veya birden fazla şüphelinin bir veya birden fazla mağdur ya da suçtan zarar görene karşı suç işlemesi halinde düzenlenecek iddianamede, her bir şüphelinin hangi mağdur veya suçtan zarar görene karşı suç işlediğine iddianamenin anlatım kısmında yer verilmelidir. Ayrıca birden fazla şüpheli ve mağdur veya suçtan zarar görenin bulunduğu iddianamede, sevk maddesinde yer alan kanun maddesinin yanına, mağdur veya suçtan zarar gören kişinin adının yazılması yargılamaya yetkili kovuşturma makamı olan mahkemeye kolaylık sağlayacaktır. Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan soruşturma sonucu şüpheliye isnat edilen fiile dair suçun hukuki nitelendirilmesinin doğru yapılarak, fiile uyan

---

²²⁵ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: “Sanığın kendisine ait köpeği başı boş bırakması sonucunda hayvanın mağduru ısrarak yaralanmasına neden olduğu, bu sebeple bakımı ve gözetimi altında bulunan hayvanın muhafazasında ihmal gösterdiği, mağdurun şikayetten vazgeçmesi ve TCK'nın fikri içtimaya ilişkin 44. maddesi hükmünde nazara alındığında, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 177. Maddesinde düzenlenen suça dönüşeceği hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, şikayet yokluğu nedeniyle taksirle yaralama suçundan açılan davanın düşürülmesine karar verilmesi, kanuna aykırı, Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA...” Y. 9. CD, 14/12/2010 T, 2009/124 E ve 2010/12656 K sayılı kararı, UYAP (29/11/2019),

²²⁶ Yargıtay Verdiği Bir Kararında Şöyle Demektedir: “CMK'nın 170/3-6 maddesi uyarınca iddianamede "Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeler, mevcut delillerle ilişkilendirilerek yüklenen suçu oluşturan olaylar" gösterilecek, aynı Yasanın 225. maddesine göre de hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve faili hakkında verilecektir. Yasal düzenlemelerde açıkça belirtildiği gibi, hükmün konusu iddianamede gösterilen eylemdir. İddianamede açıklanan fiilin dışına çıkılarak dava konusu yapılmayan bir eylem nedeniyle yargılama yapılması ve açılmayan davadan hüküm kurulması yasaya aykırıdır. Bu nedenle iddianamenin ayrıntılı olması, sanığa yüklenen fiilin nelerden ibaret olduğunun hiçbir duraksamaya meydan vermeyecek şekilde açıklanması zorunludur. Sanık sorgusundan önce iddianame okunduğunda üzerine atılı suçun ne olduğunu anlamalı ve buna göre savunmasını yapabilmeli, kanıtlarını sunmalıdır. Yüklenen suç belirsiz olmamalı açık ve net olarak belirlenmeli, savunma hakkı kısıtlanmamalıdır. Yargılamaya konu somut olayda ; iddianamede, sanığın iftira suçunu oluşturan herhangi bir eyleminden bahsedilmeksizin sadece mağdur ve sanıkların ifadelerine ver verilerek. Milli Eğitim müdürlüğü müfettişinin iddialarla ilgili işlem yapılmasına yer olmadığına dair raporundan bahsedilerek sevk maddelerine göre cezalandırma isteme şeklindeki iddianamenin suç yüklemeye niteliğinde sayılamayacağı, dolayısıyla anılan belgenin hukuken iddianame sayılamayacağı gözetilmeden usulüne uygun açılmamış bir davada hüküm kurularak AİHS'nin adil yargılanmayı düzenleyen 6. maddesine aykırı davranılması, 2) Kabule göre de ; a) İftira suçunun oluşabilmesi için; yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerekir.” Y. 4. CD, 11/06/2012 T, 2010/21275 E ve 2012/13997 K sayılı kararı, UYAP (29/11/2019),

suç tipinin ceza kanununda yer alan kanun maddesine göre doğru tespit edilmesi, kamu davasının hangi görevli mahkemeye açılacağı hususunda da önem arz etmektedir. Zira; cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianame, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben yazılıp iddianamede yer alan sevk maddesi gereği görevli olan mahkemeye gönderilmektedir. Sonuç olarak; cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecek olan iddianamede, sadece şüphelinin gerçekleştirdiği fiilin meydana getirdiği suçla ilgili açıklama yaparak uygulanması gereken kanun maddelerini belirtmekle yetinmesi halinde, bu durum, iddianamenin kabulü ile birlikte mahkeme tarafından yapılacak kovuşturmada yargılamanın zorlaşmasına, savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılamamasına ve adil bir karar çıkamamasına neden olabilecektir²²⁷.

4.3.2.6. Varsa Gözaltı ve Tutuklama Bilgileri

Gözaltı, yakalanan kişinin cumhuriyet savcısınca serbest bırakılmayarak, hakkında yapılacak soruşturma işlemleri yapıncaya kadar kanunda öngörülen süre içerisinde özgürlüğünün kısıtlanmasıdır²²⁸. Gözaltına alınmanın ne anlama geldiği ayrıca Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nde de düzenlenmiştir²²⁹. Tutuklama ise, CMK madde 100 ve devamında düzenlenmiştir. Anılan kanuna göre, somut delillere dayanan kuvvetli suç şüphesi ile bir tutuklama nedeninin bulunması halinde kişi hakkında tutuklama kararı verilebilecektir. Kanun koyucu, 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 102. maddesine 4. ve 5. fıkraları ekleyerek, soruşturma safhasında geçirilecek tutukluluk süresini düzenlemiştir²³⁰. Diğer taraftan kanun koyucu, şüphelinin tutuklanması veya gözaltına alınması halinde, tutuklama ve gözaltına alınma tarihlerinin cumhuriyet savcısınca düzenlenecek iddianamede yer alması gerektiğine hükmetmiştir. Şüphelinin tutuklu olması halinde, düzenlenecek iddianamede şüphelinin tutuklu bulunması nedeniyle iddianamenin sağ

²²⁷ Kaşka, a.e., s. 169

²²⁸ Yıldız, Ali Kemal, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2006, s. 188

²²⁹ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 4: "Gözaltına alma: Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hakim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulmasını ifade eder."

²³⁰ CMK madde 102/4: "Soruşturma evresinde tutukluluk süresi, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işler bakımından altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından ise bir yılı geçemez. Ancak, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu olarak işlenen suçlar bakımından bu süre en çok bir yıl altı ay olup, gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.", CMK madde 102/5: "Bu maddede öngörülen tutukluluk süreleri, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır."

üst tarafına büyük harflerle “TUTUKLU” veya “TUTUKLU İŞ”²³¹ ibaresinin yazılması, adli tatilde tutuklu dosyalara bakılmaya devam edilmesi gerektiği için dosyanın tutuklu bir dosya olduğunun gözden kaçırılmasına engel olmakla birlikte, dosyanın tutukluluk yönünden gözden geçirilmesine ve tutukluluk sürelerinin hesaplanmasına da dikkat edilmesini sağlayacaktır. Şüpheli veya şüphelilerin gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile sürelerinin, cumhuriyet savcısınca düzenlenecek iddianamede yer alması, kovuşturma safhasında sanık sıfatı ile yargılanacak şüpheli veya şüpheliler hakkında mahkeme tarafından cezaya hükmedilmesi halinde, gözaltı ve tutukluluk sürelerinin verilen cezadan “mahsup”²³² edilmesini sağlayacaktır. Tutuklama, kanun koyucu tarafından CMK’da düzenlenen bir koruma tedbiridir. Bu nedenle soruşturma safhasında tutuklanmasına karar verilen şüpheli hakkında henüz bir yargılama yapıp hüküm verilmeden şüphelinin özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Dolayısıyla şüpheli hakkında yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamede şüphelinin tutuklu bulunması halinde, soruşturma safhasında tutuklu dosya hakkında ivedilikle karar verilerek iddianame düzenlemesi, kovuşturma safhasında ise, yargılamanın ivedilikle yapılarak karar verilmesi gerekmektedir. Zira; yargılaması yapılmadan kişinin hürriyetinin kısıtlanması, kişi hakkındaki soruşturma ve kovuşturmanın ivedilikle yapılmasını gerektiren bir durumdur²³³.

4.3.2.7. İsnat Edilen Suçun Delilleri

CMK madde 170/3-j’de, cumhuriyet savcısınca düzenlenecek iddianamede, “suçun delilleri” yer almalıdır şeklinde emredici hüküm bulunmaktadır. Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği haberini aldıktan sonra işin gerçeğini araştırmaya başlamak zorundadır. Suç haberi ile başlatılan soruşturmada, şüphelinin suç işleyip işlemediği hakkında karar verilebilmesi için delil araştırması yapılması gerekir. Yapılacak delil araştırmasında sadece şüphelinin aleyhine olan delillerin toplanması hukuka aykırıdır. Bu nedenle şüphelinin lehine olan delillerin de cumhuriyet savcısı tarafından toplanarak muhafaza altına alınması gerekir. Yürütülen

²³¹ “...Uyap ortamında ‘TUTUKLU İŞ’ ibaresine ilişkin gerekli uyarı mekanizmaları bulunmakla birlikte soruşturma evrakının fiziken düzenlendiği durumlarda oluşabilecek kimi sakıncaların önlenmesi bakımından şüphelinin tutuklu olması halinde; soruşturma evrakına ilişkin dosyanın üzerine dikkat çekici bir şekilde ‘TUTUKLU İŞ’ ibaresinin yazılması, süratle soruşturmanın tamamlanmasına gayret edilmesi, lehe ve aleyhe olan tüm deliller hemen toplanıp evrak tamamlandıktan sonra iddianamenin düzenlenmesi, iddianamenin sağ üst köşesine ‘TUTUKLU İŞ’ ibaresinin yazılması...”Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun isim değişikliğinden önce Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak yayınladığı 18/10/2011 tarih ve 10 No’u Genelge, s. 245

²³² TCK madde 63/1: “Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükümlü hapis cezasından indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün yüz Türk Lirası sayılmak üzere, bu cezadan indirim yapılır.”

²³³ Centel / Zafer, a.e., s. 491

soruşturma sonunda şüpheli hakkında bir karar verilmesi gerekecektir. Verilen bu karara dayanak olan ise, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delillerdir. Bu delillerin, cumhuriyet savcısınınca yapılacak değerlendirilmesi sonucunda, şüpheliye isnat edilen suçun şüpheli tarafından işlendiğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleştiğinin tespit edilmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davası açmak üzere iddianame düzenlenmesi gerekir. Şüpheliye isnat edilen suça ilişkin kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin sağlanamaması halinde ise, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek gerekecektir. Bu nedenle şüpheli hakkında düzenlenen iddianamede, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin hangi delillerin değerlendirilmesi sonucu oluştuğunun anlaşılabilmesi için şüphelinin lehine ve aleyhine olan bütün delillerin ayrıntılı bir şekilde yer alması önem arz etmektedir²³⁴. Şüpheliye isnat edilen suça ilişkin delillerin iddianamede yer alması, kovuşturma safhasında, sanığın bu delillere karşılık olarak başka delilleri ileri sürebilmesine olanak sağlayacaktır²³⁵. Bu durumda sanık, kendisini daha iyi savunma imkanına sahip olacaktır. Soruşturma safhasında, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delillerin eksiksiz bir şekilde toplanarak iddianamede açıkça gösterilmesi mahkemenin yapacağı yargılamaya da yardımcı olacaktır. Zira; mahkeme mevcut deliller uyarınca sanık hakkında hüküm vermektedir. Şüpheliye isnat edilen delillerin iddianamede yer almasına ilişkin olarak değinilmesi gereken bir diğer husus ise, iddianamede yer alan delillerin, cumhuriyet savcısı tarafından hukuka uygun bir şekilde toplanmış olması gerektiğidir. Bu nedendir ki, kanun koyucu, hukuka uygun olarak toplanmayan delillerin yargılama safhasında hükme esas alınmayacağını belirtmiştir (CMK 217).

4.3.2.8. Isnat Edilen Fiillerin Mevcut Delillerle İlişkilendirilmesi

Kanun koyucu, CMK madde 170/4'de; "*İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.*" şeklinde hüküm düzenlemiştir. Bu hüküm ile kanun koyucu, şüpheliye isnat edilen fiile dair iddianamede yer alan delillerin, şüphelinin icra ettiği fiil ile neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilerek, iddianamede yer alan delillerin somut olay ile ilişkilendirilmesini istemiştir²³⁶. Dolayısıyla, iddianamede, sadece delillerin nelerden ibaret olduğunu göstermek yetmeyecektir. Bu delillerin, şüphelinin fiili ile örtüşüp örtüşmediğinin değerlendirilmesi, şüphelinin icra ettiği fiili ile meydana gelen

---

²³⁴ Centel / Zafer, a.e., s. 490

²³⁵ Donay, a.e., s.307

²³⁶ Çeker, a.e., s. 44

somut olaya olan uygunluğunun tespit edilmesi ve şüpheli hakkında kovuşturma şartı olan yeterli şüpheye sahip olup olmadığının açıklanması gerekecektir. Cumhuriyet savcısı, düzenlediği iddianamede, sadece isnat edilen suça, kanun maddelerine ve isnat edilen suçun delillerine yer vermekle iddianameyi görevli ve yetkili mahkemeye göndermemelidir. Zira; cumhuriyet savcısı, iddianamede şüphelinin icra ettiği fiilin konu olduğu olayı anlatmalı, mevcut olaya ilişkin ortaya çıkan delillerin icra edilen fiille ilişkilendirerek “*adeta bir hüküm verir gibi, delilleri değerlendirmeli ve ulaştığı sonuçları gerekçeli bir biçimde ortaya koymalıdır*”²³⁷. Şüpheliye isnat edilen suçun mevcut deliller ile ilişkilendirilerek neden sonuç ilişkisi içerisinde iddianamede açıklanması, iddianamenin hem anlaşılır olması hem de kovuşturma makamının yapacağı yargılamayı daha sağlıklı yapabilmesi adına önemlidir²³⁸.

Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturması yapılan bazı suçlarda birden fazla şüphelinin bulunması söz konusu olabilmektedir. Örneğin, iki ayrı grup arasında on kişinin içerisinde bulunduğu bir kasten yaralama, tehdit ve hakaret olayı meydana gelmiş olabilir. Böyle bir olayla ilgili olarak yürütülen soruşturma sonucu, toplanan delillerin bu kişiler hakkında kamu davası açmak için kovuşturmaya yeterli şüphe oluşturması halinde iddianame düzenlenecektir. Düzenlenen bu iddianamede, her bir şüphelinin gerçekleştirdiği fiilin ne olduğunun tespit edilmesi ve bu fiilin mevcut delillerle ayrı ayrı ilişkilendirilmesinin yapılarak neden sonuç ilişkisi içerisinde anlatılması gerekir. Sadece şüphelilerin işlediği suça ilişkin delillere anlatım kısmında yer verilerek suçun kanun maddelerinin yazılması halinde, hangi şüphelinin, hangi mağdur veya suçtan zarar görene karşı hangi fiili işlediği, bu işlenen fiilin dayandığı delillerin nelerden ibaret olduğu ve isnat edilen fiillerin şüpheliler tarafından işlendiğine dair neden sonuç ilişkisi içerisinde anlatılarak cezalandırılması gerektiği iddianamede yer almamış olacaktır. Bazen ise, birden fazla olayın bir iddianamede anlatılması söz konusu olabilmektedir. Böyle bir iddianamede cumhuriyet savcısı, meydana gelen her bir olayı ayrı ayrı mevcut delilleri ile ilişkilendirerek neden sonuç ilişkisi içerisinde anlatmalıdır.

---

²³⁷ Kitapçioğlu, a.e., s. 205

²³⁸ Konu ile İlgili Bir Kararında Yargıtay Şöyle Demektedir: “...soruşturma evresinde elde ettiği kanıtlardan ulaştığı sonuca göre iddianameyi hazırlamakla görevli iddia makamı, CMK'nın 225/1. maddesi uyarınca kovuşturma aşamasının sınırlarını belirlemektedir. Bu bakımdan iddianamede yüklenen suçun unsurlarını oluşturan fiil/fiillerin nelerden ibaret olduğunun hiçbir duraksamaya yer bırakmayacak biçimde açıklanması zorunludur. Böylelikle sanık, iddianameden üzerine atılı suçun ne olduğunu hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek şekilde anlamalı, buna göre savunmasını yapabilmeli ve kanıtlarını sunabilmelidir. İddianame, sanığa isnat edilen ve suç sayılan maddi fiilleri açıkça göstermeli, hukuki nitelendirmesi yapılan fiilin kanunda karşılığı olan suç ve cezası hakkında bilgi içermelidir. Isnat edilen suçun dayanağı olan maddi olaylar hakkında savunmasını yapabilecek şekilde sanığın bilgilendirilmemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin adil yargılanma hakkına ilişkin 6/3-a maddesinin ihlaline de yol açacaktır. Bu sebeple, bir olayın açıklanması sırasında başka bir olaydan söz edilmesinin o olay hakkında dava açıldığını göstermeyecek, dava konusu yapılacak eylemin iddianamede bağımsız olarak anlatılması ve sevk maddesinin belirtilmesi gerekecektir...” Y. 14. CD, 28/11/2016 T, 2016/2870 E ve 2016/8088 K sayılı kararı, UYAP (30/11/2019)

Örneğimizi somutlaştırmak gerekirse; hırsızlık suçu ile suçlanan bir kişinin, aynı kişiye ait iş yerinden farklı günlerde eşya çalarak zincirleme şekilde suç işlediği bir iddianamede, her bir suçun meydana geldiği olaya ait delillerin ayrı ayrı değerlendirilerek, her bir olay içerisinde neden sonuç ilişkisi kurularak anlatılması gerekmektedir. Bundan dolayıdır ki, cumhuriyet savcısınca düzenlenen iddianamedeki fiil ve delillerin ayrıntılı olarak yer alması ve şüpheliye isnat edilen suça konu fiilin tereddüte yer verilmeyecek şekilde açıklanması gerekmektedir²³⁹.

4.3.2.9. Kovuşturma Şartı Olarak Yeterli Şüpheye Ulaşılması

Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği izlenimini edinmesi üzerine başladığı soruşturmada, suçun işlenip işlenmediğini ortaya çıkarmak için şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplamaktadır. Toplanan bu delillerin şüpheli hakkında kovuşturma şartı olan yeterli şüpheyi gerçekleştirmesi halinde ise, cumhuriyet savcısınca iddianame düzenlenmektedir. Yeterli şüphe, kamu davası açılması halinde sanığın mahkum olma olasılığının beraat etme olasılığından daha yüksek olması durumudur²⁴⁰. İşte düzenlenen bu iddianamede, cumhuriyet savcısı, şüpheliye isnat ettiği fiilleri mevcut delillerle neden sonuç ilişkisi içerisinde anlatarak kamu davası şartı olan yeterli şüphenin de gerçekleştiğini kabul etmiş olmaktadır. Nitekim, uygulamada şüpheli hakkında düzenlenen iddianamede, şüphelinin icra ettiği fiil veya fiilleri ile şüphelinin lehine ve aleyhine olan deliller tartışılarak değerlendirildikten sonra, iddianamenin sonuç kısmında istenilecek hususlardan önce, “*kovuşturmaya yeter delil elde edildiğinden*” denilmek suretiyle, iddianamede anlatılan ve suç teşkil eden fiillerin şüpheli tarafından işlendiğinin kabulü ile şüpheli hakkında kamu davası açmak için kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin sağlandığı da kabul edilmektedir. Belirtmek isteriz ki, cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında düzenlediği iddianamede, şüphelinin kovuşturma şartı olan yeterli şüpheye ulaşarak suç işlediğinin kabulü ile maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla değildir. Zira; maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla hareket ederek sanık hakkında hüküm verecek olan merci, yargılama makamıdır²⁴¹. Bu yönüyle soruşturma safhası, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmak için, şüpheliye isnat edilen fiile dair delilleri eksiksiz ve hukuka uygun olarak toplamak işlevini görmektedir.

Kanun koyucu, düzenlenen iddianamenin sonuç kısmında sadece şüphelinin aleyhine olan hususların bulunmasını yeterli görmeyerek şüphelinin lehine olan hususların da

---

²³⁹ Ünver / Hakeri, a.e., s. 15

²⁴⁰ Şık, a.e., s. 295

²⁴¹ Soyaslan, a.e., s. 391

belirtilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır. Bu nedenle, varsa eğer, şüphelinin ceza sorumluluğunu kaldırabilecek veya azaltabilecek hususlar ile hukuka uygunluk sebeplerinin iddianamenin sonuç kısmında yazılması gerekmektedir²⁴². Diğer taraftan kanun koyucu, iddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin işlediği suç nedeniyle hakkında uygulanacak ceza ve güvenlik tedbirlerinin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla şüpheli hakkında düzenlenen iddianamede, şüphelinin işlediği suçun karşılığında ceza alması veya güvelik tedbirinin uygulanması istenilen hususların da yer alması gerekir. İddianamenin sonuç kısmında, her ne kadar kamu davasının açılması talep edilse de, düzenlenen iddianamenin görevli ve yetkili mahkemeye sunulması ile aslında kamu davası açılması talep edilmektedir²⁴³. Uygulamada, cumhuriyet savcısınca iddianame UYAP sistemi üzerinden düzenlenmektedir. İddianamede soruşturma numarası, esas numarası ve iddianame numarası yer almaktadır. Ayrıca düzenlenen iddianame ile soruşturma dosyası fiziki olarak mahkemeye gönderilmektedir²⁴⁴.

4.3.2.10. Cumhuriyet Savcısının İmzası

Cumhuriyet savcısı tarafından görevli ve yetkili mahkemeye hitaben yazılan iddianamenin ıslak imza ile imzalaması gerektiğine dair bir düzenleme CMK'da bulunmamasıyla birlikte adli teşkilatın UYAP sistemini kullanması ve elektronik imza²⁴⁵ (e-imza) uygulamasıyla UYAP sistemi üzerinden düzenlenen iddianame, cumhuriyet savcısınca elektronik imza ile imzalanmaktadır²⁴⁶. Kanun koyucu, CMK madde 38/A'da, bütün ceza muhakemesi işlemlerinin UYAP üzerinden yapılmasını hükme bağlamıştır. Nitekim, uygulamada adli teşkilata dair bütün işlemler UYAP üzerinden yapılmaktadır. Elektronik imza ile atılan imzanın, ıslak imza hükmünde olması nedeniyle ayrıca iddianameyi ıslak imza ile imzalamak gerekmemektedir. Bu nedenle, uygulamada elektronik imza ile imzalanan iddianamenin soruşturma dosyası ile birlikte fiziki olarak mahkemeye gönderildiği sırada da ıslak imza ile imzalanmamaktadır.

4.4. İddianamenin Görevli ve Yetkili Mahkeme Tarafından Kabul Edilmesi

---

²⁴² Baykal, a.e., s. 114-115

²⁴³ Centel / Zafer, a.e., 491

²⁴⁴ Kitapçioğlu, a.e., s. 206-207

²⁴⁵ 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu madde 5: “ Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurur.”

²⁴⁶ CMK madde 38/A-3: “Bu Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebilir, işlenebilir, saklanabilir ve güvenli elektronik imza ile imzalanabilir.”

Cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturma sonunda, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmesi nedeniyle şüpheli hakkında düzenlediği iddianameyi görevli ve yetkili mahkemeye gönderir. Mahkeme, kendisine gönderilen iddianameyi değerlendirmek için deftere kaydeder²⁴⁷. İddianamenin cumhuriyet savcısı tarafından hazırlanarak onaylanması sonrasında iddianame üzerinde bir değişiklik yapılamamaktadır. Nitekim, cumhuriyet savcısı da iddianame düzenlemekle, yürüttüğü soruşturma hakkında başka bir araştırma yapılmasına gerek olmadığını ve kovuşturma şartı olan yeterli şüpheye ulaştığını kabul etmiş olmaktadır. Kanun koyucu, soruşturma ve kovuşturma kavramlarının ne anlama geldiğini CMK madde 2’de tanımlamıştır²⁴⁸. Anılan maddeye göre, iddianamenin düzenlenmesi ile soruşturma safhası sona ermemektedir. Zira; iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi ile kovuşturma safhasının başlayacağı, dolayısıyla soruşturma safhasının da iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi ile sona ereceği ilgili maddeden anlaşılmaktadır. Kanun koyucu, iddianamenin düzenlenmesiyle her ne kadar soruşturma safhasının sona ermeyeceğine hükmetmiş ise de, iddianamenin düzenlenmesine bazı sonuçlar bağlamıştır. Örneğin, TCK madde 67/2-c’de, iddianamenin düzenlenmesiyle dava zamanaşımının kesileceğini hüküm altına almıştır. Diğer taraftan iddianamenin düzenlenmesi, suçların bazı özellikleri yönünden de sonuç doğurmaktadır. Örneğin, kesintisiz suçlarda iddianamenin düzenlenmesi ile kesinti gerçekleşmekte olup, zincirleme suçlarda iddianamenin düzenlenmesi ile de işlenen en son suç hakkında karar verilmiş olacaktır²⁴⁹. İddianamenin düzenlenmesi ile soruşturma safhasının sona ermeyecek olması nedeniyle tutuklu olan dosyalarda, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesine kadar tutukluluğun gözden geçirilmesi işleminin, soruşturma makamı tarafından yapılması gerekmektedir.

Görevli ve yetkili mahkemenin, kendisine hitaben yazılan ve sunulan iddianameyi kabul etmek veya reddetmek için on beş gün içerisinde karar vermesi gerekir²⁵⁰. On beş gün içerisinde karar verilmemesi halinde iddianame kabul edilmiş sayılacaktır. Kanun koyucu, CMK’da iddianamenin kabul edilmesine dair bir karar verilmesi gerektiğine dair bir

---

²⁴⁷ Ünver / Hakeri, a.e., s. 38

²⁴⁸ CMK madde 2/1-e: “Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder.”, CMK madde 2/1-f: “Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder.”

²⁴⁹ Çeker, a.e., s. 48

²⁵⁰ CMK madde 174/1: “Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle...”, CMK madde 174/3: “En geç birinci fıkrada belirtilen süre sonunda iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır.”

düzenleme yapmamıştır²⁵¹. Mahkemenin on beş günlük süre içerisinde iddianameyi değerlendirdikten sonra iade kararı vermeden tensip zaptı düzenleyerek duruşmaya başlaması halinde, *zımnen de olsa iddianamenin kabulüne karar vermiş*²⁵² olacaktır. İddianamenin, CMK madde 170'e göre düzenlenmesi, kovuşturma şartı olarak yeterli şüpheyi oluşturması ve düzenlenmesinde bir muhakeme şartı bulunmaması halinde, mahkeme tarafından kabulüne karar verilerek kovuşturma safhasına geçilmiş olacaktır²⁵³. Sonuç olarak; iddianame, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda, şüphelinin suç işlediğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmesi nedeniyle, şüphelinin cezalandırılmasının görevli ve yetkili mahkemeden istenmesidir. Mahkemeden istenen bu talep doğrultusunda gönderilen iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi halinde, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma safhası sonra ermiş olacaktır.

4.5. İddianamenin İade Edilmesi

4.5.1. Genel Olarak

Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianamenin mahkemeye gönderildikten sonra on beş günlük süre içerisinde mahkeme tarafından iddianamenin kabul edilmesi veya iddianamenin iade edilmesi kararının verildiği safhaya, iddianamenin değerlendirilme safhası denir²⁵⁴. Öğretide, iddianamenin mahkeme tarafından incelendiği on beş günlük süreye *ara muhakeme*²⁵⁵ adı verilmektedir. İddianameyi inceleyip değerlendirdikten sonra iddianamenin iadesine veya kabulüne karar verecek olan mahkeme, cumhuriyet savcısı tarafından iddianamenin düzenlenerek gönderildiği görevli ve yetkili ceza mahkemedir. Dolayısıyla iddianamenin iadesine karar verecek olan mahkeme de görevli ve yetkili olan mahkeme olacaktır. İddianamenin iade edilmesi müessesesi, CMK madde 174'de düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile iddianamenin özen gösterilerek hazırlanması ve bütün delillerin soruşturma safhasında toplanarak kovuşturma safhasında delil toplama faaliyetinde bulunmadan kısa sürede davaların sonuçlandırılması amaçlanmıştır²⁵⁶. Bu doğrultuda hareket edildiğinde, iddianamenin iadesi kurumunun getirilmesindeki asıl amacın, *mahkemelerin iş yükünü artıran*

²⁵¹ Centel / Zafer, a.e., s. 534

²⁵² Ünver / Hakeri, a.e., s. 38

²⁵³ Özbek, v.d., a.e., s. 556-557

²⁵⁴ Çeker, a.e., s. 51

²⁵⁵ Centel / Zafer, a.e, s. 532; Öztürk, v.d., a.e., s. 596; Kitapçıoğlu, a.e, s. 207; Ünver / Hakeri, a.e., s. 38; Özbek, v.d., a.e., s. 544

²⁵⁶ Centel / Zafer, a.e., s. 532

*davaların azaltılması*²⁵⁷ olduğu söylenebilir. Zira; CMK'nın 174. madde gerekçesinde; “...Mahkeme önüne giden davalarda, Türkiye'ye özgü beraat kararı oranlarının (%30) ortaya koyduğu gerçek, davaların olgunlaşmadan ve soruşturmada yeterli delil, iz, eser ve emareler toplanmadan, basit şüpheler üzerine açıldığıdır...”²⁵⁸ şeklinde açıklama yapılarak, kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin sağlanmadan cumhuriyet savcılarınca iddianame düzenlenerek kamu davası açıldığına değinilmiştir. İddianamenin, görevli ve yetkili mahkeme tarafından incelenip bir anlamda denetlenmesi, soruşturma dosyalarının delil toplanmadan kovuşturma evresine geçişlerini engellemekle birlikte, kovuşturma safhasında giderilmesi zor olan eksikliklerin giderilmesi ile zaman kaybedilmeyecek olması nedeniyle adil yargılanma ilkesine katkıda bulunduğundan bahsedilebilir²⁵⁹. İddianameyi değerlendirecek olan mahkeme, sadece iddianame içeriğini değil, iddianame ile birlikte gönderilen bütün soruşturma evraklarını incelemelidir²⁶⁰. Kanun koyucu, iddianamenin iade edilip edilmeyeceğine dair karar verilmesi için görevli ve yetkili mahkemeye on beş günlük süre vermiştir. Bu süre içerisinde mahkeme tarafından iddianamenin iadesine ilişkin bir eksiklik bulunması halinde iddianamenin iadesine karar verilmesi gerekir. Bu nedenle iddianamenin iadesine dair verilen karara karşı itiraz yoluna gidilebilecektir²⁶¹.

4.5.2. İade Nedenleri

Kanun koyucu, mahkeme tarafından iade edilecek iddianamenin iade nedenlerini CMK madde 174'de düzenlemiştir. Bu maddede yer alan nedenlerden birini tespit eden mahkeme, cumhuriyet savcısınca düzenlenerek gönderilen iddianamenin iadesine karar verecektir. Anılan maddede iddianamenin iadesi nedenleri tahdidi olarak sayılmıştır. Dolayısıyla iade kararı verecek olan mahkeme, bu iade nedenleri dışına çıkarak başka bir konuda iade kararı veremeyecektir²⁶². İddianamenin iadesine karar verilebilmesi için

²⁵⁷ Kitapçioğlu, a.e., s. 213

²⁵⁸ Kitapçioğlu, a.e., s. 213

²⁵⁹ Ünver / Hakeri, a.e., s. 39

²⁶⁰ Donay, a.e., s. 318

²⁶¹ CMK madde 174/5: “İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.”, CMK madde 267/1: “Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.”

²⁶² Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “...Yasa koyucu, kamu davasını açma görevini düzenleyen 170. ve iddianamenin iadesine ilişkin 174. maddesindeki düzenlemelerde, iade nedenleri açısından sayma yöntemini benimseyerek iade işlemlerini sınırlandırma iradesini açıkça ortaya koymuştur. 170/2. maddesi hükmüne göre “Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.” Kamu davasının açılabilmesi için kurvetli şüphe değil, dava açmaya yeterli şüphe oluşturacak delillerin bulunması gerekli bulunmuştur. İnceleme konumuz olan dosyada, yakınan Levent Emer'in, sanık İbrahim Bulutla aralarında yapmış oldukları kira kontratından başka bir sözleşme düzenleyerek özel hususların yazılı olduğu bölümde 4000 yerine 40 000 DM. paranın depozit

öncelikle bir iddianamenin bulunması gerekir. Bundan ötürüdür ki, iddianamenin iadesi müessesesinin işlev kazanabilmesi için bir iddianamenin varlığı gereklidir. Zira; iddianamenin hukuki niteliğinde bulunmayan bir belge, iade konusu olamayacaktır. Örneğin, cumhuriyet savcısı tarafından görevli ve yetkili mahkemeden istenen bir müsadere talebi, mahkeme tarafından iddianame gibi iade konusu yapılamayacaktır. Bununla birlikte kanun koyucunun CMK madde 174’de düzenlediği iddianamenin iade nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

4.5.2.1. İddianamede Bulunması Gereken Unsurların Bulunmaması

CMK madde 174/1-a’da yer alan iade nedeni, iddianamenin aynı kanununun 170. maddesine aykırı bir şekilde düzenlenmiş olması nedeniyle 170. madde uyarınca iddianamede bulunması gerekli olan bazı hususların iddianamede bulunmamasıdır. Buna *şekli iade sebebi*²⁶³ denilmektedir. CMK madde 170’de yer alan hususlara tezimizin “iddianamede bulunması gerekli olan unsurlar” başlığı altında değinmiştik. Anılan maddede belirtilen hususlar on bir bent halinde üçüncü fıkrada sıralanmıştır. Bu hususlar; “*şüphelinin kimliği, müdafî, maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği, mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisi, açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği, şikayette bulunan kişinin kimliği, şikayetin yapıldığı tarih, yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri, yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi, suçun delilleri ve şüphelinin tutukluluk ve gözaltına alınma bilgileri*” şeklindedir. Bu hususlardan “*şüphelinin kimliği, müdafî, maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği,*

---

olarak verildiğinin sahte olarak yakının tarafından bu sözleşmeye yazıldığı ve tahliye sonrasında hukuk mahkemesinde bu paraya ilişkin alacak davası açıldığı iddia olunmuş, sahtecilik suçundan C. Savcılığına suç duyurusunda bulunulmuş, yapılan incelemelerde kira kontratları üzerindeki yazı ve imzaların sanık İbrahim Bulut’a ait olduğu belirlenmiş, sanık hakkında yakının Levent Emer’e iftirada bulunmak suçundan kamu davası açılmak üzere iddianame düzenlenmiş, ancak bu iddianame yukarıda belirttiğimiz gerekçeyle iade edilmiştir. Anılan yasa maddesinde öngörülen iade nedenleri arasında kuvvetli şüphe nedenlerinin bulunması koşulu yer almamakla birlikte, kontratlardaki yazı ve imzaların sanık İbrahim Bulut’a ait olduğu bilirkişi raporları ile belirlenmiş olduğundan bu kişi hakkında dava açmaya yeterli şüphenin bulunduğundan da söz edilebilmektedir. İddianamenin iadesine gerekçe olarak gösterilen gerekçe, CYY’nın 174. maddesinde öngörülen ve aynı Yasanın 170/3.maddesine göre iddianamede yer alması zorunlu olan bilgiler kapsamında değildir. Belirtilen nedenlerle iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itirazı inceleyen merciin verdiği ret kararı hukuka aykırıdır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının düzenlediği tebliğnamedeki düşünce, yapılan açıklamalar ışığında yerinde görüldüğünden, Bursa 5. Asliye Ceza Mahkemesinin iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itirazın reddine ilişkin, Bursa 4. Ağır Ceza Mahkemesince verilip kesinleşen 4.12.2009 tarih ve 2009/884 değişik iş sayılı kararın, 5271 sayılı CYY’nın 309.maddesi uyarınca BOZULMASINA...” Y. 4. CD, 29/03/2010 T, 2010/3200 E ve 2010/5533 K sayılı kararı, UYAP (30/11/2019)

²⁶³ Özbek, v.d., a.e., s. 548

mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisi, açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği, şikayette bulunan kişinin kimliği, şikayetin yapıldığı tarih ile şüphelinin tutukluluk ve gözaltına alınma bilgileri” iddianamenin “şekli unsurlarını” teşkil ederken, “suçun delilleri, yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi ile yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri” hususları da iddianamenin “esaslı unsurlarını” teşkil etmektedir²⁶⁴. Belirtilen “şekli ve esaslı unsurların” iddianamede bulunmaması halinde, iddianame mahkeme tarafından iade edilecektir. Zira; kanun koyucu iade nedenlerini tahdidi saymak suretiyle iade konusunda sınırlı bir irade ortaya koymuştur²⁶⁵. Dolayısıyla sayılan tahdidi nedenler dışında, mahkeme tarafından başka bir nedene dayalı olarak iddianamenin iadesine karar verilemeyecektir.

4.5.2.2. Suçun Sübutuna Doğrudan Etki Edecek Mevcut Bir Delilin Toplanmamış Olması

Kanun koyucu, 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 20. maddesi ile CMK'nın 174/1-b maddesini değiştirmiştir. Değişiklikten önce “*Suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delilin toplanmadan düzenlenen*” ifadesi, “*Suçun sübutuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen*” şeklinde değiştirilmiştir. Cumhuriyet savcısınca düzenlenen bir iddianamede, toplanmayan hangi delilin suçun sübutuna doğrudan etki edecek mahiyette bir delil olduğuna dair bir düzenleme CMK'da yer almamaktadır. Dolayısıyla soyut bir kavram olan suçun sübutuna doğrudan etki eden delilin, soruşturmaya konu olan her somut olayın özelliklerine göre kendi içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine de bu delili tanımlamak gerekirse eğer; yapılan soruşturma sonucunda toplanan delillerin arasında bulunması gereken öyle bir delil olmalıdır ki, bu delile yer verilmemesi, suçun aydınlatılması ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için önemli bir eksiklik meydana getiriyorsa, bu delil suçun sübutuna doğrudan etki ediyor demektir. İşte bu delil toplanmadan düzenlenen iddianamenin iade edilmesi gerekir²⁶⁶. Suçun sübutuna doğrudan etki eden bir delilin bulunmaması nedeniyle iddianamenin iade edilebilmesi için, bu delinin cumhuriyet savcısı tarafından toplanması imkanı bulunmasına rağmen toplanmadan iddianamenin düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu nitelikte bir delilin toplanması için cumhuriyet savcısı tarafından bütün soruşturma işlemleri yapılarak, gösterilen gayrete rağmen

²⁶⁴ Centel / Zafer, a.e., s. 534-535

²⁶⁵ Ünver / Hakeri, a.e., s. 41

²⁶⁶ Donay, a.e., s. 321

bu delil elde edilememişse eğer, artık suçun sübutuna doğrudan etki edecek mahiyette bir delilin toplanamamasından bahisle mahkeme tarafından iddianame iade edilemeyecektir. Zira; bu nitelikte bir delilin toplanmadan iddianame düzenlendiği için iade kararının verilebilmesi için, bahse konu delilin cumhuriyet savcısı tarafından toplanmasının mümkün olmasına rağmen toplanmaması ve bu delilin suçun sübutuna doğrudan etki eden bir delil olması gerekmektedir²⁶⁷. Bir anlamda, suçun sübutuna doğrudan etki eden delilin toplanma ihtimali bulunmasına rağmen, bu delilin cumhuriyet savcısının ihmali göstermesi veya gözünden kaçması nedeniyle toplanmamış olması gerekir²⁶⁸.

Cumhuriyet savcısı tarafından delil toplama imkanı bulunmasına rağmen, bu delil toplanmadan iddianame düzenlenirse ve bu delil de suçun sübutuna doğrudan etki edecek nitelikte bir delilse, mahkeme tarafından iddianamenin iadesi kararı verilebilir. Örneğin, bir hırsızlık olayında, hırsızlığı kimin yaptığına dair şüphenin bulunmasına rağmen, hırsızlığın yapıldığı yerde kamera kayıtlarının bulunması ve bu kamera kayıtlarından hırsızlık yapan kişinin kim olduğunun açık bir şekilde tespit edilebilme imkanı varken, bu kamera kayıtlarının incelenmesi yapılmadan bir tanığın soyut beyanına itibar edilerek iddianame düzenlenmesi halinde, şüpheli yönünden kamera kayıtlarının incelenmemesi, suçun sübutuna doğrudan etki edecek mahiyette olması nedeniyle iddianamenin iadesine karar verilebilecektir. Yargıtay verdiği bir kararında kesin doktor raporunun alınmamasının iade nedeni yapılamayacağı görüşünderken²⁶⁹, verdiği başka bir kararında ise, bilirkişi raporunun alınmamasının,²⁷⁰ iddianamenin iadesi sebebi olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, suçun

---

²⁶⁷ Kitapçıoğlu, a.e., s. 218

²⁶⁸ Ercan, a.e., s. 306-307

²⁶⁹ Konuya İlişkin Güncel Yargıtay Kararı Şöyledir: "...Her ne kadar şüpheli hakkında düzenlenen iddianamenin, müştekinin kesin raporunun aldırılmadığından bahisle iadesine karar verilmiş ise de, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 170. maddesinde, iddianamede bulunması gereken hususların neler olacağına gösterildiği, aynı Kanun'un 174/1. maddesinde ise iddianamenin hangi hâllerde iadesine karar verileceğinin belirtildiği, anılan Kanun'un 174/2. maddesinde suçun hukukî nitelendirilmesi sebebiyle iddianamenin iade edilemeyeceğinin düzenlendiği, yine söz konusu Kanun'un 170/2. maddesinde yer alan "Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler." hükmü uyarınca Cumhuriyet savcısının dava açmasının zorunlu olduğu ve suçun hukukî nitelendirilmesinin de Cumhuriyet savcısına ait olduğu, bu durumda mahkemece, iddianamede gösterilen olaylarla ilgili olarak ibraz edilen deliller ve yargılama sırasında ibraz edilebilecek deliller birlikte değerlendirilerek yargılama sonucuna göre bir karar verilmesi gerekeceği gibi somut olayda mağdur hakkında düzenlenen 08.02.2017 tarihli geçici rapor ile 14.04.2017 tarihli kesin raporun da dosyada bulunduğu, yargılama aşamasında davayı gören mahkeme tarafından raporun yeterli bulunmaması hâlinde yetkili kurumdan tekrar rapor aldırılabilmesi, iddianamenin iadesi sebepleri arasında mağdurun kesin raporunun aldırılmamasının yer almadığı gözetilmeden, itirazın bu yönden de kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden..." Y. 3. CD, 30/09/2019 T, 2019/13780 E ve 2019/17233 K sayılı kararı, UYAP (02/12/2019)

²⁷⁰ Konuya İlişkin Güncel Yargıtay Kararı Şöyledir: "...Mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle dosya incelenerek, gereği düşünüldü: Suç tarihinin sayacın söküldüğü 28.03.2013 tarihi olduğunun kabulü ile yapılan temyiz incelemesinde; Karşılıksız yararlanma suçu bakımından özel bir etkin pişmanlık düzenlemesi olan TCK'nın 168/5. maddesi gereğince ve kanun koyucunun amacı doğrultusunda katılan kurumun uğradığı

sübutuna doğrudan etki eden delilin ne olduğu ve bu delilin hangi koşullarda iddianamenin iadesi konusu olacağına dair Yargıtay'ın da birbirinden farklı karar ve ölçüler kabul ettiğini görmekteyiz²⁷¹.

4.5.2.3. Ön Ödeme, Uzlaştırmaya veya Seri Muhakeme Usulüne Tabi Olan Soruşturma Dosyalarında Ön Ödeme, Uzlaştırma veya Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmadan İddianamenin Düzenlenmesi

Kanun koyucu, ön ödeme ve uzlaştırma kapsamına giren suçlar hakkında ön ödeme ve uzlaştırma teklifinde bulunulması gerektiğini CMK'da amir hüküm altına almıştır. Kanun koyucunun, ön ödeme ve uzlaştırma kurumlarına verdiği önem, bunların uygulanmaması halinde düzenlenecek iddianamenin mahkeme tarafından iade edilmesi gerektiğinden anlaşılmaktadır. Zira; cumhuriyet savcısı tarafından ön ödemenin şüpheliye tebliği halinde, şüphelinin kendisine yapılan tebliğde yer alan tutarı ödemesi durumunda şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Aynı şekilde soruşturma dosyasında yer alan şüpheli ve mağdur veya suçtan zarar görene uzlaştırma teklifinde bulunması halinde, şüpheli ve mağdur veya suçtan zarar gören arasında uzlaşma sağlanabilir. Bu durumda taraflar arasında uzlaşma sağlandığı için soruşturma dosyası hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir. Dolayısıyla, ön ödeme ve uzlaştırma teklifi sonrasında soruşturma dosyası hakkında iddianame düzenlenmemesi durumu söz konusu olduğu için, bu ihtimale binaen, kanun koyucu tarafından ön ödeme ve uzlaştırma uygulanmadan düzenlenen iddianamelerin iade edileceğine hükmedilmiştir. Nitekim Yargıtay da ön ödeme veya uzlaştırmanın soruşturma dosyasında uygulanmaması halinde düzenlenecek iddianamenin iade edilmesi gerektiğini belirtmektedir²⁷².

---

zararı, vergisi dahil suç tutanağı ile belirlenmiş veya belirlenecek olan cezasız tutarı, ödemesi halinde hakkında kamu davası açılmayacağına, ödeme süresi ve yerinin soruşturma merciiince sanığa bildirilmeden, bildirimle ilişkin belge denetime esas şekilde dosyaya konmadan, sanığa dava açılmasını engelleme imkanı tanınmadan kamu davası açılması karşısında; bunun iddianamenin iadesi sebebi olduğu gözetilmeden kabul edilip yapılan yargılamada, bilirkişi raporu alınıp hesaplanan vergili ve cezasız miktara ilişkin sanığa belirtilen bildirim yapılması ve sonucuna göre hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına takdir gerekirken, eksik işlem ile yazılı şekilde hüküm kurulması..." Y. 13. CD, 30/09/2019 T, 2019/6579 E ve 2019/13388 K sayılı kararı, UYAP (02/12/2019)

²⁷¹ Kitapçioğlu, a.e., s. 219

²⁷² Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararı Şöyledir: "...TCK'nın 155/1 maddesinde düzenlenen suçun uzlaşma kapsamında olduğu ancak uzlaşma işlemlerinin yapılmadığı, şüpheli ifadesinin alınmasının suçun sübutuna mutlak etki edeceği halde ifadesi alınmadan iddianame düzenlendiği" gerekçesiyle, CMK'nın 174/1. maddeleri uyarınca iadesi kararla, Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine, Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesince, kanun yararına bozma istemine konu 21.01.2019 gün ve 2018/840 D. İş sayılı karar ile itirazın kabulüne ve iddianamenin iadesi kararının kaldırılmasına karar verilmiştir. Müştekinin, bir süredir birlikte kalmakta olduğu evinin anahtarlarını şüpheliye verdiğini, belli bir süre işi gereği il dışına gittiğini 08.04.2017 günü ikametine

Kanun koyucu, 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 23. maddesi ile CMK'ya seri muhakeme usulünü getirmiştir. CMK 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü, 01/01/2020 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacaktır. Seri muhakeme usulü, bazı suçlarla²⁷³ ilgili olarak, soruşturma safhası sonunda yeterli şüphenin oluşması sonucunda bu suçlara kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediği takdirde uygulanacaktır. Burada kanun koyucu, önceliği kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesine tanıyarak, bu suçlarda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi halinde, öncelikle ertelenme kararının verilmesini, ertelenme kararının verilememesi durumunda ise seri muhakeme usulünün uygulanmasını istemiştir. Kanun koyucu, seri muhakeme usulünü ceza hukukumuzaya yerleştirerek, soruşturma safhasında filtrelenemeyen bazı suçların soruşturma ve kovuşturmasının daha hızlı bir şekilde yapılarak yargılamanın hızlandırılmasını hedeflemiştir²⁷⁴. Seri muhakeme usulü, bizzat cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye teklif edilecektir. Şüphelinin bu teklifi müdafii huzurunda kabul etmesi halinde seri muhakeme usulü uygulama alanı bulacaktır. Cumhuriyet savcısı, TCK madde 61/1'de düzenlenen hususları nazara alarak şüpheliye bir teklifte bulunacaktır. Cumhuriyet savcısı, şüphelinin işlediği suçun kanunda belirtilen cezasının alt ve üst sınırında kalacak bir cezayı tespit ederek temel cezayı tayin edip, bu temel cezadan yarı oranında indirim yaparak şüphelinin alacağı indirimli cezayı şüpheliye teklif edecektir. Seri muhakeme usulü şüpheliye doğrudan yarı oranında indirim yapılmasını teklif etmektedir. Zira; bu usul, şüphelinin

---

geldiğinde ikametinde bulunan LG marka televizyonun yerinde olmadığını, evinin anahtarlarını vermiş olduğu şüpheliyi televizyonu sormak için aradığında telefonunu açmadığını, güvenlik kamera kayıtlarına baktığında şüphelinin 07.04.21017 tarihinde televizyonu evden alıp götürdüğü, bu haliyle müşterinin şüpheliye evinin anahtarını bir bütün halinde evin içerisindeki tüm eşyalar ile birlikte kullanması için verdiğinin kabul edilmesi gerektiğinden hareket edildiğinde, şüpheli tarafından zilyetliğin devri amacına aykırı olarak suça konu televizyonun evden alınarak satılması şeklinde gerçekleştiği iddia edilen olayın sübutu halinde güveni kötüye kullanma suçuna vücut vereceği ve bahse konu suçun da uzlaştırma usulüne tabi olduğu anlaşılması karşısında; mahkemesince verilen iddianamenin iadesine ilişkin kararın yerinde olduğu gözetilmeden, verilen iade kararına yönelik itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesi nedeniyle kanun yararına bozma istemi yerinde görüldüğünden Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinden verilip kesinleşen 21.01.21019 gün ve 2018/840 sayılı değişik iş sayılı kararın 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca BOZULMASINA...” Y. 13. CD, 29/05/2019 T, 2019/3450 E ve 2019/9264 K sayılı kararı, UYAP (03/12/2019)

²⁷³ Seri Muhakeme Usulünün Uygulanacağı Suçlar Şunlardır: “Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra), 2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170), 3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra), 4. Gürültüye neden olma (madde 183), 5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra), 6. Mühür bozma (madde 203), 7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206), 8. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra), 9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268), suçları. b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar. c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç. d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç. e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç”

²⁷⁴ <https://www.hukukihaber.net/seri-muhakeme-usulu-makale,7129.html> (Erişim Tarihi 04/12/2019)

işlediği suça dair daha az bir ceza alacağı beklentisi ile bu usulü kabul etmesi üzerine inşa edilmiş bir yargılama sistemidir²⁷⁵. Şüphelinin, cumhuriyet savcısı tarafından kendisine yapılan bu teklifi kabul etmesi halinde, kendisine isnat edilen fiili işlediğini kabul etmiş olmaktadır. Dolayısıyla seri muhakeme usulü, şüphelinin kendisine isnat edilen suçun kendisi tarafından işlendiği kabul ederek suçunu ikrar etmesi ile uygulama alanı bulmaktadır. Şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmesi ile belirlenen sonuç cezanın, koşulları taşınması halinde, TCK madde 50 uyarınca seçenek yaptırımlara çevrilebilmesi veya madde 51 uyarınca ertelenebilmesi mümkündür. Ayrıca bu cezanın, koşulların oluşması halinde, CMK madde 231 uyarınca kıyasen hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkündür. Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını talepname ile görevli mahkemeden isteyecektir. Düzenlenecek talepname de nelerin bulunması gerektiği CMK madde 250/8'de yer almaktadır²⁷⁶. Talepnamenin mahkemeye gönderilmesi ile mahkeme, şüpheliyi müdafî huzurunda dinleyerek, koşulların oluştuğunu ve şüphelinin icra ettiği fiilin seri muhakeme usulü kapsamında kaldığını tespit etmesi halinde hüküm kuracak, aksi halde talepnameyi cumhuriyet savcısına iade edecektir. Kanun koyucu seri muhakeme usulünün suçun iştirak halinde işlenmesi nedeniyle şeriklerden biri tarafından kabul edilmemesi, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik halinde ve şüpheliye ulaşılamaması halinde uygulanamayacağını belirtmiştir. Kanun koyucu, seri muhakeme usulünün madde gerekçesinde şöyle demektedir: *“Maddeyle, CMK'nın mülga 250'nci maddesi yeniden düzenlenmekte ve seri muhakeme usulünün sisteme dahil edilmesi öngörülmektedir. Seri muhakeme usulü, şüphelinin daha az bir yaptırım beklentisiyle bu usulün uygulanmasını kabul etmesi üzerine başlamaktadır. Bu usul, bir tarafta şüpheli diğer tarafta savcılık ile hüküm ve denetim makamı olarak mahkemenin bulunduğu bir süreci ifade etmektedir. Kıta Avrupası hukuk sistemi içinde Fransa, İtalya, Almanya ve Romanya gibi ülkelerde modellenen bu yeni usul, şüphelinin usulün uygulanmasını kabul etmesine hukukî sonuç bağlamaktadır. Belirli bir önem derecesinin altındaki suçlarda muhakeme sürecinin formalitelerden arındırılmasını ve kısaltılmasını, işlenen suçlara kısa süre içinde etkili ve orantılı bir karşılık verilerek bozulan kamu düzeninin yeniden sağlanmasını amaçlamaktadır. Kanunda öngörülen hapis cezasının alt ve üst sınırları yüksek olmayan suçlarla ilgili yapılan*

²⁷⁵ <https://www.hukukihaber.net/seri-muhakeme-usulu-makale,7129.html> (Erişim Tarihi 04/12/2019)

²⁷⁶ CMK madde 250/8: *“Talep yazısında; a) Şüphelinin kimliği ve müdafîi, b) Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi, c) Isnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri, d) Isnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi, e) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri, f) Isnat olunan suçun oluşturan olayların özeti, g) Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği, h) Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri, gösterilir.”*

yargılamaların sonucunda, olayın özelliklerine göre alt sınırdan uzaklaşarak ceza tayinini haklı gösteren nedenler bulunmadıkça, alt sınırdan ceza tayinine gidilmekte, kurulan hükümler, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hapis cezasının ertelenmesi veya seçenek yaptırımlara çevrilmesi kapsamında kalmaktadır. Suç şüphesi altında bulunan kişiler, soruşturma sürecinde susma, herhangi bir açıklamada bulunmama hakkına sahip olduğu gibi sorumluluğu kabul hakkına da sahip bulunmaktadır. İkinci seçeneğin söz konusu olduğu her durumda, suçun niteliği ve cezasının ağırlığına veya geleneksel muhakeme yollarının kullanılmasında hukukî ve sosyal bir yarar bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, bütün ceza davalarının mahkemeye taşınmasının adil ve hakkaniyetli olmadığı açıktır. Ağır iş yükü altında bulunan ceza adalet sistemlerinin bu tür vahamet arz etmeyen basit suçlarda muhakeme sürecini basitleştirecek adımlar atması Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararlarına da konu olmuştur. 1960'lı ve 1970'li yıllardaki köklü değişikliklerle "maslahata uygunluk" ilkesinden daha geniş bir biçimde istifade edilmeye başlanan Alman hukukunda, günümüzde Alman Ceza Usul Kanununun 257c maddesinde yer alan şekliyle "mahkeme ve muhakeme sùjeleri arasında anlaşma" adı altında, sanığın suçu kabul etmesi durumunda uygulanan bir muhakeme usulü bulunmaktadır. Kıta Avrupası hukuk sisteminde yer alan İtalya ve Fransa'da da bu kurum bulunmaktadır. Söz konusu kurumun, "suçluluğun ön kabulü üzerine duruşma" ismiyle Ceza Usul Kanununun 495-7 ilâ 495-16 maddeleri arasında yer aldığı Fransa'da, soruşturma konusu fiili gerçekleştirdiğini ve usulün uygulanmasını kabul eden şüpheli çoğunlukla aynı gün içinde mahkemeye sevk edilmekte ve geleneksel bir yargılama yapılması durumunda alması muhtemel asgari cezaya oranla daha düşük bir yaptırımla karşılaşmaktadır. Söz konusu usul, Fransa'da, beş yıla kadar hapis cezası gerektiren suçlar bakımından uygulanabilmektedir. Maddeyle, CMK'nın mülga 250'nci maddesi yeniden düzenlenerek, benzer bir muhakeme usulüne ceza adalet sistemimizde de yer verilmesi öngörülmektedir. Maddenin birinci fıkrasında seri muhakeme usulüne başvurulabilecek suçlar katalog şeklinde belirlenmektedir. Soruşturma evresi sonunda bu suçlarla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanacaktır. Öncelikle, Cumhuriyet savcısı veya Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine kolluk görevlileri tarafından şüpheliye seri muhakeme usulü hakkında bilgi verilecek ve bu şekilde şüphelinin usul hakkında aydınlatılması sağlanacaktır. Bunun üzerine Cumhuriyet savcısı tarafından müdafii huzurunda şüpheliye usulün uygulanması teklif edilecek ve şüpheli bu usulün uygulanmasını kabul ederse usul uygulanabilecektir. Teklif sırasında müdafinin hazır bulunması, bu usulün uygulanabilmesi için olması gereken zorunlu koşullardandır. Seri muhakeme usulünde

uygulanacak yaptırım Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenecektir. Cumhuriyet savcısı, TCK'nın 61 inci maddesinin -diğer fıkralarını dikkate almaksızın sadece birinci fıkrasına göre suçun kanuni tanımında öngörülen alt ve üst sınırlar arasında bir yaptırım belirleyebilecektir. Belirlediği bu yaptırımdan yarı oranında indirim yaparak sonuç cezayı belirleyecektir. Bunun dışında faile bir ceza önerisinde bulunulması mümkün olmayıp, bu yaptırımlar üzerinden başkaca bir indirim veya artırım yapılması da söz konusu olmayacaktır. Koşullarının bulunması halinde şüpheli hakkında belirlenen yaptırımın seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi de mümkün olabilecektir. Bu yetki de yine Cumhuriyet savcısı tarafından kullanılacaktır. Söz konusu usule başvurulması, geleneksel muhakeme sürecini kısaltmak ve basitleştirmekle birlikte, soruşturmanın başında kolluk görevlileri marifetiyle delil toplanması keyfiyetini ve hâkimin dosyadaki hukuki kabulün maddî hakikate uygunluğunu kontrol etme görevini ortadan kaldırmamaktadır. Bu usulün herhangi bir nedenle uygulanamaması durumunda soruşturmaya geri dönecek olması sebebiyle delillerin toplanması önem taşımaktadır. Seri muhakeme usulünün uygulanması durumunda öngörülen yaptırımın kanuni sonucu olarak güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği durumlarda, söz konusu güvenlik tedbirleri de uygulanabilecektir. Böylelikle örneğin, seri muhakeme usulünün uygulandığı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın TCK'nın 54 üncü veya 55 inci maddesi gereğince müsadere edilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır. Keza, bu usulün uygulandığı ve hapis cezasına mahkûm edilen fail hakkında TCK'nın 53 üncü maddesinde yer alan belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmaya ilişkin güvenlik tedbirlerinin uygulanmasında da bir tereddüt olmayacaktır. Seri muhakeme usulünün uygulanması Cumhuriyet savcısı tarafından görevli mahkemeden talep edilecektir. Seri muhakeme usulünde savcının talebi üzerine mahkeme tarafından hüküm kurulacaktır. Usulün uygulanmasında bir denetim ve neticesinde hüküm makamı olan hâkimin görevi, gerek kabulün ve gerekse hukukî vasıflandırmanın dosyaya yansıyan olaya uygunluğunu denetlemek olacaktır. Bununla birlikte hâkimin, maddi gerçeğin araştırılması amacıyla soruşturmanın genişletilmesi, yeni delillerin toplanması, tanık dinlenmesi gibi yetkileri bulunmamakta olup, maddî hakikatin ortaya çıkarılabilmesini teminen böyle bir araştırma yapılmasına ihtiyaç duyduğu takdirde usulün uygulanmasına ilişkin talebi reddetmesi gerekmektedir. Buna ilave olarak hakim, Cumhuriyet savcısının suça ilişkin hukukî vasıflandırmasıyla bağlı olmayıp, farklı bir sonuca ulaşması halinde de talebi reddedebilecektir. Hakimin, kabulün olaya uygunluğunu takdir sınırı bu şekilde belirlenmiş olup, talebi reddetmemesi halinde talepte belirtilen yaptırım doğrultusunda hüküm kurması

gerekmektedir. Hakimin yaptırımı değiştirme yetkisi bulunmamaktadır. Geleneksel muhakemeye nazaran bu usulün farkının ortaya konulabilmesi amacıyla, inceleme ve hüküm sürecinin başlangıcı, kamu davası açan iddianame gibi bir belgeye değil, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının yazılı talebine bağlanmıştır. Hakim faili dinleyecek, bu çerçevede usule uygun olduğu ölçüde duruşmayla ilgili diğer usul hükümlerini kıyasen uygulayabilecek; ancak, duruşmanın ertelenmesi ya da delil araştırması sonucunu doğurabilecek bir tercihte bulunamayacaktır. Şüphelinin mahkemede dinlenilmesi müdafii huzurunda olacaktır. Hakimin, koşulların gerçekleşmediği kanaatiyle usulün uygulanmasına ilişkin talebi reddetmesi veya usulün failden kaynaklanan nedenlerle uygulanamaması durumunda, failin bu usulün uygulanması amacıyla yaptığı açıklamaların, daha sonra yürütülecek soruşturma ve kovuşturmalarda delil olarak kullanılamayacağı esası da benimsenmektedir. Böylelikle, adli sistemden ılımlı bir karşılık beklentisiyle usulün uygulanmasını kabul edecek failin teşviki amaçlanmaktadır. Suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda faillerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi halinde seri muhakeme usulü diğer failer hakkında da uygulanmayacaktır. Düzenlemeyle, seri muhakeme usulünün yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hallerinde uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Ayrıca, resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması halinde seri muhakeme usulü uygulanmayacaktır. Aynı düzenleme uzlaştırmaya ilişkin 253 üncü maddenin altıncı fıkrasında da mevcuttur. Bu hüküm, şüpheli bakımından seri muhakeme usulü için de kabul edilerek, uzlaştırmadaki uygulama esas alınmaktadır. Bu düzenleme ayrıca iddianamenin iadesi bakımından da önem taşımaktadır. 174 üncü maddede, uzlaştırma usulü uygulanmaksızın iddianamenin düzenlenmiş olması, bir iade nedeni olarak kabul edilmiştir. Teklifle 174 üncü maddeye seri muhakeme usulü de dahil edilerek uzlaştırmadaki usulle uyum sağlanması amaçlanmaktadır. Bu usulle ilgili verilen kararlar hakkında itiraz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilmektedir²⁷⁷.” Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi, bir anlamda cumhuriyet savcısı ile şüphelinin anlaşmasına bağlıdır²⁷⁸. Cumhuriyet savcısı ile şüphelinin anlaşması ile başlayan seri muhakeme usulü süreci, yapılan anlaşmayı içeren talepten mahkeme tarafından hüküm verilmek suretiyle kabul edilmesi sonucu sona ermektedir. Kanun koyucu, 01/01/2020 tarihinden itibaren, seri muhakeme usulünün uygulanmadığı soruşturma dosyaları hakkında düzenlenecek

²⁷⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss105.pdf> (Erişim Tarihi 05/12/2019)

²⁷⁸ <https://www.hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usulleri-makale,7039.html> (Erişim Tarihi 05/12/2019)

iddianamenin mahkeme tarafından iade edilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Bu nedenle 01/01/2020 tarihinden itibaren seri muhakeme usulünün uygulanması gereken soruşturma dosyalarında bu usulün uygulanması gerekecektir. Sonuç olarak; cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmada, şüpheliye ön ödeme teklifinde bulunulması gerekmesine rağmen ön ödeme teklifinde bulunulmaması, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşması amacıyla bu kişilere uzlaştırma teklifinde bulunulmaması ve seri muhakeme usulünün uygulanması gereken soruşturma dosyalarında bu usulün uygulanmadan iddianame düzenlenmesi halinde, mahkeme tarafından iddianamenin iadesine karar verilmesi gerekmektedir.

4.5.2.4. Soruşturma veya Kovuşturma Yapılması İzne veya Talebe Bağlı Olan Suçlarda İzin Alınmaması veya Talepte Bulunulmaması

Kanun koyucu tarafından 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 20. maddesi ile CMK madde 174'e getirilen yeniliklerden biri de; "*Soruşturma veya kovuşturma yapılması izne veya talebe bağlı olan suçlarda izin alınmaksızın veya talep olmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.*" hükmüdür. Bu hüküm aynı kanunun 174/1-d maddesinde düzenlemiştir. Buna göre, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen bir soruşturmada, soruşturma konusu suçun soruşturulmasının veya kovuşturulmasının izin koşuluna bağlı bulunması ya da soruşturması veya kovuşturması istenen suçla ilgili olarak talepte bulunulması gerekmesi halinde, izin veya talep koşulunun soruşturma dosyasında gerçekleşmesi gerekir. İzin veya talep koşulunun gerçekleşmeden iddianame düzenlenerek mahkemeye sunulması halinde ise, mahkeme tarafından iddianamenin iadesine karar verilecektir. Örneğin, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a tabi bir kamu görevlisinin, görevi sırasında işlediği ya da görevinden doğan bir suçla ilgili olarak cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen bir soruşturmada, bu kamu görevlisi hakkında soruşturma izni alınmadan düzenlenecek iddianamenin mahkeme tarafından iadesine karar verilecektir. Dolayısıyla soruşturması veya kovuşturması izin veya talep koşuluna bağlı olan suçlarda, bu koşullar gerçekleşmeden iddianame düzenlenmemesi gerekmektedir. Diğer taraftan Yargıtay, kanun koyucunun 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı kanunun 20. maddesi ile CMK madde 174/1-d'de ek

düzenleme yapmadan önce de izin koşulunun gerçekleşmemesinin iddianamenin iadesi sebebi olduğu görüşünü savunmaktaydı²⁷⁹.

4.5.3. İddianamenin İade Edilemeyeceği Durumlar

Kanun koyucu, iddianamenin hangi hallerde iade edileceğini CMK'da düzenlemekle birlikte, aynı kanunda iddianamenin hangi hallerde iade edilemeyeceğini de hükme bağlamıştır. Kanun koyucuya göre iddianame, suçunu hukuki nitelendirilmesi, on beş gün içerisinde iade edilmemesi ve ilk iade kararında var olan fakat gösterilmeyen başka bir nedenle ikinci defa mahkeme tarafından iade edilemeyecektir²⁸⁰.

4.5.3.1. İade Süresinin Geçmesi

CMK 174/3 maddesinden 174/1 maddesine yapılan atıf uyarınca, mahkemenin, cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianameyi ve soruşturma dosyasına ait bütün belgeleri incelemesi sonrasında on beş gün içerisinde iade kararı vermesi gerekmektedir. On beş gün içerisinde mahkeme tarafından iade kararı verilmeyen iddianame hakkında iade kararı verilemeyecektir. On beş günlük süre iddianamenin ve dosyanın mahkemeye teslim edildiği tarihten itibaren başlamakla birlikte, bu süre hukuki olarak dava zaman aşımı gibi kesilen veya duran bir nitelikte değildir²⁸¹. Dolayısıyla on beş günlük sürenin sonra ermesi halinde mahkeme tarafından iade edilme durumu da söz konusu olmamaktadır. İddianamenin

²⁷⁹ Konuya İlişkin Yargıtay Kararı Şöyledir: "Gereği görüldü; C.Y.Y.'nin 174/1 maddesinde "Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle; a) 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen, b) Suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen, c) Önödeme veya uzlaşmaya tabi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılabilir işlerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen, İddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir." hükümleri yer almaktadır. Soruşturma izni alınması gerekliliğinin iddianamenin iadesi nedeni olup olmayacağı konusuna gelince; 4483 sayılı Yasa ve benzeri özel soruşturma usulünü düzenleyen diğer yasalar gereğince, ilgili idari merci tarafından soruşturma ve/veya kovuşturma izni verilmeksizin ceza soruşturması yürütülemeyeceğinden, ve soruşturma ve kovuşturma şartlarının gerçekleşmediği hallerini de içerecek şekilde 5271 sayılı Yasanın 172/1. maddesinde "kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir" hükmü de gözetildiğinde Ceza Yargılama Yasasının 174. maddesinde açıkça belirtilmemekle birlikte, iddianamenin iadesi kurumuna ilişkin yasal düzenlemenin amacı gözetildiğinde soruşturma ve kovuşturma şartı niteliğinde bulunması nedeniyle, 4483 sayılı Yasa uyarınca soruşturma izni alınmamasının da iddianamenin iadesi nedeni olarak kabul edilmesi bir zorunluluk olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itirazı inceleyen mericinin verdiği ret kararı hukuka uygundur. Açıklanan nedenlerle, istem yerinde görülmediğinden Adalet Bakanlığının kanun yararına bozma isteğinin REDDİNE..." Y. 13. CD, 03/05/2012 T, 2012/5915 E ve 2012/10384 K sayılı kararı, UYAP (06/12/2019)

²⁸⁰ Toroslu / Feyzioğlu, a.e., s. 281

²⁸¹ Öztürk, v.d., a.e., s. 604

incelenerek iadesine yer olup olmadığına dair kararın verilebilmesi için mahkemeye verilen on beş günlük süre, *hak düşürücü bir süredir*²⁸². Mahkeme tarafından on beş günlük süre içerisinde iade edilmeyen iddianame, kabul edilmiş sayılmaktadır.

4.5.3.2. Suçun Hukuki Nitelendirilmesi Nedeni ile İade Yapılamaması

Cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği haberini alması üzerine başladığı soruşturmada, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri topladıktan sonra şüphelinin icra ettiği fiiline uyan suç tipini tespit ederek, işlediği suçun hukuki nitelendirmesini yapmaktadır. Cumhuriyet savcısı, hukuki nitelendirmesini yaptığı suça dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleştiği kanaati edinmesi halinde, iddianame düzenleyerek görevli ve yetkili mahkemeye sunmaktadır. Kanun koyucu, cumhuriyet savcısının hukuki nitelendirilmesi nedeniyle iddianamenin iade edilmeyeceği hususunu CMK madde 174/2 maddesinde düzenlemiştir. Nitekim aynı kanunun 225/2 maddesine göre; “*Mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir.*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Dolayısıyla, mahkemenin fiilin nitelendirilmesinde, iddia makamı olan cumhuriyet savcısının hukuki nitelendirilmesine bağlı olmadığına açıkça düzenlenmesine rağmen iddianamenin de iadesine karar vermemesi gerekecektir²⁸³. Örneğin; şüphelinin gerçekleştiği fiilin kasten yaralama suçuna vücut verdiği için cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen bir iddianamenin mahkemece yapılan incelemesinde, şüphelinin gerçekleştirdiği fiilin kasten öldürmeye teşebbüs suçuna vücut verdiği gerekçesiyle mahkeme tarafından iddianamenin iade edilmesi mümkün değildir. Nitekim, mahkeme suçun nitelendirilmesi ile bağlı değildir. Dolayısıyla, mahkeme tarafından suçun hukuki nitelendirilmesi nedeniyle iddianamenin iade edilmesi kararı verilmemesi gerekmektedir.

²⁸² Özen, Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, s.26

²⁸³ Konuya İlişkin Bir Yargıtay Kararında Şöyle Denilmektedir: “...*Bu nedenle iddianamenin iade edilemeyeceği madde metninde belirtilmiş bulunmaktadır. Suçun nitelendirilmesinde farklı düşünülüp mahkemenin, kendi nitelendirmesine göre suçun daha Ağır Yüksek Mahkemenin görevine gireceği durumda ise görevsizlik kararı vererek dosyaya görevli Mahkemeye göndermesi gerekmektedir. Bu nedenle Nevşehir Ağır Ceza Mahkemesinin iddianamenin iadesine dair karara karşı yapılan itirazı kabulü yerine reddine karar vermesinin yasaya aykırı olduğu anlaşılmakta; Açıklanan nedenlerle Adalet Bakanlığının Kanun Yazarına Bozma isteyen yazısına dayanan ihbarnamede ileri sürülen düşüncelerinde görüldüğünden Ürgüp Asliye Ceza Mahkemesinin 19.02.2007 tarihli ve 2007/ 26 sayılı iddianamenin iadesine ilişkin kararına yönelik itirazın reddine dair, Nevşehir Ağır Ceza Mahkemesince verilip kesinleşen 01.03.2007 tarihli ve 2007/167 değişik iş sayılı kararının 5271sayılı CMK.nun 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca BOZULMASINA..” Y. 3. CD, 27/06/2007 T, 2007/8659 E ve 2007/5291 K sayılı kararı, UYAP (07/12/2019)*

4.5.3.3. İlk İade Kararında Bulunmayan Nedenen Dolayı İkinci Defa Aynı İade Nedeni ile Mahkemenin İade Yapması

Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen bir iddianamenin sunulduğu görevli ve yetkili mahkemenin, on beş gün içerisinde incelemesini yaparak CMK madde 174'de düzenlenen iade nedenlerinden dolayı iddianameyi iade etmesi söz konusu olabilir. Mahkeme verdiği iade kararında, hangi nedenden dolayı iade ettiğine dair eksiklikleri veya hatalı noktaları göstermek zorundadır. Mahkeme tarafından verilen iade kararı üzerine cumhuriyet savcısınca iade kararında gösterilen eksiklikler veya hatalı noktalar giderildikten sonra, soruşturma dosyası hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesini gerektirecek bir durumun bulunmaması halinde tekrar iddianame düzenlenerek mahkemeye sunulur. Mahkeme tarafından ilk iade kararında gösterilen iade nedenleri dışında kalan başka bir iade nedeniyle iddianame yeniden iade edilemeyecektir. Kanun koyucu bu durumu CMK madde 174/4'de, "*ilk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez.*" şeklinde belirtmiştir. Kanun koyucu, bu hüküm ile iddianamenin yeni nedenlerle sürekli iade edilmesinin önüne geçilerek yargılamanın zaman kaybına uğramadan tamamlanması hedeflemiştir²⁸⁴. İlk iade kararından sonra, cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikleri giderilerek düzenlenen iddianame, önceki iddianame ile bir bağlılığa sahip olmayıp yeni bir iddianamedir²⁸⁵. Sonuç olarak; iddianamenin iadesine karar veren mahkemenin ilk iade kararında bütün iade nedenlerini belirtmesi gerekir. Zira; ilk iade kararında gösterilmeyen iade nedenleri ile ikinci defa iade kararı verilemeyecektir. Belirtmek gerekir ki, ilk iade kararında belirtilen iade nedenlerinin, cumhuriyet savcısı tarafından giderilememesi halinde, mahkemece, ilk iade kararında verilen iade nedenlerinin giderilmesi amacıyla ikinci defa iddianamenin iadesine karar verilebilecektir.

4.5.4. İddianamenin İadesine İtiraz

Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenerek mahkemeye gönderilen iddianamenin, mahkeme tarafından iade edilmesi üzerine üç şekilde hareket edilebilir. Birincisi; mahkeme tarafından verilen iade kararında gösterilen eksikliklerin giderilip tekrar iddianame düzenlenerek mahkemeye sunulması, ikincisi; iade sebebine konu olan eksikliğin giderilmesi

---

²⁸⁴ Kitapçioğlu, a.e., s. 225

²⁸⁵ Özen, Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, s.27

sonrasında cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmemesi halinde soruşturma dosyası hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi, üçüncüsü ise; mahkeme tarafından verilen iade kararına karşı cumhuriyet savcısının iddianamenin iadesine itiraz etmesidir. CMK madde 267’de; “*Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Kanun koyucu aynı kanunun 174/5 maddesinde, “*İade kararına karşı cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.*” hükmünü düzenleyerek, cumhuriyet savcısına, iddianamenin iadesine itiraz etme yolunu açmıştır²⁸⁶. Mahkeme tarafından verilen iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itiraz üzerine, mahkeme, kararını gözden geçirerek cumhuriyet savcısının itirazını yerinde görürse, iddianameyi kabul edebilir. Mahkemenin, cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazı yerinde görmeyip iddianameyi kabul etmemesi halinde ise, iddianameyi soruşturma dosyası ile birlikte itiraz mercine²⁸⁷ göndermesi gerekmektedir. Yapılan itiraz üzerine itiraz merci tarafından verilen karar kesindir. Ayrıca itiraz merci tarafından kesin olarak verilen kararın hukuka aykırı olduğu görüşünde bulunan cumhuriyet savcısı, kanun yararına bozma²⁸⁸ amacıyla Adalet Bakanlığı’ndan talepte bulunabilecektir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Ceza Muhakemesi Kanunu soruşturma ve kovuşturma safhası olarak ikiye ayrılmıştır. Aynı kanunda soruşturma safhası, “*Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder.*” şeklinde

---

²⁸⁶ Yenisey /Nuhoğlu, a.e., s. 691

²⁸⁷ CMK madde 268/3-c: “*Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.*”

²⁸⁸ CMK madde 309/1: “*Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.*”

tanımlanmıştır. Cumhuriyet savcısının soruşturmaya başlayabilmesi için suç şüphesini öğrenmesi gerekmektedir. Bu suç şüphesi, suç işleme izleniminin edinilmesi ile başlamaktadır. Cumhuriyet savcısının, suç işlendiğini izlenimini, suçun öğrenilme şekillerinden biri ile öğrenmesi halinde işin gerçeğini araştırmaya başlaması gerekmektedir. Cumhuriyet savcısının suçu öğrenmesi ile soruşturmaya başlamak zorunda kalması, soruşturmanın mecburiliği ilkesinden gelmektedir. Suç şüphesinin öğrenilmesi ile soruşturmanın cumhuriyet savcısı tarafından başlatılması mecburiyeti, soruşturmanın kamu adına yürütülmesi nedeniyle kamusalılık özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Cumhuriyet savcısının soruşturma yapmak amacıyla araştırmaya başlaması nedeniyle yaptığı işlemlere soruşturma işlemleri denilmektedir. Soruşturma işlemlerinin yapılarak maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olacak delillerin toplanması faaliyeti soruşturma safhasını oluşturmaktadır. Soruşturmanın süjesi olan cumhuriyet savcısı, edinilen suç şüphesi üzerine başlattığı soruşturmada, suçun şüpheli tarafından işlendiğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek için delil toplamak zorundadır. Kanun koyucu, şüpheli hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılması için yeterli şüphenin gerçekleşmesi koşulunu aramaktadır. Bu nedenle delillerin, şüphelin lehine veya aleyhine olup olmadığına bakılmaksızın toplanması gerekmektedir. Zira; şüphelinin lehine olan delillerin toplanmaması halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekirken, hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılmak suretiyle şüphelinin lekelenmeme hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Kanun koyucu, kişilerin lekelenmeme hakkını korumak amacıyla Ceza Muhakemesi Kanunu madde 158/6'da soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar türünü düzenleyerek, iddiaya konu fiilin açıkça suç olmadığına anlaşılması veya soyut ve genel nitelikte olması halinde, kişiler hakkında şüpheli sıfatı ile soruşturmaya başlanmaması için ihbar veya şikayetin soruşturmaya kaydedilmeden ihbar defterine kaydedilmesini istemektedir. Böylelikle her şikayet edilen veya ihbar edilen kişi hakkında şüpheli sıfatı ile soruşturmaya başlanmasına gerek kalmayacaktır. Bahse konu ihbar veya şikayetin ihbar defterine kaydedilmesi sonrasında araştırma yapılarak, ihbar veya şikayet hakkında soruşturma yapılması gerektiğinin cumhuriyet savcısı tarafından anlaşılması halinde, ihbar defterine kaydedilen ihbar veya şikayet, ihbar defteri üzerinden soruşturmaya kaydedilerek soruşturma yürütmek mümkün olmaktadır. Kanun koyucu, soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı ile kişilerin soruşturma safhasında haksız yere şüpheli sıfatını almalarının önüne geçmek istemiş, kişilerin lekelenmeme hakkına verdiği önemi de bu düzenleme ile göstermektedir. Cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada delillerin hukuka uygun bir

şekilde toplanması gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak toplanan deliller kovuşturma safhasında mahkumiyete esas alınamamaktadır. Bu nedenle soruşturma safhasında yapılan soruşturma işlemlerinin hukuka uygun bir şekilde icra edilmesi gerekmektedir. Soruşturma, niteliği itibari ile gizli yürütülmesi gereken bir süreçtir. Soruşturmanın gizlilik ilkesi içerisinde yürütülmesi ile kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmeden kişinin toplum içerisinde suçlu biri olarak gösterilmesinin önüne geçilerek lekelenmeme hakkını korumak, toplanacak delillerin varlığını tehlikeye atmamak ve soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amaç edinilmiştir. Soruşturma safhasında yapılan soruşturma işlemleri yazılı olmak zorundadır. Kanun koyucunun acele hallerde verilen sözlü talimatların bile en kısa zamanda yazılı hale getirilmesinin gerektiğini belirtmesi de soruşturmanın yazılı olması gerektiği zorunluluğunu açıkça göstermektedir.

Cumhuriyet savcısı, yürüttüğü soruşturmada, soruşturma işlemlerini bizzat yapabileceği gibi kolluk görevlileri eliyle de yapabilir. Kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısının verdiği talimatların gereğini yerine getirmekle görevlidir. Uygulamada kolluk görevlileri, resen, şikayet veya ihbar yoluyla öğrendikleri suç, görevli cumhuriyet savcısına bildirmektedirler. Cumhuriyet savcısı tarafından öğrenilen suç nedeniyle kolluk görevlileri tarafından soruşturma işlemleri yapılması için talimat verilmektedir. Kolluk görevlilerinin ceza hukuku mevzuatına tam olarak hakim olmamaları nedeniyle yürütülen soruşturmalarda bazı sorunlar çıkabilmektedir. Örneğin; şüphelinin kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesinde suçun ortaya çıkmasını sağlayacak bazı hususlar sorulmadan ifade alınabilmektedir. Bu nedenle soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısından talimat alan kolluk görevlilerinin soruşturmanın işleyişi ve soruşturma işlemlerinin nasıl yapılacağı konusunda eğitim görmeleri soruşturmanın daha sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi adına önem arz etmektedir.

Kanun koyucu, kamu davası için yeterli şüphenin gerçekleşmesini aramaktadır. Bu nedenle cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturmada, şüpheliye isnat olunan suçta dair yeterli şüphenin gerçekleşmemesi halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar hem kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleşmemesi hem de kovuşturma olanağının bulunamaması hallerinde cumhuriyet savcısınca verilmektedir. Ayrıca cumhuriyet savcısı tarafından koşulların oluşması halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi de mümkündür. Uygulamada kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı genelde “*kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak, satın almak, kabul etmek veya kullanmak*” suçuna dair verilmektedir. Ancak, suçun ilk defa işlenmesi halinde

kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının bu suç yönünden verilmesi kanun koyucu tarafından zaten hüküm altına alınmıştır.

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen bazı suçlar yönünden koşulların oluşması halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmesi imkanı bulunmasına rağmen, cumhuriyet savcısına takdir hakkı verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı çok az uygulama alanı bulmaktadır. Cumhuriyet savcısına takdir hakkı veren kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının az uygulanması nedeniyle kanun koyucu tarafından Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesinde seri muhakeme usulü düzenlenerek kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının daha çok uygulanması istenmiştir. Zira; kanun koyucu, seri muhakeme usulüne tabi olan suçlar yönünden seri muhakeme usulünün uygulanması sırasında, koşulların oluşmasına rağmen cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediği hallerde, bu kararın neden verilmediğinin açıklamasını istemektedir.

Seri muhakeme usulü 01/01/2020 tarihinde itibaren uygulanmak üzere Ceza Muhakeme Kanunu madde 250'de düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu usul ile yargılanmanın hızlandırılmasını hedeflemektedir. Seri muhakeme, soruşturma safhasında şüphelinin suçunu ikrar ederek müdafî huzurunda cumhuriyet savcısı tarafından kendisine yapılan teklifi kabul etmesi halinde, cumhuriyet savcısınınca belirlenecek temel cezadan yarı oranında indirim yapılmak suretiyle tayin edilecek olan cezanın bir talepname ile görevli ve yetkili mahkemeden hüküm kurulması şeklinde istenmesidir. Seri muhakeme usulüne tabi olan suçların seçiminde dikkat çeken nokta, suçun mağdurunun genelde gerçek kişi olmamasıdır. Seri muhakeme usulünün uygulanması ile birlikte hedeflenen bir diğer amaç da mahkemelerin iş yükünü hafifletmektir. Nitekim, seri muhakeme usulünün müdafî huzurunda şüpheli tarafından kabul edilmesi sonrasında cumhuriyet savcısı tarafından görevli ve yetkili mahkemeye gönderilen talepname, şüphelinin alacağı ceza miktarı, verilen cezaya dair erteleme kararı olup olmadığı, hükmün açıklanmasının geriye bırakılıp bırakılmadığı veya suçun seçenek yaptırımlara çevrilip çevrilmediği yer alacaktır. Kendisine talepname gelen görevli ve yetkili mahkeme, şüpheliyi çağırarak müdafî huzurunda cumhuriyet savcısı tarafından talepname istenilen cezayı vermek suretiyle hüküm kuracaktır. Böylelikle, mahkeme tarafından duruşma yapılmadan hızlı bir şekilde karar verilmiş olacaktır. Seri muhakemede, şüphelinin bu usul ile ilgili bilgilendirilmesi, bu usule ait teklifi müdafî huzurunda kabul etmesi ve suçun alt ve üst sınırı arasında belirlenen temel bir cezadan yarı oranında indirim yapılması hususları birlikte nazara alındığında şüphelinin lehine olan bir müessese izlenimi vermektedir. Şüphelinin kendisine yapılacak teklife gitmek istememesi gibi

bir hakkı bulunmakla birlikte kendisine yapılan teklifi kabul etmeyerek savunma hakkını da kullanabilme hakkına sahiptir.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma sonunda, şüphelinin kendisine isnat edilen suçu işlediğine dair kovuşturma şartı olan yeterli şüphenin gerçekleştiğinin kanaat edilmesi halinde şüpheli hakkında iddianame düzenlemek suretiyle görevli ve yetkili mahkemeye kamu davası açılması gerekmektedir. Kamu davası, adından da anlaşılacağı üzere kamu adına yürütülen bir faaliyettir. Kamu davasının yürütülebilmesi için doğal olarak ortada bir davanın olması gerekmektedir. Bu durum, davasız yargılama olmaz ilkesinin bir gereğidir. Mahkeme tarafından yargılaması yapılan davada mahkemenin sanığa isnat edilen fiil ile bağlı olması gerekmektedir. Zira; iddia makamı olan Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye isnat olunan fiil hakkında açılan kamu davasında, mahkeme tarafından şüpheliye başka bir fiil isnat edilemeyecektir. Bu duruma mahkemenin isnat edilen fiil ile bağlılık ilkesi denilmektedir. Kanun koyucu, şüpheli hakkında düzenlenecek iddianamede bazı unsurların bulunması gerektiğini hüküm altına almıştır. Bu unsurlardan bazıları şekil şartını içermekle birlikte bazıları da iddianamenin içeriği ile ilgili olarak iddianamenin esasını teşkil etmektedir.

İddianamede bulunması gereken unsurların bulunmaması halinde mahkemenin iddianameyi iade edeceği Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun konucu, iddianamenin iade nedenlerinin nelerden ibaret olduğunu sınırlı bir şekilde aynı kanunda düzenlemiştir. Kanun koyucunun iddianamenin iade nedenlerini sınırlı bir şekilde düzenlemesinin amacı, mahkemelerin haksız yere iddianameleri iade etmesinin önüne geçerek yargılanmanın makul sürede yapılmasını sağlamaktır. Uygulamada cumhuriyet savcılarını ile mahkemeler arasında iddianamelerin iade edilmesi nedeniyle görüş farklılıkları ortaya çıkabilmektedir. Özellikle suçun sübutuna doğrudan etki edecek delilin toplanmadan iddianamenin düzenlenmesi nedeniyle iade edilen iddianameler yönünden yorum farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Yargıtay her somut olayın kendi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kanaati ile suçun sübutuna doğrudan etki eden delilin somut olaya göre değişeceği görüşündedir.

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma safhasında etkin bir soruşturma yapılarak, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delillerin hukuka uygun bir şekilde toplanması, soruşturma sonunda delillerin yapılan değerlendirilmesi sonucu verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın veya iddianame düzenlenerek açılan kamu davasının kişilere ve topluma yansımaları söz konusu olmaktadır. Bu yansımalar adalet veya vicdan gibi manevi duygular olmaktadır. Bu nedenle soruşturma sonunda verilen kararların doğru kararlar olması önem arz etmektedir. Cumhuriyet savcısınca yürütülen soruşturma sonunda verilecek doğru

kararlar ile kişilerin mağduriyeti giderilmiş, suç ile bozulan kamu düzeni tekrar sağlanmış olacaktır. Böylece kişiler mağdur edilmemiş olacak veya haksız yere cezalandırılmamış olacaktır. Soruşturma safhasında yapılan işlemlerin, kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahalede edici nitelikte olduğunun bilinci ile hareket edilerek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde teminat altına alınan yaşama hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının korunmasına yönelik soruşturma işlemlerini yapılmalı ve bu haklar gözetilerek karar verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, B. (2013). Dava Zamanaşımı Sürelerinin Başlaması. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 149-194.
- Aksoy İpekçioğlu, P. (2008). Gözaltında Alınan İfadenin Önemi ve Delil Değeri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, 66-67.
- Albayrak, M. (2008). Şikayete Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 77, 283.
- Altunkaş, A. (2006). *Hukuka Aykırı Delil Teorisi Işığında İfade Alma ve Sorgu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Artuk, Mehmet E., Gökçen, A. ve Yenidünya, C. (2011). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Aslan, B. (2007). *Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğünün Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Avcı, M. (2007). Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3-4, 290.
- Baykal, Mine G. (2010). *CMK'nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları ve İfadesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Birtek, F. (2013). Cumhuriyet Savcısının Delilleri ve Fiili Takdir Yetkisi (Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2, 956.
- Birtek, F. (2016). *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Bozdağ, A. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafii*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükhatipoğlu, O. (2012). *Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Yapması Sonucu Verdiği Kararlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Ankara.
- Can, S. (2016). *Ceza Hukukunda Şikayet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Canoğlu, Veysel C. (2017). Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı. *İzmir Barosu Dergisi*, 3, 115-116.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2015). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Çakır, K. (2018). Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1, 447.
- Çakır, M. (2013). Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1, 216.
- Çalışkan, S. (2019). *Seri Muhakeme Usulü*. <https://www.hukukihaber.net/seri-muhakeme-usulu-makale,7129.html> (04/12/2019).
- Çataloğlu, M. (2013). Soruşturma Evresinin Fonksiyonu, Amacı ve Başlaması. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları*, 4, 248.
- Çeker, K. (2014). *Soruşturma Aşamasının Sona Ermesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çetintürk, E. (2015). Cumhuriyet Savcısının Statüsünün ve Savcılık Teşkilatının Kurumsal Yapısının, Savcılık Faaliyetinin Etkinliğine ve Kalitesine Etkisi. *Ceza Hukuku Dergisi*, 29, 125-204.
- Demirtaş, E. (2008). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakeme Şartı Olarak Şikayet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Donay, S. (2015). *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dülger, Murat V. (2014). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ercan, İ. (2017). *Ceza Muhakemesi Hukuku*(13. Baskı). İstanbul: Kuram Kitap Umuttepe Yayınları.
- Gökcan, Hasan T. (2012). Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Yargıtay Uygulaması. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 195.
- Gültekin, Ö. (2007). Yeni Türk Ceza Hukukunda Ön Ödeme ve Uygulanması. *Ceza Hukuku Dergisi*, 5, 203-253.
- Gültekin, Ö. (2010). Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı. *Terazi Hukuk Dergisi*, 46, 121-138.
- Karahan, N. (2013). *Kamu Davası Açılmasında Takdir Yetkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.

- Karakehya, H. ve Arabacı, M. (2019). Cumhuriyet Savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4, 2062.
- Kartal, M. (2013). *Kamu Davasının Açılmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaşka, H. (2018). *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturma Evresinin Sona Ermesi*. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Kesgin, K. (2009). *Türk Ceza Hukukunda Önödeme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Kitapçıoğlu, T. (2014). *CMK'nda Soruşturmanın Sonuçlandırılması*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Köse, M. (2017). *Ceza Kovuşturmasında Delillerin Ortaya Konulması ve Değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, Veli Ö., Kanbur, Mehmet N., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe, İ. (2014). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayın.
- Özen, M. (2009). Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 19.
- Özen, M. (2017). *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özen, M. ve Köksal, A. (2019). Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 285.
- Öztürk, B., Tezcan, D., Erdem, Mustafa R., Sırma, Ö., Saygılar Kırt, Yasemin F., Özaydın, Ö., Akcan, Esra A. ve Erden, E. (2014). *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Soyaslan, D. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2. Baskı). Ankara: Yetkin Basımevi.
- Soyer Güleç, S. (2014). Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Etkinliği İlkesi ve Takipsizlik Kararları Üzerindeki Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ö.S., 1400.

- Şahin Ekici, M. (2018). Taksirli Suçlarda Ceza Sorumluluğunu Etkileyen Şahsi Neden: Failin Kişisel ve Ailevi Durumu (TCK m.22/6). *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 165-166, 97.
- Şahin, C. (2016). *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Bası). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şen, E. (2019). *Ceza Muhakemesinde Seri ve Basit Yargılama Usulleri*. <https://www.hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usulleri-makale,7039.html> (05/12/2019).
- Şenses, E. (2012). Ceza Muhakemesinde Hüküm Kavramı ve Hükümün Unsurları. *Terazi Hukuk Dergisi*, 65, 85-89.
- Şenses, E. (2013). Ceza Muhakemesi Hukukunda Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 105, 383-384.
- Şık, H. (2018). Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Toroslu, N. ve Feyzioğlu, M. (2017). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Töngür, Ali R. (2018). Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi Gerekliliği Üzerine. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 27-49
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2019). *Adalet Komisyonu Raporu*. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss105.pdf> (05/12/2019).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2019). <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss500.pdf> (16.10.2019)
- Ünver, Y. ve Hakeri, H. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yenisey, F. ve Nuhoğlu, A. (2016). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ali K. (2006). Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 188.
- Yurtcan, E. (2007). *Ceza Yargılaması Hukuku* (12. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.